लहर

२०१६-२०१७

कासेगांव शिक्षण संस्थेचे, स्था.१९६५

आर्टस् अॅण्ड कॉमर्स कॉलेज,आष्टा.

ता. वाळवा, जि. सांगली.

'नॅक' पुनर्मूल्यांकन 'बी' ग्रेड

आमदार जयंतरावजी पाटील (साहेब) यांची
महाविद्यालयास सदिच्छा भेट

राज्यस्तरीय शालेय मैदानी हातोडा फेक स्पर्धेमध्ये कु.अंजली माने हिची
निवड झाल्याबद्दल आमदार जयंतरावजी पाटील साहेब यांच्या हस्ते सत्कार
करताना सोबत संग्राम फडतरे व सुनिल माने

लोकनेते राजारामबापू पाटील व साहित्यरत्न आण्णाभाऊ साठे
यांच्या जयंती व लोकमान्य टिळक यांच्या पुण्यतिथी निमित्त
प्रतिमा पुजन करताना प्राचार्य व शिक्षकवृंद

कॉमर्स विभाग आयोजित स्पर्धा परीक्षा मार्गदर्शन केंद्रामध्ये
मार्गदर्शन करताना उपविभागीय पोलिस अधिकारी
श्री.संभाजीराव पाटील

लोकनेते राजारामबापू पाटील यांच्या स्मृतीप्रित्यर्थ
आंतरमहाविद्यालयीन राज्यस्तरीय वक्तृत्व स्पर्धेचे बक्षीस
वितरण करताना प्राचार्य व शिक्षक वृंद

महाविद्यालयाच्या प्रांगणामध्ये मा.आमदार जयंतरावजी पाटील(साहेब)
यांच्या हस्ते वृक्ष दिनानिमित्त वृक्षारोपण करताना महाविद्यालयाच्या
राष्ट्रीय सेवा योजनेचे विद्यार्थी

कासेगांव एज्युकेशन सोसायटीचे,
संस्थापक व श्रध्दास्थान

लोकनेते स्व. राजारामबापू पाटील

अंधारातूनी प्रकाशाकडे उघडीत चंदन दारे
जागोजागी तुम्ही निर्मिली ज्ञानाची मंदिरे
बापू तुमची ज्ञानज्योत ही तेवत ठेवू आम्ही
अंधारातूनी प्रकाशाकडे चालत राहू आम्ही

मार्गदर्शक

मा.आम.जयंतराव पाटील

माजी ग्रामविकास मंत्री, महाराष्ट्र राज्य

आमचे कुशल प्रशासक

मा. श्री. शामराव परशराम पाटील (काका)
अध्यक्ष, कासेगांव शिक्षण संस्था

मा. श्री. बिडेश रामचंद्र ढवळेकर
उपाध्यक्ष, कासेगांव शिक्षण संस्था

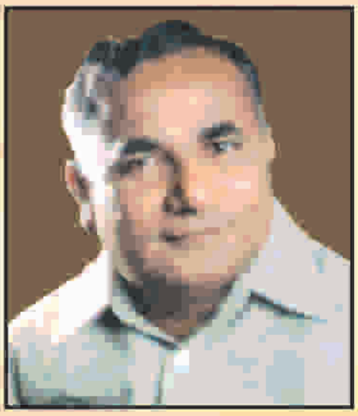

मा. प्राचार्य, रामचंद्र ज्ञानदेव सावंत
सचिव,कासेगांव शिक्षण संस्था

प्राचार्य, डॉ. राजेंद्र कुरळपकर
सहसचिव,कासेगांव शिक्षण संस्था

प्राचार्य, डॉ. विलास गणपती काळे
आर्टस अँण्ड कॉमर्स कॉलेज, आष्टा

प्रति,

____

____

____

‘लहर’

२०१६ - २०१७

सप्रेम भेट

प्राचार्य डॉ. विलास काळे
प्रकाशक

प्रा. डी.जे.दमामे
संपादक

भावपूर्ण श्रध्दांजली

या शैक्षणिक सालात आमच्या महाविद्यालयाचे

हिंदी विभाग प्रमुख

प्रा.भगवंतसिंह भाऊसाहेब भागवत

तसेच जे थोर शास्त्रज्ञ, तंत्रज्ञ, जवान, साहित्यिक, पत्रकार,

कलावंत, शिक्षणतज्ज्ञ, सामाजिक कार्यकर्ते, सहकार तज्ज्ञ तसेच आपल्या

संस्थेचे सभासद, प्राध्यापक,शिक्षक,प्रशासकीय सेवक वर्ग आणि

त्यांचे कुटुंबीय,विद्यार्थी व हितचिंतक दिवंगत झाले त्यांना नम्रतापूर्वक

अभिवादन करुन या सर्वांच्या पवित्र स्मृतीस भावपूर्ण श्रद्धांजली.

कासेगांव शिक्षण संस्थेचे,

आर्टस् ॲण्ड कॉमर्स कॉलेज, आष्टा,

ता. वाळवा, जि. सांगली

(०२३४२) २४२०३२,२४२६३२

लहर

२०१६ - २०१७

✻ संपादक मंडळ ✻

अध्यक्ष

प्राचार्य डॉ. विलास काळे

संपादक

डी.जे.दमामे

विभागीय संपादक मंडळ

मराठी विभाग............................प्रा.डी.जे.दमामे

हिंदी विभाग ....प्रा.विश्वास पाटील

इंग्रजी विभाग........................... प्रा.राजेंद्र कांबळे

अहवाल विभाग .... श्री.डी.बी.शिंदे

कासेगांव शिक्षण संस्थेचे,

आर्टस् अॅण्ड कॉमर्स कॉलेज, आष्टा,

ता. वाळवा, जि. सांगली

: (०२३४२) २४२०३२,२४२६३२

लहर

या नियतकालिकाच्या नोंदणी नियमानुसार लहर वार्षिकांकाच्या मालकी विषयीची आणि इतर तपशिलासंबंधीची माहिती तक्ता क्रमांक (नियम ८)

प्रकाशन स्थळ	:	आर्टस् अँड कॉमर्स कॉलेज, आष्टा.
प्रकाशन काळ	:	वार्षिक
मालक	:	कलम १ नुसार
प्रकाशक	:	प्राचार्य डॉ.विलास गणपती काळे
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	द्वारा : आर्टस् अॅण्ड कॉमर्स कॉलेज, आष्टा, ता. वाळवा, जि. सांगली.
संपादक	:	प्रा.डी.जे.दमामे
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय
पत्ता	:	द्वारा : आर्टस् अॅण्ड कॉमर्स कॉलेज, आष्टा, ता. वाळवा, जि. सांगली.
मुद्रक	:	आशीर्वाद ऑफसेट प्रिंटर्स, आष्टा, जि. सांगली.
राष्ट्रीयत्व	:	भारतीय

वर दिलेला तपशील माझ्या माहितीप्रमाणे व समजुतीप्रमाणे बरोबर आहे असे आम्ही जाहीर करतो.

प्रा. डी.जे.दमामे **प्राचार्य डॉ.विलास गणपती काळे**

टीप : या अंकात व्यक्त झालेल्या मतांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही.
(केवळ खासगी वितरणासाठी)

KASEGAON EDUCATION SOCIETY'S

ARTS & COMMERCE COLLEGE, ASHTA.

Vision

We strive to make the students from rural area competent enough in all respects such as educational, rational, social, technological and economical through excellence in academic and value-based education.

Mission

We are striving to create a human society of rational, patriotic, secular, highly educated students with indomitable spirit, perseverence, dignity of work research attitude, who would be competent to meet the challenges of life in ever changing scenario and contribute in the development of the nation.

Goals

1. To promote education among students who are socially, economically and educationally underprivileged especially in rural area.
2. To supervise and control the conduct and discipline of the students and to make them self-relient.
3. To create social awareness, patriotism among students.
4. To make the students competent enough to survive in the area of globalization.
5. To create awareness amongst students about significance of research in various fields of life.
6. To provide education without discrimination of gender, caste, creed, region and economic condition.

कासेगांव एज्युकेशन सोसायटी,कासेगांव.

स्थापना १९४५

※ संस्थेच्या बोधचिन्हाचा अर्थ ※

संस्थेचे 'बोधचिन्ह' 'शिक्षणामधून सर्वांगीण सामाजिक उन्नती' व्हावी या 'दूरदृष्टी' चे निदर्शक आहे.

ग्रंथ आणि दीप हे ज्ञान आणि प्रकाशाची प्रतीके आहेत.

चक्र,तराजु, आणि धान्याच्या लोंबी हे संस्थेच्या 'सातत्यपूर्ण सामाजिक प्रगती' या ध्येयाचे निदर्शक आहेत. विज्ञान आणि तंत्रज्ञान क्षेत्राच्या विकासाचे प्रतीक म्हणजे चक्र होय. तर तराजू हे संस्थेच्या वाणिज्य विकासाविषयीची आस्था दर्शविते,आणि धान्याच्या लोंबी संस्थेच्या कृषी विकासाविषयीची तळमळ दर्शविते.

'सर्व हि तपसा साध्यम्' हे संस्थेचे बोधवाक्य असून, सर्वार्थाने प्रयत्न केल्यास कांहीही साध्य होवू शकते,असा त्याचा अर्थ आहे.

कासेगांव शिक्षण संस्था, कासेगांव,

ता. वाळवा, जि. सांगली

स्थापना - १९४५

संचालक मंडळ

मा. श्री. शामराव परशराम पाटील	अध्यक्ष
मा. श्री. बिडेश रामचंद्र ढवळेकर	उपाध्यक्ष
मा. प्राचार्य श्री. रामचंद्र ज्ञानदेव सावंत	सचिव
मा.प्राचार्य डॉ.राजेंद्र मधुकर कुरळपकर	सहसचिव
मा. श्री. बाबुराव गणपतराव पाटील	सदस्य
मा. श्री. चाँद गणीसाहेब आत्तार	सदस्य
मा. सौ. शैलजादेवी जयंतराव पाटील	सदस्या
मा. श्री. वसंतराव ज्ञानदेव माने	सदस्य
मा. श्री. तय्यबअली आब्बास चौगुले	सदस्य

कासेगांव शिक्षण संस्थेचे,

आर्टस् अॅण्ड कॉमर्स कॉलेज, आष्टा,

ता. वाळवा, जि. सांगली

स्थानिक व्यवस्थापन समिती

मा. शामराव परशराम पाटील (अध्यक्ष, का. शि. सं. कासेगांव)	अध्यक्ष
मा. प्राचार्य रामचंद्र ज्ञानदेव सावंत (सचिव, का. शि. सं. कासेगांव)	सदस्य
मा. प्राचार्य डॉ. विलास गणपती काळे	सचिव
मा. दिलीप बाळासाहेब वग्याणी	सदस्य
मा. अशोक रावसाहेब पाटील	सदस्य
मा. सुनिल आनंदराव माने	सदस्य
प्रा. डॉ. अरूण भगवान पाटील	शिक्षक प्रतिनिधी
प्रा. डॉ. प्रमोदकुमार अंकुश ओलेकर	शिक्षक प्रतिनिधी
प्रा.विजयालक्ष्मी आनंदराव नियोगी	सदस्या
श्री. प्रमोद दत्तात्रय फार्णे	प्रशासकीय सेवक प्रतिनिधी

कासेगांव शिक्षण संस्थेचे,

आर्टस् अॅण्ड कॉमर्स कॉलेज, आष्टा,

ता. वाळवा, जि. सांगली

स्थायी समिती

मा. प्राचार्य डॉ. विलास गणपती काळे .... अध्यक्ष

प्रा. डी.जे.दमामे .... सदस्य

प्रा. सुभाष अनंत जानराव .... सदस्य

प्रा.डॉ.प्रमोदकुमार अंकुश ओलेकर .... सदस्य

प्रा.विजयालक्ष्मी आनंदराव नियोगी .... सदस्या

श्री.दत्तात्रय बाबुराव शिंदे (ग्रंथपाल) .... सदस्य

श्री. राहुल विलास सावंत .... सदस्य

श्री.प्रमोद दत्तात्रय फार्णे .... सदस्य

कासेगांव शिक्षण संस्थेचे,

आर्टस् अॅण्ड कॉमर्स कॉलेज, आष्टा,

ता. वाळवा, जि. सांगली

: (०२३४२) २४२०३२

Internal Quality Assurance Cell

(IQAC)

मा. प्राचार्य डॉ. विलास गणपती काळे	अध्यक्ष
मा. प्राचार्य रामचंद्र ज्ञानदेव सावंत (सचिव, कासेगांव शिक्षण संस्था)	सदस्य
प्रा. राजेंद्र अशोक कांबळे	समन्वयक
मा. श्री. बबन पांडुरंग तांबवेकर (दि.५-८-२०१६ पर्यंत)	सदस्य
मा. श्री. विजय रंगराव मोरे (नाना)	सदस्य
प्रा. विजयालक्ष्मी आनंदराव नियोगी	सदस्या
प्रा. डॉ. बाळासाहेब कोंडीबा माने	सदस्य
प्रा. डॉ.अरूण भगवान पाटील	सदस्य
प्रा. डॉ.राम निंगाप्पा नाईक	सदस्य
प्रा. सुभाष अनंत जानराव	सदस्य
श्री दत्तात्रय बाबूराव शिंदे (ग्रंथपाल)	सदस्य
मा. श्री. प्रमोद दत्तात्रय फार्णे	सदस्य
मा. श्री. राहुल विलास सावंत	सदस्य

कासेगांव शिक्षण संस्थेचे,

आर्टस् अ‍ॅण्ड कॉमर्स कॉलेज, आष्टा,

ता. वाळवा, जि. सांगली

: (०२३४२) २४२०३२

- लैंगिक छळ प्रतिबंधक समिती -

प्रा.विजयालक्ष्मी आनंदराव नियोगी	अध्यक्षा
प्रा.भगवंतसिंह भाऊसाहेब भागवत (दि.३१-१-२०१७ पर्यंत)	सदस्य
प्रा.राजाराम आत्माराम पाटील	सदस्य
अ‍ॅड. श्री. पंडीत सोपानराव बसुगडे	सदस्य
सौ. सुनंदा मोहन गायकवाड (स्वयंसेवी संघटना प्रतिनिधी)	सदस्या
कु. किरण ढोले (विद्यार्थी प्रतिनिधी)	सदस्या
कु. ऋतुजा चौगुले (विद्यार्थी प्रतिनिधी)	सदस्या

- ग्रंथालय समिती -

मा. प्राचार्य डॉ. विलास गणपती काळे	अध्यक्ष
श्री दत्तात्रय बाबूराव शिंदे	समन्वयक (ग्रंथपाल)
प्रा.डॉ. प्रतापसिंह विठ्ठलराव मोहिते	सदस्य
प्रा. डॉ. बी.के.माने	सदस्य
प्रा.डी.जे.दमामे	सदस्य
प्रा.विजयालक्ष्मी आनंदराव नियोगी	सदस्या
प्रा. सौ. शैलजा हंबीरराव पाटील	सदस्या

कासेगांव शिक्षण संस्थेचे,

आर्टस् अ‍ॅण्ड कॉमर्स कॉलेज, आष्टा,

ता. वाळवा, जि. सांगली.

: (०२३४२) २४२०३२

- रॅगिंग प्रतिबंधक समिती -

प्राचार्य डॉ. विलास गणपती काळे	अध्यक्ष
प्रा. डॉ.अरूण भगवान पाटील	सदस्य
प्रा. सुभाष अनंत जानराव	सदस्य
श्री.दत्तात्रय बाबूराव शिंदे (ग्रंथपाल)	सदस्य
श्री. प्रताप डी.पोमण	पोलिस प्रतिनिधी
श्री. उत्तम लक्ष्मणराव कदम	प्रसार माध्यम प्रतिनिधी
श्री. विनायक अनंत भोई	माजी विद्यार्थी प्रतिनिधी

- रॅगिंग विरोधी पथक -

प्रा. डॉ.अरूण भगवान पाटील	सदस्य
प्रा. सुभाष अनंत जानराव	सदस्य
श्री दत्तात्रय बाबूराव शिंदे (ग्रंथपाल)	सदस्य

विद्यार्थी पारितोषिक योजना

विद्यार्थ्यांच्या शैक्षणिक गुणवत्ता वाढीच्या दृष्टीने महाविद्यालयात होणाऱ्या वार्षिक परीक्षांमध्ये विविध शाखांत प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थी विद्यार्थीनींना खालील पारितोषिकांची योजना जाहीर करीत आहोत.

कायमस्वरुपी पारितोषिके

१. शिवाजी विद्यापीठाच्या बी.ए. पदवी व बी.कॉ. पदवी परीक्षेत महाविद्यालयात प्रथम येणाऱ्या एका विद्यार्थी / एका विद्यार्थीनीस देण्यासाठी मा.श्री.राजाराम एस्.हाके पारितोषिक प्रत्येकी रू. १००१ प्रमाणे रू.४००४/-
व कृषी तंत्र विद्यालयात प्रथम येणाऱ्या एक विद्यार्थ्यास रू.१००१/-

२. शिवाजी विद्यापीठाच्या बी.कॉम.पदवी परीक्षेत महाविद्यालयात प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थी /विद्यार्थीनीस देण्यासाठी
अ) दि आष्टा पीपल्स को-ऑप.बँक सभासद व कर्मचारी जनकल्याण प्रतिष्ठान.आष्टा यांचे वतीने. रू. १००१/-
ब) कै. श्री.विलास बंडू सावंत यांच्या स्मरणार्थ श्रीमती नंदाताई विलास सावंत यांच्याकडून रू. ५०१/-

३. शिवाजी विद्यापीठाच्या बी.ए.पदवी परीक्षेत इंग्रजी विषयात महाविद्यालयाम प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थी / विद्यार्थीनीस देण्यासाठी प्रा. मंगला शामराव जोशी पारितोषिक रू. ५०१/-

४. शिवाजी विद्यापीठाच्या बी.ए.पदवी परीक्षेत मराठी विषयात महाविद्यालयाम प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थी / विद्यार्थीनीस देण्यासाठी कै.श्री.चुनिलाल त्रिलोकचंद पोरवाल यांचे स्मृती प्रित्यर्थ पारितोषिक श्री. विनोद पोरवाल यांचेडकून रू.५०१/-

५. शिवाजी विद्यापीठाच्या बी.ए.पदवी परीक्षेत हिंदी विषयात महाविद्यालयाम प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थी / विद्यार्थीनीस देण्यासाठी कै.श्री.परशराम शंकरलाल झंवर यांचे स्मरणार्थ पारितोषिक श्री. सुभाषचंद्र झंवर यांचेकडून रू. ५०१/-

६. शिवाजी विद्यापीठाच्या बी.ए.पदवी परीक्षेत इतिहास विषयात महाविद्यालयात प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थी / विद्यार्थीनीस देण्यासाठी शंकरराव शिंदे उत्तरभाग सेवा सह.सोसायटी, लि.आष्टा ता.वाळवा.जि.सांगली यांचे वतीने रू. ५०१/-

७. बी.सी.ए.अभ्यासक्रम प्रथम,द्वितीय व तृतीय वर्षात प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थ्यास पारितोषिक प्राचार्या डॉ. दीपा विवेक देशपांडे यांचेकडून अनुक्रमे रू.५०१/- रू.३०१/- रू. २०१/-

८. प्रा.सौ. पौर्णिमा चव्हाण (उडूपी)वाणिज्य विभागप्रमुख यांचेकडून शिवाजी विद्यापीठ बी.कॉम.भाग - ३ अॅडव्हान्स् अकौंटन्सी पेपर - १ या विषयात महाविद्यालयात प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थ्यास रू. ५०१/-

९. १२ वी किमान कौशल्य विभागात ऑटो इंजि.टेक्नीशियन या विभागात प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थ्यास डॉ. एन.बी.रजपूत श्री. जनरल हॉस्पीटल, इस्लामपूर यांचेकडून पारितोषिक रू.५०१/-

१०. १२ वी किमान कौशल्य विभागात इलेक्टॉनिक्स टेक्नॉलॉजी या विभागात प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थ्यास / विद्यार्थीनीस मे.प्राईम इलेक्टीकल्स, मेन रोड, आष्टा यांचेकडून पारितोषिक रू.५०१/-

११. इयत्ता १२ वी अर्थशास्त्र विषयात प्रथम येणाऱ्या विद्यार्थ्यास कै. शिवाप्पा गुंडा वाघमोडे यांचे स्मरणार्थ प्रा. मधूकर शिवाप्पा वाघमोडे आर्टस अॅण्ड कॉमर्स कॉलेज,आष्टा यांचेकडून पारितोषिक २५१/-

१२. बी.ए.भाग ३ भूगोल विषयात महाविद्यालयात प्रथम येणाऱ्यास प्रा.डॉ.श्री.अरूण भगवान पाटील यांचेमार्फत पारितोषिक रू.५०१/-

१३. सिनिअर कॉलेज विभागात वक्तृत्व स्पर्धेत सर्वात जास्तीत जास्त सहभाग घेणाऱ्या विद्यार्थ्यास श्री. शार्दुल बापट व श्री. स्वप्नील बापट यांचेकडून पारितोषिक रू.२५०/-

कॉलेज गीत

परिसर आपुला, कॉलेज आपुले, आपुले एक कुटुंब
शिकण्यामध्ये लहानमोठे होऊ सारे गुंग ।

कॉलेज ठेवू स्वच्छ नि सुंदर, घर ठेवू अभंग
परिसर राखू सदैव आपुला, विकासकामी दंग ॥

शेते आपुली, वनराईही खुलवू फुलवू सारी
पशुधन आपुले पक्षीही आपुले शानच आपुली न्यारी

गावाची अन् कॉलेजची ही, अशीच जमली गट्टी
एकमेका साथ देवूनी दिली आळसा सुट्टी ॥

"चला विस्तारू क्षितिज" ध्येय आमुचे असे
ज्ञानातून श्रमातून सर्वांगीण व्यक्तिमत्व विकसे

शिकता शिकता मोठे होऊ, निश्चय ना हा व्यर्थ
भारतभूची आम्ही लेकरे, तिजला करु समर्थ ॥

जल देई ही अन्नही देई, देई वस्त्र निवारा
सुख शांतीही सकलजनांना, नसू दे दैन्या थारा

विज्ञानाची कास धरुनी, वैभव लाभो सकलांना
माणूस म्हणूनी जगु दे माणूस, कृपा करी ही दयाघना ॥

महाविद्यालयाची ठळक वैशिष्ठ्ये

१. स्वच्छ, सुंदर व निसर्गरम्य परिसर.
२. प्रशस्त, समृद्ध, परिपूर्ण ग्रंथालय, आणि पुस्तक पेढीची सोय.
३. दृक् – श्राव्य साधनांचा वापर.
४. तज्ञ व अनुभवी प्राध्यापक वर्ग.
५. सामान्यज्ञान परीक्षा घेण्याची सोय.
६. इलेक्ट्रॉनिक्स, कॉम्प्युटर, ऑटोमोबाईल शिक्षणाची सोय.
७. स्पर्धात्मक परीक्षांचे केंद्र, व्यवसायिक व करीयर मार्गदर्शन.
८. विविध विषयांवरील चर्चासत्रे व परिसंवाद.
९. लोकनेते राजारामबापू पाटील आंतरमहाविदयालयीन वक्तृत्व स्पर्धा.
१०. सुसज्ज व्यायामशाळा, देशी –विदेशी खेळांची सोय, योगाभ्यास केंद्र.
११. राष्ट्रीय छात्रसेना (एन. सी. सी.)
१२. राष्ट्रीय सेवा योजना (एन. एस. एस.)
१३. कृषी पदविका
१४. व्यक्तिमत्व विकासाची संधी.
१५. कमवा व शिका योजना.
१६. कॅन्टीन.
१७. मागासवर्गीय विदयार्थ्यांना सर्व प्रकारच्या सोयी व आर्थिक सवलती.
१८. विविध प्रकारच्या सरकारी आर्थिक सवलती व शिष्यवृत्त्या.
१९. विविध पारितोषिके.
२०. पदव्युत्तर शिक्षणाची सोय.
२१. एम्.पी.एस्.सी. व यु.पी.एस्.सी. मार्गदर्शन केंद्र
२२. सर्व सोईनी सुसज्ज भव्य क्रिडांगण.
२३. सुसज्ज व भव्य व्यायामशाळा.

संपादकीय....

'लहर' निर्मिती विषयी....

लोकनेते राजारामबापू पाटील यांची खेड्यापाडयातील तरूणांना शिक्षणाची संधी उपलब्ध व्हावी आणि सर्वांगीण विकास व्हावा अशी दृष्टी होती. त्यांच्याच प्रेरणेने या महाविद्यालयाची स्थापना करण्यात आली. विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्वातील प्रतिभेला वाव मिळावा आणि तिचा विकास व्हावा ह्या भूमिकेतून प्रतिवर्षी 'लहर' हे वार्षिक प्रसिध्द केले जाते व त्याचीच परिणीती म्हणून गतवर्षी शिवाजी विद्यापीठ वार्षिक नियतकालिक स्पर्धा २०१५-२०१६ मध्ये आमच्या महाविद्यालयातील चार विद्यार्थ्यांच्या 'लहर' मधील लेखांना पारितोषिके मिळाली ही आमच्या महाविद्यालयाच्या दृष्टीने कौतुकाची व अभिमानास्पद गोष्ट आहे.

आजचा काळ हा प्रचंड स्पर्धेचा व माणसाच्या गुणवत्तेचा कस लावणारा असा आहे. अशा काळात महाविद्यालयीन शिक्षणाबरोबरच विद्यार्थ्यांचा व्यक्तिमत्व विकास सर्व बाजूंनी होणे अत्यंत महत्वाचे आहे. यासाठी विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्वातील कलागुणांचा विचार हा अधिक महत्वाचा वाटतो. जीवन जगत असताना विविध प्रकारचे येणारे अनुभव हे विद्यार्थी कसा घेतो..तो अनुभवांना सामोरे कसा जातो..त्याची जीवनाकडे बघण्याची दृष्टी कशी आहे?कोणते प्रश्न त्याला आस्थेचे वाटतात?हे त्याच्या साहित्य निर्मितीवरून लक्षात येते. म्हणूनच सातत्याने महाविद्यालयीन विविध उपक्रमांबरोबरच विद्यार्थ्याला साहित्य निर्मितीसाठी प्रोत्साहन देणे अत्यंत महत्वाचे ठरते.

आज विविध प्रकारच्या सुधारणा आणि सुविधा निर्माण होऊनही वर्तमान स्थिती गोंधळाची वाटते. अनेक प्रकारचे मोह एका बाजुला आणि माणसाला आधार देणारी नाती दुसऱ्या बाजुला यातील कोणते महत्वाचे हा आजच्या काळात संभ्रमात टाकणारा प्रश्न आहे.अशा स्थितीतही मोहावर मात करून माणसातले माणुसपण टिकविणे अत्यंत अवघड झाले आहे.आमचे विद्यार्थी या साऱ्या प्रश्नांना कसे भिडतात याचा अनुभव आपल्याला 'लहर' मधून येईल. म्हणून हे वार्षिक आपल्यापर्यंत पोहचविण्यात मला विलक्षण आनंद आहे.

'मुखपृष्ठ' विषयी....

कोणत्याही मासिकेचे मुख्यपृष्ठ हा त्याच्या अंतरंगाचा स्वच्छ आरसाच असतो.समाजातील घडामोडी स्थित्यंतरांचे स्पष्ट प्रतिबिंब त्यात झळकत असते.आमच्या महाविद्यालयातील बी.ए.भाग एक मधील विद्यार्थी **सौरभ साखरे** या उदयोन्मुख कलाकाराने रेखाटलेले प्रस्तुत मुखपृष्ठ हे अशा सामाजिक घडामोडींची कल्पक सुरेख आरासच आहे.गेल्या वर्ष दोन वर्षात समाजात जी सामाजिक, आर्थिक,औद्योगिक,वैज्ञानिक स्थित्यंतरे झाली याची दखल समाजाने घेतली.ही परिवर्तनाची लाट सामान्य माणसापर्यंत पोहचली. समाज मनाचा तळ मुळातुन ढवळला गेला.चुकलेल्या समजाला सुधारण्यासाठी जे प्रयत्न केले गेले.भ्रष्ट व्यवस्थेला शह देण्यासाठी

काही कठोर निर्णय घेण्यात आले या साऱ्यांचा चित्रमय आलेख यात रेखाटला आहे.

आरक्षणासाठी झालेले इतिहासाने नोंद घ्यावी असे 'मराठा आंदोलन', 'ॲट्रॉसिटी'साठी झालेला दलित संघटनांचा एल्गार 'निर्भया' च्या भययुक्त जीवनासाठी झालेले आंदोलन या भव्य मोर्चांची दखल या मुखपृष्ठाने घेतली आहे. स्वच्छता ही ईश्वरतेच्या खालोखाल महत्वाची मानली जाते.स्वच्छतेची सुरूवात स्वतःपासून करण्याचा संदेश स्वच्छता दूतांनी दिली. महात्मा गांधीजींचे सुराज्याचे स्वप्न प्रत्यक्षात आणण्याचा स्पृहणीय प्रयत्न, भ्रुण हत्येविरोधात उचललेली कठोर कायदेशीर पाऊले आणि 'कन्या बचाव' च्या आवाहनाची हाक येथे चित्रांकित केली आहे.

पाणी हे जीवन आहे.मानवी जीवनाच्या अस्तित्वासाठी पाण्याचा थेंब थेंब वाचवला पाहिजे ही ललकारी जलदुतांनी दिली.भ्रष्टाचार रोखण्यासाठी नोटाबंदीचा कटू निर्णय घेतला गेला त्याने सामान्यांच्या जीवनात खळबळ माजली.पण अल्पावधीत या वादळाने भ्रष्टतेची धुळ उडवून नेल्याने जनमन शांत झाले. अलीकडे दुरदर्शनच्या आक्रमणामुळे पिछेहाट झालेल्या आकाशवाणीला नवचेतना मिळाली.नवनव्या उपग्रहांच्या माध्यमातुन दळणवळण व व्यापारामुळे इतर देशांबरोबर संबंध सुधारले.

औद्योगिक क्षेत्रातल्या प्रगती मुळेच मुक्त अर्थव्यवस्थेने सर्व देशांत बाजारपेठ खुल्या झाल्या. शिक्षणाची दारे मोकळी झाली 'ब्रेन ड्रेनचे' रूपांतर 'ब्रेनगेन' मध्ये झाले.याच वेळी भारताने एकावेळी १०४ उपग्रह सोडून विज्ञान क्षेत्रात क्रांतीचे पाऊल टाकले. 'मेक इन इंडिया' तुन स्वयंपूर्ण भारताचे सुस्वप्न पेरले गेले. देशाच्या संरक्षणा बाबतही काही क्रांतीकारी पाऊले उचलली गेली. दहशतवाद विरोधात महत्वपूर्ण निर्णय व ठोस कारवाई आणि अन्य देशांचे सहकार्य मिळवण्याचा यशस्वी प्रयत्न केला गेला.

तरूणाईच्या मनातल्या नवनव्या कल्पनांना साकार रूप देऊन त्याचा मुक्त अविष्कार करण्यास चालना दिली गेली. या साऱ्या मानवी सृष्टीचे मूळ निसर्ग.या निसर्गाचे रक्षण,जतन व संगोपनाचा महामंत्र दिला गेला हाच मंत्र पर्यावरणाचा पाचवा वेदच ठरला आहे.

आजच्या काळातल्या प्रचलित घडामोडींचा चित्रमय आलेखच या मुखपृष्ठा च्या रूपाने सादर करण्याचा प्रयास केला आहे. आशा आहे या मुखपृष्ठातून मिळणारा संदेश रसिक वाचकांपर्यंत पोहचेल व त्यांना निश्चित अंतर्मुख करेल.

'लहर'ची मांडणी करत असताना महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.विलास काळे यांचे मार्गदर्शन आणि माझ्या सर्व सहकारी प्राध्यापक,प्रशासकीय सेवकवर्ग,विद्यार्थी–विद्यार्थीनी तसेच आशीर्वाद प्रिंटर्सचे श्री.प्रणव चौगुले आणि त्यांचे सहकारी या सर्वांचे सहकार्य लाभले आम्ही त्यांचे आभारी आहोत.

संपादक –डी.जे.दमामे

प्राध्यापक वृंद (वरिष्ठ विभाग)

प्राचार्य डॉ. विलास गणपती काळे
एम.ए.,एम.फिल.,पीएच.डी.

मराठी विभाग :

प्राचार्य डॉ.विलास काळे

प्रा. आर.ए.पाटील

प्रा. डी.जे. दमामे

इंग्रजी विभाग :

प्रा. विजयालक्ष्मी नियोगी

प्रा. गंगाराम मासाळ

प्रा. राजेंद्र कांबळे

हिंदी विभाग :

प्रा.भगवंतसिंह भागवत (३१-१-२०१७ पर्यंत)

प्रा. विश्वास पाटील - सी.एच.बी.

प्रा. विकास पाटील - सी.एच.बी.

अर्थशास्त्र विभाग :

प्रा. डॉ. बी.के.माने

प्रा. कु. स्मिता पाटील - सी.एच.बी.

इतिहास :

प्रा. डॉ. प्रमोदकुमार ओलेकर

प्रा. एस.एन.दांडगे

भूगोल विभाग :

प्रा. डॉ.अरूण पाटील

प्रा. अण्णासाहेब कदम - सी.एच.बी.

कु. निलिमा उर्फ गौरी खाडे - सी.एच.बी.

कु. एम.एम.मोमीन - सी.एच.बी.

राज्यशास्त्र विभाग :

डॉ.संतोष कावडे - सी.एच.बी.

प्रा.लक्ष्मण कांबळे - सी.एच.बी.

वाणिज्य विभाग :

प्रा. डॉ.प्रतापसिंह मोहिते

प्रा.डॉ.राम नाईक

ॲड. पंडीतराव बसुगडे

प्रा. कु. प्रणिता ऐतवडे - सी.एच.बी.

शारिरीक शिक्षण विभाग :

प्रा.सुभाष जानराव

पर्यावरण विभाग:

प्रा. गणेश माने - सी.एच.बी.

ग्रंथालय विभाग :

श्री.डी.बी.शिंदे

बी. सी. ए.विभाग :

प्रा.श्री. अभिजीत देसावळे

प्रा.कु.पल्लवी पाटील

प्रा.कु.स्वाती आटुगडे

कनिष्ठ विभाग		**एच्.एस्.सी.व्होकेशनल**	
श्री. खोत उत्तम कृष्णा	सहा.शिक्षक	श्री. खोत नितिन रघुनाथ	पु.वे.शिक्षक
डॉ.पाटील संगिता सुनिल	सहा.शिक्षक	श्री.पाटील जयवंत पांडूरंग	पु.वे.शिक्षक
श्री. शिंदे रघुनाथ आनंदा	सहा.शिक्षक	श्री. पवार माणिक विष्णू	पु.वे.निदेशक
सौ. पाटील शैलजा हंबीरराव	सहा.शिक्षक	श्री. तुळसणकर चंद्रशेखर भ.	पु.वे.निदेशक
श्री. निकम अर्जुन आबा	सहा.शिक्षक	श्री. यादव तानाजी	सी.एच.बी.
श्री. खोत सुभाष आबा	सहा.शिक्षक	सौ.साठे सुनंदा	सी.एच.बी.
श्री. माळी सुनिल भगवानराव	सहा.शिक्षक	श्री.पाटील संजय	सी.एच.बी.
श्री. डवरी अजित कृष्णा	सहा.शिक्षक	श्री.कदम अधिक	सी.एच.बी.
सौ.स्नेहल पाटील	सी.एच.बी.	श्री.नावडकर अच्युत	सी.एच.बी.
श्री. पाटील शरदचंद्र भगवान	सी.एच.बी.	सौ.देवकर ज्योत्स्ना	सी.एच.बी.

* पदव्युत्तर विभाग *

मराठी

प्रा. डॉ. व्ही. जी. काळे
प्रा. डॉ. एस. सी. लेंगडे
प्रा. एस.डी.कदम
प्रा. आर. ए. पाटील
प्रा.डॉ.एम.जी.तानवडे
प्रा.डी.जी.दमामे
प्रा.एन.के.गुंड

हिंदी -

प्रा. डॉ. व्ही. डी. सुर्वे
प्रा. डॉ. एस. बी. शहापूरे
प्रा. डॉ. व्ही.एन. सहदेव
प्रा. डी. सी. फसाले
प्रा. बी.बी.भागवत
प्रा. एस.पी.टिळे
प्रा. आर. ए. अंदोजी

इंग्रजी

प्रा. जी.बी. मासाळ
प्रा. डॉ.एस.जी.पाटील
प्रा. आर.एस.पाटील
प्रा. व्ही.ए.नियोगी
प्रा. टी.डी.पाटील (डांगे)
प्रा.डॉ. पी. व्ही घोरपडे
प्रा.एस.आर.हेगीष्टे(केसरकर)
प्रा. एस.पी.यादव(पाटील)

इतिहास

प्रा.डॉ.पी.ए.ओलेकर
प्रा.एस.एम.मोहिते
प्रा. डॉ.ए.एच.पाटील
प्रा. एम.बी.पाटील
प्रा. बी.जी. बोराटे

प्रा. बी. एस. मिणचेकर
प्रा. एस.एन.दांडगे
प्रा. व्ही.आर.माने

एम. कॉम.

प्रा.डॉ.पी.व्ही.मोहिते
प्रा.डॉ.डी.के.मोरे
प्रा.डॉ.बी.के.माने
प्रा.एम. ए. दीक्षीत
प्रा.डॉ.टी.के.जाधव
प्रा.डॉ.एच. पी. शिर्के
प्रा.डॉ.एस.आर.पवार
प्रा.डॉ.आर.एन.नाईक

प्रशासकीय सेवक वर्ग

श्री. प्रमोद फार्णे	मुख्य लिपिक	**श्री. जगन्नाथ मोरे**	ग्रंथालय परिचर
श्री.सुहास जाधव	वरिष्ठ लिपिक	**श्री. संजय पाटील**	ग्रंथालय परिचर
श्री. संजय शिंगटे	वरिष्ठ लिपिक	**श्री.प्रसाद पाटील**	लॅब असिस्टंट
श्री. मधुकर मदने	वरिष्ठ लिपिक	**श्री.विजय विरभक्त**	शिपाई
श्री.प्रकाश पाटील	कनिष्ठ लिपिक	**श्री. जगन्नाथ गावडे**	शिपाई
श्री. तानाजी गाडेकर	ग्रंथालय लिपिक	**श्री. मारूती कोळी**	शिपाई
श्री. राहुल सावंत	कनिष्ठ लिपिक	**श्री. शिवाजी सुतार**	शिपाई
श्री. युवराज वायदंडे	कनिष्ठ लिपिक	**श्री. युनूस अत्तार**	शिपाई
श्री. गौतम पेटारे	ग्रंथालय परिचर	**श्री. महेंद्र भंडारे**	शिपाई
श्री. अस्लम महाब्री	ग्रंथालय परिचर	**श्री.महावीर अवघडे**	शिपाई

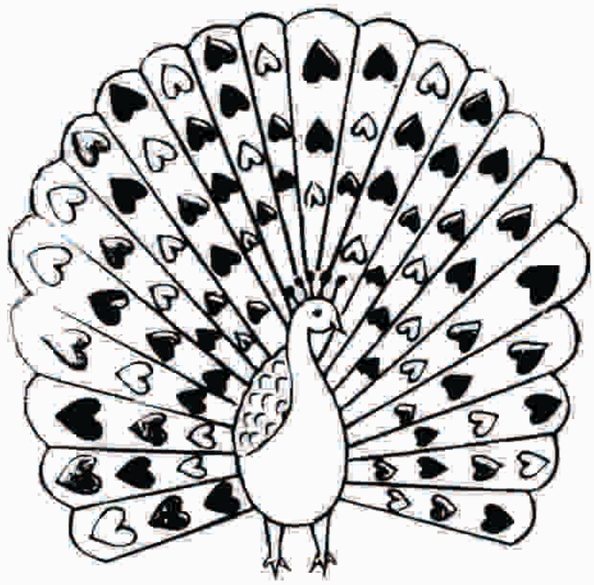

अनुक्रमणिका

१) आठवणीतलं बालपण .... याडगे अजय मोहन, बी.ए.भाग.३
२) आई (कविता).. कु. नाईक कविता शशिकांत, बी.ए.भाग.१
३) मेंढपाळाची कथा आणि व्यथा ....गावडे नरेंद्र नानासो, बी.ए.भाग.३
४) कसं असत नातं दोघांच? (कविता) ....कु.यादव कोमल बाजीराव, बी.ए.भाग.२
५) विचारमंथन (कविता).. कु.झेंडे प्रियांका दिनेश, बी.ए.भाग.३
६) दहशतवाद जागतिक समस्या ....कु.कुरोलीकर नम्रता निळकंठ, बी.ए.भाग.३
७) प्रसिध्द जोडया (कविता) .... कु.पवार ऋतुजा दिलीप, बी.ए.भाग.१
८) हरवलेली नाती .... कु.झेंडे प्रियांका दिनेश, बी.ए.भाग.३
९) कोणाच्या डोळ्यात काय दिसते? (कविता) .... कु.गायकवाड मोनिका राजेंद्र, बी.ए.भाग.१
१०) आई (कविता)...कु.घनवट मयुरी तानाजी, बी.ए.भाग.१
११) जीवन सुंदर आहे...कु.सलगर सारीका कृष्णा, बी.ए.भाग.१
१२) नको हा स्त्री जन्म .... कु.आपुगडे मोनिका रविंद्र, बी.ए.भाग.३
१३) विसरलो आहे (कविता) .... कु.पाटील पुजा वसंत, बी.ए.भाग.३
१४) संत साहित्याची गरज... कु.कोळी ज्योती कुमार, बी.ए.भाग.१
१५) माझं म्हणायचं असतं (कविता) ....कु.यादव कोमल बाजीराव, बी.ए.भाग.२
१६) एक तरी मुलगी असावी (कविता) ....कु.मोहिते नम्रता बजरंग, बी.ए.भाग.३
१७) आम्ही मराठी .... कु.पाटील पूजा वसंत, बी.ए.भाग.३
१८) म्हणी - नोटा बंदीच्या ....कु.ऋतुजा दिलीप पवार, बी.ए.भाग १
१९) ईलिक्षण .... येरडे अमोल बाळू, बी.ए.भाग.२
२०) आधार गरज की संस्कार (एकांकिका) .... कु. देसावळे सोनाली सुरेश, बी.ए.भाग.३
२१) माणसे अशी का वागतात? (कविता) .... कु.घनवट मयुरी तानाजी, बी.ए.भाग.१
२२) जैव विविधता आणि तिचे संवर्धन ....कु.हवालदार सोनाली अधिक, बी.ए.भाग.१
२३) जीवनातील परिक्रमा .... कु.काटकर तृप्ती सुरेश, बी.ए.भाग.२
२४) पंचायतराज .... साखरे सौरभ गजानन, बी.ए.भाग.१
२५) मैत्री (कविता) .... कु.मगदूम प्रणाली बाळासो, बी.ए.भाग.३
२६) जगातील दुःख नाहिसे झाले तर? .... कु.पवार निशिगंधा विष्णू, बी.ए.भाग.३
२७) आयुष्य (कविता) .... कु.सलगर सारिका कृष्णा, बी.ए.भाग.१
२८) सलाम शहिद वीरांना .... कु.मगदूम प्रणाली बाळासो, बी.ए.भाग.१
२९) मराठा म्हणावे अशा वाघराला ....माने नेताजी सर्जेराव, बी.कॉम.भाग.१
३०) माध्यमांची मोडतोड .... कु.झांबरे आशुमती विजय, बी.कॉम.भाग.२
३१) देशासाठी बलिदान दिलेला थोर वीरपुरूष .... कु.कोळी सोनाली विजयकुमार, बी.कॉम.भाग.२

आठवणीतलं बालपण

- घाटगे अजय मोहन
बी.ए.भाग-३(मराठी)

बंच्याप्पाच्या बाभळीच्या बनातील रान पाखरांचा किलबिलाने जाग यायची. हर एक रानपाखरांचा आवाज कानावर पडायचा. मोर, लांडोर, यांच केकाटण,चिमण्यांच किलबिलणं, कोकीळीचा मंजुळ आवाज कानावर पडला की, आपोआप जाग यायची, दिवस उजाडला की तांबूस रंगाचा सडा आमच्या विठ्ठलवाडीवर पडायचा. विठ्ठलवाडी पलूस तालुक्याला जाणाऱ्या मुख्य रस्त्यावरच आमचं हे गांव.कृष्णामाईच्या संथ वाहणाऱ्या पाण्याप्रमाणे. गोड लोकांचा गोतावळा असणारी अशी ही विठ्ठलवाडी. गावाला वारकरी संप्रदायाच मोठ वेड. गावात विठ्ठलाच देऊळ बांधलं विठ्ठलाच्या नांवावरून गावाला विठ्ठलवाडी हे नांव पडलं.विठ्ठलवाडीला घोल हे दुसर नांव बरं का! बहुतेक हे गांव आमणापुरपासून विभक्त झाल्यामुळ मोठा घोळ निर्माण झाला की काय म्हणून घोल पडल कोणास ठाऊक. अशा या घोलात गावाच्या ह्या टोकापासून ते रेल्वे गेटापर्यंत रस्त्याच्या दुतर्फा प्रत्येकाची छोटी छोटी कौलारू घर. गांव तस छोट पण राजकारणामुळ त्याच महत्व खुप मोठ.विकासाच वार वाहू लागलं गावानं अनेक पुरस्कार मिळवले. निर्मलग्राम आरोग्यग्राम, विमाग्राम, तंटामुक्त गांव अशा अनेक पुरस्कारांचे तुरे आमच्या गावाच्या शिरपेचात आहे .अशा या घोलात आमचा मित्रपरिवार, बाल संवंगड्याचा खूप मोठा जिव्हाळा बरं का.....!!

माझा चुलता तानाजी आण्णा सतत म्हणायचा खायली आळीं आणि वरली आळी एक नंबर...आणि मधल्या आळीला काय बी न्हाय.. खायल्या आळीला राम-लखनची जोडी फेमस, विजू आवट्या त्याला बालपणी ठोसे मारायचा लय मोठा नाद म्हणून त्याच नांव आमी 'आण्ण्या बॉक्सर'असं ठेवलं.अज्या औटे आणि कुस्त्या, खंड्या,संग्र्या (माळावरचा तेंडुलकर) हे खालच्या आळीचे नमुने, मधल्या आळीला संगऱ्या बुव्या,मह्या बापु,पका दादाचा आक्ष्या, बाबसू नानाचा चोचरा गन्या, राड्यांचे आमल्या आणि पप्या, मी आणि पांडा असा आमचा घोळका असायचा वरल्या आळीला कोळ्याचा परशा...परशाच्या बा उत्या नाना सारखा शिगारेट ओढायचा म्हणून पोरांनी परशाच नांव 'नाना बिडी' अस ठेवलं. त्याच भरीत भर म्हणून परश्याचे पुढचे दोन दात किडलेले उंदराने कुरतडल्या सारखे म्हणून परशाच विषारी हे दुसर नांव.पांडा ढेरे,आमल्या आवटे-भारताच्या टिम मधला हेमांग बदाणी सारखा त्याचा चेहरा म्हणूनआ ा म ल य ा ल ा सारेजण बदाणीच म्हणायचे क्रिकेटच त्याला भारी वेड..मातंगाचा पक्या,किश्या,रामुशाचा दिव्या, सगुना, आत्तीचा आज्या हे वरल्या आळीचे हिरे बरं का!!

अशा तिन्ही आळ्यामध्ये तांदळात वेचलेल्या खड्याप्रमाणे गावात ओळखली जाणारी अशी आमची गँग होती.शिवारात कोणाच्या रानात शेंगा,कोणाच्या रानात हरभरं तर कोणाच्या रानात गाजर इत्यंभूत माहिती मातंगाच्या पक्याकडून मिळायची, मग सुट्टी दिवशी रानाच्या ऊसाच्या आडोआडोशान शिवारातली समदी आंब्याची, पेरवाची झाडं मोकळी करायची,

पोटभर गाजरं,शेंगा,हरभरा आणि हावळा पार्टी ठरलेलीच असायची.रंगा तात्याच्या हिरीवरचा राघू आंबा आमच्या टोळक्याचा सगळ्यात आवडता आंबा.... शिवारातील या रानमेव्याची चव चाखत चाखत खांद्यावर टॉवेल आणि डोक्याला चड्डुया अडकवून आम्ही कृष्णामाईच्या डोहाकडे जायचो,

दिवसभर कृष्णामाईच्या पाण्यात पोहायचं. पलिकड पोहत जाण्याची स्पर्धा खेळायचो. पात्रात निम्म्या पर्यंत गेलं की दमछाक व्हायची जीव नरड्याला यायचा मग आबा अंबकऱ्याच्या नावेचा आधार घेऊन पलीकड जायचं. पलीकड पाणवठयाला चिंचा आणि नारळीची मोठी झाडं, गाभाळलेल्या चिंचा खाताना आपोआप डोळे झाकायचे. मळीची तोंडली म्हणून कडवट छिन्न्या एकमेकाला खायला द्यायच्या.

कृष्णामाईच्या तांबडावर जाऊन नदीच्या अंतरंगातील नविन गोष्टींमध्ये रंगायचो नंतर अलिकडे येऊन गावपाणवठ्याला सोबत आणलेल्या तेल,चटणी, आणि भाकरी, पातीच्या कांद्याबरोबर फडशा पाडायचो... एकांतात मन उदास झालं की मळीला येऊन संथ वाहणाऱ्या कृष्णामाईकडं बघत बसायचो. मन प्रसन्न होण्यासाठी माझा बराचसा वेळ नदीवरच घालवायचो. मळीजवळ असणाऱ्या ओढ्यातून मोरांच्या वेगवेगळया आकारांचे मोरपंख शोधणं हा आमचा आवडता छंद...

मनसोक्त पोहून झाल्यावर आमची पावलं गंजीखान्याकडे माळावर वळायची असं हे आमचं टोळक सिझनेबल खेळ खेळायचं....क्रिक्रेट,गोट्या,आयरे, सूर-फाट्या,सूर पारंब्या,लपा-छपी,आंगा-भोंगा, विट्टी-दांडू, असे अनेक खेळ खेळायचो, क्रिकेट सगळ्या पोरांचा आवडीचा डाव, माळावर उन कळायचं नाही की पाऊस कळायचा नाही,दिवसभर माळावर क्रिकेटचा डाव रंगायचा, संगऱ्या आवट्याला आम्ही सारे जण 'माळावरचा तेंडुलकर' म्हणायचो, संगऱ्याची उंची खूप लहान पण संगऱ्या खेळायला लागला की लवकर आऊटच व्हायचा नाही.आमचा माळावरचा तेंडुलकर खेळायला लागला की आम्ही त्याच्या म्हसरांच्या पाठीवर बसून म्हसर हिंडवायची म्हसरांच्या पाठीवर बसून पुस्तक वाचायची, संगऱ्याच्या या क्रिकेटमुळ संगऱ्याच्या घरची काम तशीच पडून राहायची. संगऱ्याचा बा म्हादा काका त्याला क्रिक्रेटचा खूप राग, म्हादा काका आणि आमल्याचा बा मधू आण्णा यांनी माळावर एंट्री टाकली की आमची पळता भुय थोडी व्हायची, ऊसातून सरीत वाकून पळून जाताना गुडघे आणि हाताची ढोपर रक्तबंबाळ व्हायची. म्हादा काका हात धूऊन आमच्या माग लागायचे क्रिक्रेटच्या वेडापायी संगऱ्यानं शाळा सोडली. याचा म्हादा काकाला खूप राग होता. क्रिकेटच्या स्पर्धेला खेळायला गेलं की पंचक्रोशीतली पोरं संगऱ्याला आपल्या टिममधून खेळायला न्यायची. संगऱ्यान अशा कित्येक मॅच त्यांना जिंकुन दिल्या. असा हा आमचा संगऱ्या (माळावरचा तेंडुलकर) आमच्या बालगोपाळांच्या गळ्यातला ताईत झालेला. म्हादा काका संगऱ्याला क्रिक्रेट खेळायला लावून देईना झाला की आम्ही म्हादा काकाला फुगवायचो काका काका तुमचा संगऱ्या काय खेळतो माहीत आहे का? काल रात्री येळावीला खेळायला गेलो तर येळावीतील माणसं सुध्दा विचारत होती तुमचा तो संगऱ्या कुठ हाय?तो नाहीतर तुम्ही जिंकणार नाही, आणि झालं की तसच आम्ही मॅच हरलो. संगऱ्या असता तर मॅच जिंकलो असतो आम्ही. अस कळवळून बोलंल की काकाला संगऱ्याचा अभिमान वाटायचा.

गोट्या खेळायला लागलो की हणमा पवार

गोट्या टिपायचा गोटी टिपली रे टिपली की फटा फट गोट्या फुटतील या भितीने हणमा पवारची खेळातुन हकालपट्टी ठरलेली असायची

एकलम खाजे,दोबी राजे,तिरांट भोंजा,चारी चौकटा ,पाचल पांडा,सय्यक दांडा,सात कोतले, अष्टक नल्ले, नविनव किल्ले,दस्सी गोला,अकल खरकटा,बरळू मरकटा,तेरलिंग सोटा,चौदा हाती लंगोटा असे बोल गोट्या खेळताना, टिपताना म्हणायचे हे बोल बोलताना खेळाला वेगळीच गंमत असायची.

ग्रामीण भाषेतील हे बोल बोलताना खेळाला एक वेगळाच रंग चढायचा खेळाबरोबरच सण आणि उत्सवामध्ये आमच्या या टोळ्याचा रूबाब वेगळाच असायचा. गणपतीचा सण आला की,घोलातल्या चार गणपती मंडळांची विद्युत रोषणाई आणि गणपतीच्या मुर्तीचा थाट-माट बघायला पंचक्रोशीतील लोकं यायची. आमच्या टोळक्यातली बरीच मंडळी उत्कृष्ट नाटक कलाकार होती. प्रत्येक जण मोठ्या उत्साहाने समाज प्रबोधनपर विनोदी,कौटुंबिक नाटकांचे बहारदार कार्यक्रम सादर करीत. आम्ही बालगोपांळांनी प्रत्येक सण मोठ्या उत्साहाने साजरा केला. गुढीपाडव्याला गुढीची काठी धुवून आणायची,अख्खी विहिरचं गुढीच्या काठ्यांनी भरून जायची. आपल्या घरापुढील गुढी उंच दिसावी यासाठी आम्ही आजोबांना मोठी काठी घेऊन यायला सांगायचो. गुढीला लावलेली रंगीत सारखमाळ कधी एकदा जिभेवर पडते असं वाटायचं. साखरमाळ खाण्यासाठी घरात भावंडाची भांडणं लागायची.नवरात्रीचा उत्सव काही न्याराच, दांडिया आणि गरबा खेळण्यात रात्र रात्र जागायचो. नागपंचमीला मोठी कैची बांधायची मनसोक्त झोपाळ्यावर झुलायचं आणि जिगावरती फिरायचं, वटपोर्णिमेला शाळे जवळच्या वड्याच्या झाडापाशी भडजीची मान आमच्या टोळक्याकडेच असायचा.

पोतीभरून आंबे साठवायचे आणि फस्त करायचे. रंगपंचमीला रंगाची उधळण करायची त्याची पंधरा दिवस आगोदर पासूनच तयारी असायची,

शेवरी,गुळभेंडी,हळद,पळसाच्या फुलांपासून रंग तयार करून ठेवायचे, लहानांपासून मोठ्या माणसांपर्यंत सगळ्यांना रंगवून टाकायचे.

बेंदराला बेरींगचा गाडा तयार करायच. चिखलाचा बसलेला मोठा बैल तयार करायचा सजवून त्याची मिरवणूक काढायची, आला रं आला..... बशा बैल आला म्हणून आरोळी ठोकायची. गाड्यांच्या शर्यती लावायच्या नव्याच्या पौर्णिमेला कृष्णामाईला परडी सोडायला जायचो अंधारात परडीवरील कणकिचे दिवे पाण्यात तरंगताना कृष्णामाईच लखलखणार रूप डोळ्यामध्ये साठवायचो, होळीला शिणकुटं आणायला माळावर जायचो गावातल्या बाया माळावर शिणकुटं राखायला बसायच्या आपल्या आपल्या शिणकुटांच्या तळातली पाच पाच शिणकुटं द्यायच्या. आमच्या टोळक्यांतील पंचवीस शिणकुट घेतल्याशिवाय चैन पडायचं नाही. ज्या बायांनी आम्हाला शिणकुट दिली नाहीत त्या बायका स्वयपाकाच्या नादाला लागल्या की त्या बायांचा तळ माळावर दिसायचा नाही, बैलगाडी भरून शिणकुट पळवून आणायची.दुसऱ्याची होळी पेटल्यावर त्यातला इस्तु चोरून आणून आपली होळी पेटवायची. 'आज पोळी उद्या नळी बामन मेला संध्याकाळी' अशी आरोळी ठोकायची.तोंडावर हात मारून बोंबा मारून होळी भोवती फिरायचं. कातडी डिमड्यांचा आवाज येईना झाला की घरातील पितळी घंघाळ चेपेपर्यंत बडवायची. सकाळी धुलवडीला होळीच्या राखेचे गोळे करायचे एकमेकाला फेकून मारायचे आणि मटणावर ताव मारायचा दिवाळीची

मज्या तेवढीच न्यारी लाडक्या शिवबाचे किल्ले बनवायला धांदल उडायची आपला किल्ला चांगला दिसावा यासाठी प्रत्येक जण किल्ल्यासाठी राबायचा तालुक्याला जावून मावळे खरेदी करायचे. किल्ला तयार करताना नाना क्लुप्त्या आणि शकक्ली लढवायच्या फटांगड्या आपल्याजवळ असाव्यात असा प्रत्येकाचा उत्साह असायचा. कनुभयच्या स्टॉलवर फटाके खरेदी करायचे दिवाळीच्या फराळाची चव चाखायची. येथेच्छ फराळ करायचा लव्हाळ्याच्या काड्याचा नाग तयार करायचा. दिवा घेऊन गावात प्रत्येकाच्या घरी तेल मागायला जायचं. दिवा घेऊन गेल्यावर प्रत्येकाच्या घरासमोर पांडवांची गाणी म्हणायची. ही गाणी चालीमध्ये म्हणतात ओरडताना आमच्या टोळक्याला भारी चेव चढायचा. शाळेतील कविता जेवढ्या सहजतेने म्हणता येणार नाही तेवढी ही गाणी आमचे बहाद्दर टोळकं सहजतेन म्हणायची–

"दिन दिन दिवाळी , गाय म्हशी ववाळी
गायचा चारा ,बाशिंग बांधा
नवल कुणाच ,लक्ष्मणाच
चोळून बोळून ,केल्या गुंजा
आठ म्हशी,नव गया
आपट दुपट कोण खाईल
इल बळी, पिऊन जाईल "

कोळ्याच्या उत्या नानाच्या घरासमोर आमचं हे ठरलेलं गाण असायचं....

"दाडी बोकडाची,मिशी उंदाराची
फिरवीन चकार, मारीन डुक्कार
शंभर नानाचे...."

हे गाणं म्हटल्यावर नानाची बायको शिव्या देतच तेल घेऊन बाहेर यायची....

"वाकडी तिकडी बाबळ ,त्यात होता व्हला.
म्या दिला टोल्ला ,वल्ला गेला गंगेला...
गंगेची माणसं , मक्याची कणसं.
तिळाची पिंडी ,हरी बामणाची शिंडी"

अशी गाणी आठ–ते दहा दिवस प्रत्येकाच्या घरासमोर म्हटली जायची शेवटच्या दिवशी प्रत्येकाच्या घरातून खोबऱ्याची वाटी घ्यायची जमलेल तेल आणि खोबरं कनुभयच्या दुकानात विकायच आणि मिळालेले पैसे वाटून घ्यायचे

अशा प्रकारे प्रत्येक सणांमध्ये आम्हा बालगोपाळांचा आनंद काही न्याराच आम्ही सणांचा आनंद घेतला आणि आनंद वाटला. आमच्या या आठवणीतल्या बालपणाचा विचार करता आता गावामध्ये रानपाखराचा आवाज कानावर पडत नाही. शेतीच्या बाजारीकरणामुळे वाऱ्यावर डोलणारी शाळू,हायब्रिड, कणस लोप पावली, रानपाखरांची किलबिलाट,चिवचिवणाऱ्या चिमण्यांची संख्या घटली. थव्याने नजरेत पडणाऱ्या या चिमण्या आता कुठेतरी एखादी नजरेस पडते. गावातली पोरं खेळात रमत नाहीत की कोणता सण उत्साहाने साजरे करत नाहीत. मातीतले खेळ मातीला मिळाले, गावगाड्याचं रुपच पालटलयं गावातल्या कौलारू घरांची जागा आरसीसी इमारतींनी घेतली. गांव पंचायती जवळची वडाची आणि गुळभेंडीची झाड तोडली. अनेक मोठी मोठी झाड तोडली. त्या जागा भकास झाल्या, भुंड्या झालेल्या माळावर गंजीखान्यात द्राक्षाच्या बागा झाल्या, ऊस पिकवला गेला त्यामुळे क्रिक्रेटच वारं तर कधीच विरून गेल. खेळायला मोठ मैदान राहील नाही. सणांच तर विचारून नका आता सण उरलेत ते फक्त गोड–धोड खाण्यापुरतेच, चिंचेच्या आंबट–गोड चट्टा मट्ट्याची चव जिभेला मिळत नाही. सुर पारंब्या खेळायला झाडाचं राहिली नाहीत. पोहायला विहिरींना पाणी

नाही.

रडत कढत का होईना आमचे हे गावातले हिरं (टोळंक) शिकलं सवरलं, नोकरीला लागले. आताची तरूण पोरं अडकली व्हॉट्सअॅप, स्मार्टफोन आणि मोबाईल गेम या जौजाळात अडकली शिवारातला रानमेवा खाऊन आम्ही टुणटुणीत राहिलो. आताची पोर बोर्नव्हिटा, मॅगी,पिझ्झा आणि बर्गर खाऊन 'हात पाय काडी आणि पोट नरसोबाची वाडी' असे झालेत. खेळातून आमचा व्यायाम व्हायचा .आताची पोरं, मोबाईलच्या नादाला लागली मग कुठला आलाय खेळ आणि कुठला आलाय व्यायाम. इथं तर सगळ्या गावागाड्याचं रुपचं पालटलयं.

आमचे बालपणीचे दिवस निघून गेलेत. आणि राहील्यात फक्त आठवणी. टोळक्यांसोबत घालवलेला क्षण आणि क्षण आठवला की आपसुकच डोळ्यासमोर बालपण उभ राहतं. आमचे मित्र बालगोपाळांचा थवा एकत्र आला की 'आठवणीतल्या बालपणाचें' दाणे टिपत बसतो.

आई

कंठात स्वर दाटे
हृदय ही भरून येई
येता आठवण तुझी
डोळ्यांत पाणी येई !!१!!

देऊनी जन्म मजला
कष्टात वाढविले तू
सोसून दुःख सारे
तू हास्य मजला दिले !!२!!

संस्कार शिक्षणाची
ज्ञान ज्योत तूच लावली
राहो तेवत ती सदा
त्यासाठी तूच झिजली !!३!!

उपकार अनंत तव हे
न कळे कसे फेडावे
मज चामडयाचे वाहने
तव पायी वाटे घालावे !!४!!

दुःखात सुखी राहणे
तूच मजला शिकवले गं
पेरीन बीज या जगी
तवं शिकवणीचे आई !!५!!

ठायी -ठायी मन माझे
तवं चरणी धाव घेई !!६!!

नाईक कविता शशिकांत
बी.ए. भाग-१

मेंढपाळांची कथा आणि व्यथा

- नरेंद्र नानासो गावडे
बी.ए. भाग-३(इंग्रजी)

सकाळाची साधारण नऊची वेळ मी आणि माझा मित्र धनगरांच्या मुक्कामी तळास भेट देण्यास गेलो. आम्ही तेथे गेल्यावर आम्हाला पहायला मिळाला तो,डोक्यावर गुलाबी फेटा,कपाळावर भंडारा खांद्यावर घोंगडे ,गळ्यात जाडजुड गोफ,हातात कडा, पायात तोडे, हातात कुऱ्हाड,पायात वहाणा, पाहणाऱ्यालाच्या मनात घडकी भरविणारा त्याचा भरदार देह, असा तो धनगर.

आम्ही तेथे गेल्यानंतर त्यांनी आमचीच हजेरी घेण्यास सुरूवात केली. कोण हायसा? का आलाय? काय पायजे? ही माहिती तुम्हाला दिल्यावर आम्हाला काय मिळणार हाय? का, आमच्या जनांवरांना दवा,पाणी मिळणार आहे? असे एक ना अनेक प्रश्नांचा त्यांनी आमच्यावर भडिमार केला.

त्यांनी आम्ही आमच्या भेट देण्याचे करण सांगितल्यावर त्यांनी आम्हास माहिती देण्यास स्पष्टपणे नकार दिला. इतर घटनांमधून आलेला राग त्यांनी आमच्यावर काढायला सुरूवात केली कारण या पुर्वी अनेक जणांनी त्यांच्याकडून विविध माहिती नेली होती, अश्वासने दिली होती पण, त्यांची पुर्तता झाली नव्हती ते म्हणाले कह, जा तुम्हाला काय लिहायचे ते लिहा जावा, तुमाला कायबी माहिती मिळणार नाय.पण आम्हाला माहिती मिळवायचीच होती,आम्ही त्याच्याजवळ गेलो त्यांना विनवणी केली, म्हटले काका, आम्हाला तुमच्याविषयी थोडे जाणून घ्यायचे आहे. तुम्ही तुमचे काम थांबवू नका तुमचे काम चालू असू द्या आम्ही तुमच्या मागे-मागे येवून यावर ते म्हणाले बरं बरं, उगाच तुमी हितवर एवढ्या आडरानात आलायसा म्हणून माहिती देतो ईचारा काय ईचारायचं ते. मग त्यानंतर आमच्यात जो काही संवाद झाला त्याचा काही भाग येथे मांडण्याचा मी प्रयत्न करीत आहे,

आमी हा जो धंदा करतोय तो आमचा पिढीजात आहे. आमच्या आज्या-पंज्यापासून आमी तो करत आलो आहोत.पूर्वी या धंद्यात बरकत होती. फिरण्यासठी मोकळी जागा होती कोठेही तळ मारत होतो. कोणी कायबी बोल लावत नव्हते, जसजशा पाण्याच सोयी झाल्या पाईपलायनी साऱ्या माळावरून फिरल्या आणि लोकांनी बारा महिने तेरा काळ शेती पिकवायला सुरूवात केली आणि दिवसे-दिवस चराई क्षेत्र कमी झाले. परिणामी आमच्या धंदा आम्हाला कमी करायला लागला. आमच्या आजोबांच्या वेळी त्याच्या २००-२४० मेंढ्या होत्या या आता फक्त ५०-६० उरल्या आहेत

हा व्यवसाय करणे कठीण झाले आहे. रोज ३०-४० कि.मी पायपीठ करूणही मेंढ्यांची पोटे भरत नाहीत. एखाद्या शेतकऱ्याच्या शेतात एखादे जनावर गेले तर त्या शेतकऱ्याच्या शिव्या खाव्या लागतात. प्रत्येकवेळी शिव्यावरंच भागेल असं नाही, तर मार ही खावा लागतो. त्यामध्ये आम्हालाच नमते घ्यावे लागते, करण उद्या त्यांच्याच शेताच्या भाजूने मेंढया न्यायच्या असतात. रामाच्या नशिबात १४ वर्षाचा वनवास होता

आमचे आयुष्य म्हणजे एक वनवास आहे, आज एक गांव तर उद्या एक गांव, महिन्या-दोन महिन्यातून एक-दोन दिवस गावी परत यायचे, रोजचा दिवस अगदी साच्यातून अगदी कालच्या दिवसा सारखाच असतो. रोज रानात मुक्काम करणे, सकाळी,लवकर उठून लहान पिलांना दूध पाजणे,तोंड धूवुन चहा प्यायचा आणि डहाळा आणण्यासाठी जायचे, तोपर्यंत आमच्यातीलच एकजण जेवण बनवतो, तेथेच उघड्या आभाळाखाली जेवायचे आणि मेंढ्या चरण्यासठी घेऊन जायचे. संध्याकाळी परत यायचे. आठवडा भरानंतर सारा बोजवारा डोक्यावर घेऊन दुसऱ्या लांबच्या शेतात किंवा गावात जायचे.

पुर्वीच्या ज्या आमच्या कला होत्या त्या आता संपण्याच्या मार्गावर आहेत. कारण आमच्या व्यवासायात आमची पुढील पिढी येण्यास धाजवात नाही.आमालाबी त्यांनी यामध्ये येऊ नये असेच वाटते.त्यांनी शिकावे आणि दुसरा काहीतरी उद्योग करावा असे वाटते जे वनवासी जगले आमच्या वा याला आले ते त्यांच्या नशिबी येऊ नये. आमच्या धनगरी ओव्या, ढोल वादनातील कसब,कला लोकरीपासून घोगडी,स्वेटर, टोप्या बनवणे, वापर जेवणाची जाळी या वस्तू आमच्या पुढील पिढ्याला बनवता येत नाहीत, त्यामुळे त्या आता संपण्याच्या मार्गावर आहेत.

साधारणपणे मेंढ्या ६ महिन्यातून एकदा कातरता येतात.त्यांची लोकर आता आम्ही व्यपाऱ्यांना विकतो.आम्ही ईमानी आहोत. कोणला फसवत नाही. मात्र इतर लोक आमच्या आज्ञानी असणाचा फायदा घेतात, शेतात मेंढ्या चोरणे, राजकारणी लोक मतासाठी आमच्या पाया पडतात आणि वेळ आली कि, सोयीस्करपणे पाठ फिरवतात.

मागील वर्षी (२०१४-२०१५) आमच्या लोकांनी दोन ते अडीच हजार मेंढ्या फोंडाच्या दगावल्या त्यावेळी आमच्या मदतीसाठी कोण आले? प्रत्येकाने त्याचाही आपल्या चुमड्या भरण्यासाठी उपयोग करून घेतला, वेगवेगळी माहिती फॉर्म भरून घेतले पण त्याचा कोणताही फायदा आम्हाला मिळाला नाही, साध्या दवा-पाण्याचीही व्यवस्था झाली नाही शेवटी परमुलाखातून औषध आणून आम्हाला आमचे धन वाचवावे लागले. कोणामंत्राच्या पाया पडण्यासाठी आम्ही जाम नाही आणि धनगरांना आरक्षण मिळवून देतो म्हणून ज्यांनी जातीचे राजकारण केले ते लोक आता या भांडवलावर मंत्रिपदाचे सुख घेत आहेत. कितीही मेळावे घेतजे, सभा घेतल्या तरी त्याचा काही उपयोग झाला नाही. आमची मुले शिकली पण नोकरी आता गरीबाची राहिली नाही. कोठेही जायचे साधी शिपायाची नोकरी मिळण्याची तरीपाच-सहा लाख पुरत नाहीत मग ती या व्यवसायात येतात आणि त्यांची जगाबरोबरची नाळ तुटते.रात्रंदिवस रानात राहिल्याने एखाद्या लहान शहरात जरी नेऊन सोडले तरी तेथून घरी जायचे तर त्यांना ते अशक्य होते.

गावाकडे शेत नाही राहण्यापुरत जागा, मंढ्यांच्या विनाऱ्याची सोय नाही, त्यामुळे मेंढ्या वर्षातुन १ पिलू होते, मटनाचा दर आज आभाळाला गेला असला तरी त्याचा आम्हाला काही उपयोग नाही, लोकरी तुनही जास्त उत्पन्न मिळत नाही. एखाद्या साथीचा आजार आला तर घरदारावर कर्ज काढावे लागते आणि जनावरे जगवावी लागतात, वेगवेगळ्या ठिकाणचे पाणी, हवामान,उघडयांवर राहणे यामुळे आमचेही आरोग्य व्यवस्थित नसते.

धनगर म्हणजे धनाचे आगार त्याच आगाराला आज खिंडार पडले आहे आणि ते दिवसें-

दिवस मोठे होत आहे. असे असले तरी आमचा पिढीजात व्यवसाय, आमच्या कला आम्ही जपल्या आहेत. आमच्या मेंढ्यांना मुलांबाळांप्रमाणे सांभाळत आहोत, पण या धंद्याला भविष्यात टिकवणे अवघड होणार आहे,

कसं असतं नातं दोघांच..?

कसं असतं नातं दोघांच?
शिंपल्यातल्या मोत्याप्रमाणे
असतं नातं दोघांच
रेशमाच्या अतुट धाग्याने बांधलेलं
असतं नातं दोघांच
दोन जीवांच्या प्रेम बंधनाच्या
सुख दुःखात सहभागी व्हायचं
एकमेकांना आधार देण्याचं
असं असत नातं दोघांच
दोघांचा एक मार्ग ठरवून
दोघांनी त्यावरून जाण्याचा
अडखळत,धडपडत पुढे जाऊन
आपलं ध्येय साधायचं
असं असतं नातं दोघांचं
कधी आनंदानं उमलायचं
कधी रागानं हिरमुसायचं
जीवनातल्या वाईट गोष्टी विसरून
प्रेमाच्या चार गोष्टी बोलून
एकमेकांमध्ये हरवून जाण्याचं
असं असतं नातं दोघांच

कोमल बाजीराव यादव
बी.ए. भाग-२

विचारमंथन

स्टॅचू-स्टॅचू खेळता खेळता कळलचं नाही की,
कधी माणसे दगडाची झाली.
कदाचित सेल्फी हे या गोष्टीचे प्रतिक आहे की,
आपण आयुष्यात इतके एकटे झालोय की,
फोटो काढायलासुध्दा आपल्याला
मित्रांची गरज नाही.
मी कुणाला आवडो वा न आवडो दोन्ही गोष्टी
माझ्यासाठी चांगल्याच आहेत
कारण ज्यांना आवडतो त्यांच्या हृदयात आणि
ज्यांना नावडतो त्यांच्या डोक्यांत
कायम राहतो
जर कोणी स्वतःला वाघ समजत असेल,
तर तुम्ही स्वतःला सिंह समजा
त्याशिवाय लढाई रंगात येणार नाही
माणुस स्वतःहून चुकीचा वागत नाही.
परिस्थिती त्याला तसे वागायला भाग पाडते
परिस्थिती हाताळण्याचे कौशल्य
ज्याच्याकडे आहे तो जग जिंकण्याची
जिद्द राखून पुढे जातो
स्वतःच्या मनगटावर विश्वास असणाऱ्याला
दुसऱ्याच्या सामर्थ्याची भीती कधीच वाटत नाही
आणि अशा सामर्थ्याला हरवण्याचे धाडस
नियती ही करत नाही.

प्रियांका दिनेश झेंडे
बी.ए. भाग-३

दहशतवाद जागतिक समस्या

- नम्रता निळकंठ कुरोलीकर
बी.ए.भाग-३

आपण सर्वजण म्हणतो दहशतवाद हा खूप हानिकारक असतो. पण आपल्याला नेमके माहीत आहे का दहशतवाद म्हणजे काय?तो कोणत्या कारणांमुळे उदभवतो त्याच्यावर उपाय काय आहेत. त्याचे मुख्य ध्येय हे जगात अशांतता प्रस्तापित करणे हेच असते.राजकीय उद्दीष्टये साध्य करण्यासाठी समाजात किंवा त्याच्या एखाद्या स्तरात भिती निर्माण करणे किंवा दहशत निर्माण करणे अशा हिंसात्मक गुन्हेगारीला दहशतवाद असे म्हणतात. २१ मे हा दिवस आपण दहशतवाद म्हणजे विरोधी दिवस म्हणून साजरा करतो. कारण या दिवशी माजी पंतप्रधान राजीव गांधी यांचा मृत्यु तामिळनाडूतील पेरूबंदूर या शहरात दहशतवादी हल्यात झाला.ते मतदान प्रसारासाठी तमिळनाडूतील पेरूबुंदर येथे गेले होते. तेथे त्यांच्यावर श्रीलंकेतील लिट्टे या संघटनेने हल्ला केला. म्हणून त्यांच्या मृत्युदिनाला दहशतवादी विरोधी दिवस म्हणून साजरा केला जातो. माजी पंतप्रधान इंदिरा गांधी यांचा मृत्युही १९८४ मध्ये खलिस्तानवादी अतिरेक्यांनी केला

भारतातील प्रमुख दहशतवादी संघटना 'पीपल्स वॉर ग्रुप ही आहे'. महाराष्ट्रातील गडचिरोली हा जिल्हा दहशतवादी प्रभावाचा जिल्हा म्हणून ओळखला जातो.ही संघटना गडचिरोली येथेच कार्यरत आहे. 'अल-कायदा, लष्कर-ए-तयब्बा', 'अल मुजाहिद्दीन, जैश-ए-मुहम्मद', या प्रमुख दहशतवादी संघटनांचे केंद्र असणारा देश हा पाकिस्तानचं आहे. अल-कायदा या संघटनेचा प्रमुख असणारा दहशतवादी ओसामा बिन लादेन हा मुळ सौदी - अरेबिया चा नागरिक होता. पण त्याला पाकिस्तानच्या दहशतवादी संघटनेने आश्रम दिला होता. त्याचा मृत्यु २ ते २०११ रोजी पाकिस्तानमधील इस्लामाबाद पासून ६० मि.मी अंतरावर असलेल्या ओबाटाबाद या शहरात अमेरिकेच्या सैन्यांनी लादेनचा खातमा केला. त्याचा मृतदेह सौदी अरेबियाने न स्विकारल्याने अमेरिकेच्या सैन्यांनी त्याचा मृतदेह समुद्राच्या मधोमध नेऊन तळाशी दफन केला.

ताज हॉटेलमधील घडलेली धक्कादायक घटना आपल्याला माहितच असेल.२६ नोव्हेंबर २००८ रोजी पळाटे ३ वाजता झालेल्या शक्तीशाली बौम्बस्फोटा मुळे हॉटेलच्या ५व्या मजल्यावर आग लागलेली होती. या स्फोटामध्ये आत लपून बसलेले आतंकवादी गुदमरुन लागले ते प्राणांची भीक मागून ओरडू लागले तेव्हा मुंबईतील पोलीसांनी त्यांना अटक केले. इस्माईल आणि कसा हे दोन आतंकबादी त्यावेळी मिळालेले होते. गेल्याच वर्षी कसाब याला मृत्युदंड देणयात आला.

२०१६ मध्ये झालेल्या दहशतवादी हल्लयात आपल्या सांगली जिल्हातील नितील सुभाष कोळी हा वीर जवान शहीद झाला. भारताच्या सीमेवर आपल्या संरक्षणावर उभारलेल्या त्या वीर जवानाबद्दल माझ्या मनात खूप आदर आहे. त्यांच्या सारखी किर्ती आपण करू शकलो नाही तरी त्यांची स्मृती तरी आपण केली

पाहिजे.

ऐ मेरे वतन के लोगों
जरा आँखो में भरलो पाणी
जो शहिद हुँए है उनकी
जरा याद करो कुर्बानी

दहशतवाद हा दोन देशातील नसतो तर प्रत्येक शहरात, गांवांगावंत, घरांघरात आढळतो.
दहशतवादाची आंतरराष्ट्रीय कारणे म्हणजे राजनैतिक मार्गाने उद्दीष्ट सध्या होत नसल्याने दहशतवाद आंगिकारला जातो. शत्रु राष्ट्रावर मात करण्यासाठी आर्थिक बल नसल्याने दहशतवाद स्वीकारण्यास सोपा जातो.युध्दासाठी लष्कर वाढविण्यापेक्षा दहशतवादाला पाठींबा देणे सोपे ठरते,वाढते नागरीकरण, शहरीकरण ही मुख्य आंतराष्ट्रीय कारणे आहेत.

या सर्व दहशतवादाचे दुष्परिणाम खालील प्रमाणे होतात. जागतिक तसेच राष्ट्रीय शांतता भंग पावते राष्ट्रीय विकासात अडथळा निर्माण होतो. मारहाणी होते कित्येकांची कुंटुबे उदवस्त होतात.

याच्यावर अनेक उपाय करता येतात पण त्याचा अवलंब प्रत्येकाने केला पाहिजे.ते उपाय म्हणजे मानवतावादी तत्वज्ञानामुळे जागतिक शांतता प्रस्थापित करणे गरजेचे आहे.माणसाची वाईट मानसिकता बदलणे त्याच्यावर चांगले संस्कार रुजविणे गरजेचे आहे. काळा पैसा यावर निर्बंध उपाय करणे यावर आपल्या देशाचे पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी ८ नोव्हेंबर २०१६ रोजी नोटाबंदी हा उपाय उदयास आणून सर्व काळ्या पैशाचा नाश केला आहे.आणि खूप मोठा दहशतवाद रोखला आहे.एवढेच नव्हे तर सर्व देशांत मैत्रीचा हात वाढविणे या उपाय योजनेला नरेंद्र मोदी प्रत्येक देशाशी भेट देणे त्यांच्याशी मैत्री करणे आणि त्याच्या बरोबर व्यापार व देवाणघेवाण वाढविण्याचा प्रयत्न सतत करत असतात.

डॉ.ए.पी.जे अब्दुल कलाम यांनी आपल्या भारतासाठी पाहिलेले स्वप्न 'भारत महासत्ता' बनविण्याचे तसेच मिशन २०-२० हे स्वप्न पूर्ण होईल.

"एक पाऊल विश्व मैत्रीकडे......
एक पाऊल दहशतवाद मुक्तते कडे...."

प्रसिध्द जोड्या....

भांडल्याशिवाय जेवण जात नाही ज्यांना
त्या दोघी म्हणजे -
सासू - सुन
इच्छा नसतानाही चेहरे ऐकमेकांसमोर
ठेवतात हसरे ते दोघे म्हणजे-
जावई-सासरे
बोलणं असतं कमी पण
भांडायला असतात आधीर ते दोघे म्हणजे-
वहिणी - दीर
एकमेकांच्या पराभवात
मानतात आपला जय
त्या दोघी म्हणजे-नणंद - भावजय
एकाच घरात राहूनही
गॅस मात्र वेगळा वेगळा हवा
त्या दोघी म्हणजे-
जावा -जावा
या साऱ्या नात्यामुळे ज्या समस्या
निर्माण होतात त्या समस्या सामंजस्याने
हाताळणारे ते दोघे म्हणजे
यशस्वी-पती-पत्नी

ऋतुजा दिलीप पवार
बी.ए. भाग-१

हरवलेली नाती

-प्रियांका दिनेश झेंडे
बी.ए.भाग-३(भूगोल)

आजच्या काळात प्रत्येक जण इंटरनेटवरून व्हॉट्सअॅप, याहू, सारखे वेगवेगळे अॅप डाऊनलोड करून घेत आहेत, आणि यामुळे असं वाटतं की नाती कुठ तर हरवत चालली आहेत. कारण मुलं मुली घरात बसतात खरी पण मोबाईल मध्ये चॅटिंग करत. घरातील नातेवाईकां बरोबर त्यांच बोलणं होतच नाही. घराबाहेर गेल्यानंतर स्मार्ट फोन हातात असतोच पण घरात आल्यावर तर
घरातील मंडळींना वेळ देण्यासाठी तो फोन बाजूला ठेवू शकत नाहीत आणि यामुळच नाती हरवत आहेत असं दिसतयं.

या स्मार्ट फोनमुळ काही नाती तर कायमची गमावत आहेत असं दिसतयं. कारण अलीकड आपल्याकडे एक नविन प्रथाच चालू झाली आहे सेल्फी काढून डी.पी. ठेवायची या सेल्फीमुळ किती तर जणाचे प्राण गेले आहेत. मुल बाहेर डोंगरावरती फिरायला जातात आणि सेल्फी काढतात सेल्फी काढू देत की, पण काढण्याच ठिकाण कोणत ?
डोंगराचा कडा या कड्यांवरती जाऊन सेल्फी काढतात आणि कायमचा जीव गमावतात. अशी सेल्फी कडयावरती का काढतात. कडा सोडून दुसरीकडे सेल्फी निघत नाही का ?

अलिकडे शहरात वायफायच्या सुविधा उपलब्ध झाल्या आहेत एखाद्या मुलाला सहज विचारल की तु त्या शहरात त्या कॉलेजवर का अॅडमिशन घेतलतं तर ती सरळ उत्तर देतात त्या शहरात वायफाय आहे ना. वायफायच्या नावाखाली का होईना मुलं कॉलेजमध्ये जायला तर लागलीत. नाहीतर कॉलेज चालू झाल्यावर नव्याचे नऊ दिवस करायला जातात आणि नंतर परिक्षेलाच वर्गाचं तोंड बघतात.ही झाली आपल्या खेड्याकडची स्थिती मग शहरा कडची तर पहायलाच नको आपल्या कडे मुल-मुली तर फोन वा व्हॉटस् अॅप वर चॉटिंग करतात पण शहरात त्याचे आई-वडील ही या मध्ये सामील असतात. मग काय कोणती नाती आणि कुठली गोती सदानकदा इंटरनेट वरच्या बाता या शहरांमध्ये तर सुनांना फोनवर चॅटिंग करायला वेळ असतो पण सासू-सासऱ्याचा चष्मा शोधून द्यायला वेळ नसतो. मग पेपरच्या बातम्या वाचून दाखवणे लांबच राहील. आणि या वृध्दांची सेवा करण्यापेक्षा यांना वृध्दाश्रमात ठेवणं पसंत करतात. आणि ही नाती तोडतात.मान्य आहे की,आज आपण एकविसाव्या शतकात वावरतो पण कोणी असे म्हणटले नाही की आपण आपली प्रगती करा आणि नाती तोडा इंटरनेटचा वापर अवश्य करा नवनविन तंत्रज्ञान शिका पण नाती तोडून नको करण हीच नाती सुख आणि दुःखात आपणाला मदत करतात, इंटरनेटमुळ तर संपुर्ण जग एकत्र आलयं, शहरात लांब प्रवास करायचा असेल तर आपण

घरबसल्या तिकीट बुकिंग करू शकतो इतकी प्रगती या तंत्रज्ञानामुळ झालेली आहे.व्हॉटस् ॲप वापरा मित्र मैत्रिणी जोडा,गप्पा मारा, पण आपली जवळची नाती दुरावतील इतके पण स्वतःला त्यात गुंतवू देऊ नका नाहीतर नंतर म्हणावं लागेल नाती ही ओंजळीत भरलेल्या पाण्यासारखी असतात नकळत ओंजळ रिकामी होते आणि उरतो फक्त ओलावा प्रत्येक आठवणींचा

आठवणी बरोबरच नाती जपलीत तर ती जास्त काळ तुमच्या आयुष्यात सुख दुःखात साथ देतील

कोणाच्या डोळ्यांत काय दिसते

सैनिकांच्या डोळ्यांत बलिदान दिसते.
गरिबांच्या डोळ्यांत करूणा दिसते.
गुरूजनांच्या डोळ्यांत ज्ञान दिसते.
मित्रांच्या डोळ्यांत मदत दिसते.
बहिणीच्या डोळ्यांत प्रेम दिसते.
संताच्या डोळ्यांत निःस्पृहता दिसते.
श्रीमंताच्या डोळ्यांत गर्व दिसते.
कवीच्या डोळ्यांत कल्पना दिसते.
मातेच्या डोळ्यांत वात्सल्य दिसते.
वडिलांच्या डोळ्यांत कर्तव्य दिसते.

मोनिका राजेंद्र गायकवाड
बी.ए. भाग-१

आई

आई म्हणजे पणती
अखंड तेवणारी ज्योती
आई म्हणजे कुंती
दुःख सोसणारी शक्ती
आई म्हणजे दाती
सहवासात तिच्या कशाचीच नसते भ्रांती
आई म्हणजे त्याग आणि प्रीती
भावनांची जोडणारी नाती
आई म्हणजे एक परिपूर्ण व्यक्ती
विश्व सामावलेली मुर्ती
तिचे चरण स्पर्श करताना
व्हावे तिथेच मुठभर माती

मयुरी तानाजी घनवट
बी.ए. भाग-१

जीवन सुंदर आहे....

-सारिका कृष्णा सलगर
बी.ए. भाग-१

जीवन ही एक अजब किंवा अनोखी दुनिया आहे जीवन जगत असताना मनुष्य हा नेहमीच स्वतः आनंदी राहतो. त्याचबरोबर दुसऱ्याला आनंदी ठेवण्याचा प्रयत्न तो नेहमीच करत असतो, आपल्या ह्या २१ व्या शतकात थोडीफारच मंडळी या प्रवृत्तीची असतात. तसेच या शतकात काही माणसे आपल्या सोयीसाठी दुसऱ्याला संकटात टाकतात. त्यांच आयुष्य उधद्वस्त करतात, काही माणसे असे मानतात की, स्वतःसाठी न जगता दुसऱ्यासाठी जगले पाहीजे. माणसांने माणसासारखे जगण्यातच खरी माणुसकी असते, मी अशी कित्येक माणसे पाहीली आहेत की, जी तावातावाने आपले कामे करीत असताना त्यांच्या जीवनामध्ये एकच हेतू असतो. तो म्हणजे सारे जग बदलण्याची जबाबदारी ही माणसे सदानकदा पाठीवर ओझे वाहत असतात. हे जीवन जगत असताना त्यांना गंभीर चेहरा करून ओझे रेटावे लागते. आपल्या या जीवन जगण्याच्या कार्यात हे लोक इतके गर्क असतात की, साध्यासुध्या आनंदाचे क्षण त्यांच्या कधीच प्रत्ययाला येत नाही. माणसाला जीवन जगत असताना बऱ्याच अडचणीतुन जावे लागते. प्रत्येक माणूस हा स्वार्थी नसतो.

"माणसाचा जन्म हा प्रत्येक
घराघरात होतो परंतु माणुसकी
ही ठराविक ठिकाणीच जन्म घेत असते व
जिथे माणुसकी जन्म घेते
तिथे परमेश्वराचे वास्तव असते "

हे खरंच आहे. प्रत्येक माणूस जीवन जगत असताना बऱ्यास गोष्टींची तडजोड करत असतो. काही माणसे स्वतःच्या हव्यासापोटी कोणत्याही थराला जातात.जीवन जगणे खूप अवघड असते. प्रत्येकाला जीवनामध्ये सुखा बरोबर दुःखालाही तोंड द्यावे लागते. एखाद्या वेलीवरचे फुल हे नेहमीच उन्हामध्ये, पावसामध्ये,त्याचबरोबर वादळातही या सर्वांना संघर्ष देत टवटवीत फुललेले असून ते आपल्याला सुखावत असते. ते आपल्याला नेहमीच आनंदी राहण्याचा संदेश देत असते या फुलाप्रमाणे आपणही आपल्या जीवनामध्ये स्वतः आनंदी असले पाहिजे, त्याच बरोबर दुसऱ्याला ही आनंद दिला पाहिजे.

आपल्या खडतर जीवनात आपण काही वेळा पूर्णपणे खचलेलो असतो.पण आपल्या समोर असा काही प्रसंग घडतो की तो आपल्याला जगण्याची नवीन उमेद देऊन जातो, आपल्याला जगण्याचा मार्ग दाखवून जाते. जीवनात जगत असताना दुसरे काही म्हणतात याच्याकडे लक्ष देऊ नका. माणूस चांगला इतकाच वाईट आहे. काही माणसे ही दुसऱ्याच्या आयुष्यात ढवळाढवळ करत असतात. त्यांची चूक ही वेळ निघून गेल्यावर कळते, जीवनात प्रत्येकाच्या वाट्याला चढ-उतार हे नेहमीच असतात.

कुठल्याशा एका चिमणीच गोष्ट आहे, एकदा वादळ

आले असता जग कोसळू नये म्हणून मी चिमणी दिवसभर ते झाड घट्ट धरून बसली होती.त्या चिमणीप्रमाणे प्रत्येक मनुष्याने जीवन चांगल्या रीतीने जगण्याचा प्रयत्न केला पाहीजे माझा सगळ्यांना एक संदेश आहे प्रत्येक माणुस हा आयुष्यात चुकत असतो.पण तीच चुक आयुष्यात वारंवार करू नका. एखाद्या चुकीसाठी आपलं आयुष्य गमवू नका, त्या समस्ये मधून बाहेर पडण्याचा प्रयत्न करा. माणूस हा घातक असतो. एखाद्या माणसावर पटकन विश्वास ठेवू नका. आपले जीवन चारआणे–आठाआणे इतके स्वस्त आहे का? कोणतेही संकट आले की,आपण ते संपवण्याचा विचार करतो. जीवन जगत असताना प्रत्येक मनुष्याने कोणतेही ध्येय मनात ठेऊन जीवन जगले पाहिजे. कोणतीही व्यक्ती आपल्याबरोबर चांगली वागेल असं नसतं कोणतेही संकट आले किंवा दडपण आले तर आपण खचून न जाता उमेदीनं जगले पाहिजे,पुढचा आपल्या बरोबर वाईट वागतो म्हणून आपणं त्याच्याबरोबर वाईट वागणे गरजेचे नाही.कोणीतरी म्हंटलेच आहे की,

"या जगण्यावर शतदा प्रेम करावे "

एखाद्या व्यक्तीची नेहमीच जीवनामध्ये जिंकण्याची प्रवृत्ती असते. परंतु त्यांनी एकदा तरी हरण्याची प्रवृत्ती आपल्यामध्ये निर्माण केली पाहिजे.

"दुःखाची दरी ओलांडल्या शिवाय
सुखाची हिरवळ दिसणार नाही".

गरीब मनुष्याबरोबरच श्रीमंताला ही दुःख ही असतात, पण ते खचून न जाता उमेदीने पुन्हा उभे राहतात व आपल्या जीवन जगण्याचा गाडा हा पुढे ढकलत राहतात .

माणुस कसा दिसतो त्या पेक्षा तो मनाने कसा आहे याला महत्व द्या..कारण शेवटी सौंदर्याचं आयुष्य तारूण्यापर्यंत असत....तर गुणांच आयुष्य, मरणापर्यंत असतं....जीवनात माणसाचं नांव हे त्याच्या कर्तुत्वाने मोठं होते सद्गुरू वामनराव पै यांनी म्हटले आहे, 'तुच आहेस तुझ्या जीवनाचा शिल्पकार' जीवनात चांगल्या माणसांची संगत धरा. माणसाने चांगले जीवन जगण्यासाठी चांगल्या गुणांची जोपासना केली पाहिजे. जसे माणसांचे विचार तसा प्रवृत्तीचा माणुस घडत असतो. आपले जीवन हे नेहमीच आनंदी व सुंदर असेल पाहिजे. जीवनात प्रत्येक मनुष्याने काही ना काहीतर होण्याचा प्रयत्न केला पाहिजे. आपल्या जीवनात आपले विचार चांगले ठेवले पाहिजे. जीवनात दूःख हे येतचं असते पण त्याचा त्रास दुसऱ्याला होता कामा नये.

स्वतःसाठी जगण्यापेक्षा दुसऱ्यासाठी जगण्यात जीवन असे म्हटले जाते. आपल्या जीवनात दुसऱ्यालाही आनंद द्या आणि आपलेही जीवन सुंदर बनवा.

नको हा स्त्री जन्म....

कु.आपुगडे मोनिका रविंद्र
बी.ए. भाग-३

स्त्री ही गृहलक्ष्मी आहे. संसार रथाची चाके म्हणजे स्त्री आणि पुरूष. जिथे स्त्रियांना वंदनीय मानले जाते तेथे लक्ष्मीचे वास्तव असते. प्रत्येक कर्तबगार पुरूषाच्या मागे एक स्त्री असते, अशा कित्येक वचनातुन स्त्री जातीचा गौरवपूर्ण उल्लेख केलेला असताना स्त्री मात्र स्वतः म्हणत असते , नको तो स्त्री जन्म! असं का? त्याला कारण म्हणजे स्त्रीला मिळणारी विशेषतः पुरूषाकडून मिळणारी अमानूष वागणूक .

स्त्री वर होणाऱ्या या अन्यायांची जाणीव अनेक महात्म्यांना शेकडो वर्षापूर्वीच झालेली आहे. जोतिबा फुले, आगरकर,महर्षी कर्वे अशी अनेकांनी या अन्यायांना वाचा फोडली. बंधनात अडकलेल्या स्त्रियांना मुक्त करण्यासाठी पराकोटीचे प्रयत्न केले. म्हणूनच स्त्रीची स्थिती आज थोडी सुधारलेली आहे. कायद्यानेच विवाहाचे वय वाढविण्यात आले. म्हणून बालविवाहाला थोडा तरी आळा बसला. महिला विद्यापीठ निघाले. काही प्रमाणात स्त्रिया शिकू लागल्या आणि या शिकलेल्या स्त्रियांनी दाखवून दिले की जीवनाचे कोणतेही क्षेत्र आपल्याला असाध्य नाही पण हे झालं ते फार थोड्या स्त्रियांबाबत बहुसंख्य स्त्रिया आजही अज्ञानाच्या अंधारात चाचपडत आहेत आणि अन्यायाला बळी पडत आहेत.सुशिक्षित स्त्रियांना अन्यायाला तोंड द्यावे लागत नाही असं नाही पण काही प्रमाणात त्या आपल्यावरील अन्यायचा प्रतिकार करू शकतात. किमान त्याला वाचा तरी फोडू शकतात.

वृत्तपत्रातून स्त्रीयांवरील अन्यायाच्या वार्ता रोज प्रसिध्द होत असतात. हुंडाबळी, म्हणून आजवर असंख्य स्त्रिया बळी गेल्या आणि आजही जात आहेत.

"न स्त्री स्वातंत्र्यम् अर्हति"....

या वचनाच्या संस्काराखाली वाढलेल्या मंडळीना स्त्रीला मन आहे. मत आहे, स्त्री देखील एक माणुस याची आजही जाणीव नाही. अनेक कुंटुबात आज ही स्त्रीचे मत विचार घेतले जात नाही. तिला चूल आणि मुल एवढेच करायचे असते. आजही खेड्यातून नव्हे तर शहरातूनही स्त्रीही चार भिंतीच्या आत आपले जीवन जगत असते. पतीचे मत हेच तिचे मत ठरते, पतीच्या इच्छेनुसार तिला वागावेच लागते आणि कित्येकदा ती पतीच्या प्रतिष्ठेची केवळ एक शोभेची बाहुली ठरते.

आज सुशिक्षित,अशिक्षित बहुतेक सर्व स्त्रिया नोकरी वा कष्टांची कामे करून धनार्जन करतात म्हणून काही त्यांची इतर कामे, कष्ट कमी करण्याचा कुणी विचारच करीत नाही. आजही सुशिक्षित स्त्री घरातील कामे करते.,कचेरीतील महत्वाच्या जबाबदाऱ्या सांभाळते, सुशिक्षित असल्यामुळे बँका तील वगैरे बाहेरची सर्व तऱ्हेची कामे पार पाडते

आणि पालक म्हणून मुलांच्या अभ्यासाची थोडी फार जबाबदारी उचलते. एकाच वेळी एवढी कामे करीत असताना ती थकून जाते. तिची दमछाक होते. तेव्हा तिच्या तोंडून सजगत्या उद्गार बाहेर पडतात– नको हा स्त्री जन्म,त्याचवेळी तिचा जोडीदार कुठेही आरामात चैनी विलासी व्यसनात रमलेला असतो. त्या प्रसंगी तिला मारझोड ही करतो
काम न करणारे हे अनेक बेकार पती पत्नीला कष्टाची कामे करण्यास भाग पाडतात.

आजच्या स्त्रीने जीवनाच्या प्रत्येक क्षेत्रात पुरूषाच्या खांद्याला खांदा लावून लढून स्वतःसाठी प्रगतीची प्रत्येक दालने खुली करून घेतली आहेत. तरी ही वंशाला मुलगाच हवा म्हणून गरोदर स्त्रीला तिच्या मनाविरूध्द मुलीचा गर्भपात करण्यास भाग पाडले जाते.. ही परिस्थिती आज सर्वत्रच दिसून येते की स्त्रियांना समान कामात समान वेतन मिळत नाही आणि शिवाय संरक्षणाची हमी नसते तेव्हा स्वतःच्या मताला स्थान नसणारी ही स्त्री दुबळेपणाने म्हणून जाते नको हा स्त्री जन्म..........

विसरलो आहे

घरात टी.व्ही आल्यापासून आपण,
बोलणं विसरलो आहे.
दारात गाडी आल्यापासून आपण,
चालणं विसरलो आहे.
आपल्याकडे कॅल्युलेटर आल्यापासून आपण,
पाढे म्हणने विसरलो आहे.
रस्त्यावर डांबर आल्यापासून आपण,
मातीचा वास विसरलो आहे.
मनाला इतके श्रम होतात ,
शरीराचे कष्ट विसरलो आहे.
कृत्रिम सेंटच्या वासामुळे आपण,
फुलांचा सुगंध विसरलो आहे.
फास्ट फुडच्या जमान्यात आपण,
तृप्तीची ढेकर विसरलो आहे.
क्षणभंगुर मृगजळामागे धावताना आपण,
सत्कर्मातला आनंद विसरलो आहे.
आपलीच गरज भागवताना आपण,
दुसऱ्यांचा विचार विसरलो आहे.
सतत धावत असताना आपण,
सुखानं झोपही विसरलो आहे,
हसणं विसरल्याने जीवन.
जगणं विसरलो आहे.

पुजा वसंत पाटील
बी.ए. भाग-३

संत साहित्याची गरज....

– ज्योती कुमार कोळी
एम.ए. भाग–१

"बहु असोत सुंदर संपन्न की महा" "प्रिय आमुचा एक महाराष्ट्र देश हा....."

हे महाराष्ट्र राज्याचे वर्णन सार्थ ठरणारे आहे. सुजलाम सुफलाम असणारी ही भूमी संताची, कवींची,लेखकांची आणि वीरांची देखील आहे. आपल्या या भूमीला संताची परंपरा लाभली असून ही परंपरा आपल्या संस्कृतीचे वैभव आहे,तर त्यांचे साहित्य,ग्रंथ हे आपल्या संस्कृतीचा चिरंतन ठेवा आहे,. येथे संत वाङ्.मया वर पुष्कळ वाङ्ःमय तयार झाले आहे. साहित्यीकांनी, विचारवंतानी. समिक्षकांनी संतांच्या ग्रंथांना आपल्या बुद्धीच्या कवेत घेण्याचा यथाशक्ती प्रयत्न केला पण आकाशा एवढ्या विशाल अंःतकरणाचे संत आणि तेवढ्याच उंचीचे त्यांचे वाङ्ःमय यांचे महत्व सिद्ध झालेले असताना देखील आजच्या २१ व्या शतकात हे संत साहित्य हरवलेलं असून त्याला दुय्यम स्थान दिलं जात आहे.

संत ज्ञानेश्वरांच्या ओव्यापासून ते संत कबीरांच्या दोह्यापर्यंत आणि तुकोबांच्या गाथेपासून समर्थ रामदासांच्या दासबोधापर्यंत संतांच्या प्रत्येक ग्रंथाने भक्तांना समोरचा मनुष्य कितीही निरईश्वरवादी असला तरीही त्याच्यामध्ये ईश्वर पहायला शिकवले.

हे विश्वची माझे घर... या भव्य आणि उदात्त भावनेने सर्व भौगोलिक सीमा ओलांडणारे संताचे तत्वज्ञान माणसावर प्रेम करायला शिकवते माणसांत ईश्वर पाहायला शिकवते, आणि ईश्वरात 'निष्ठांची मांदीयाळी '–असे आपल्याला संबोधून आपला व पर्यायाने मानवाचा गौरव केला आहे. आज औद्योगिक विकासावर आधारलेल्या समाजाने, भांडवलशाहीने विलासी जीवन हे प्रयोजन मानले आहे. जीवनाचा सर्वस्वी आनंद इंद्रीयांची तृप्ती करणे हा मनुष्याचा स्वभाव बनला आहे. गाडी, बंगला, ऐशोराम,भरपूर बँक बॅलन्स्,दागिने अशी संपत्ती ज्याच्याकडे आहे तो गुणाने कसाही असला तरीही आजच्या समाजात प्रतिष्ठीत समजला जातो.आणि याच समाजात संत आणि त्यांचे सहित्य हरवलेले आहे. या पार्श्वभूमीवर संतांनी मानवाला परमार्थ सांगितला आहे.

संत म्हणे, भाबड्या भाविकांची माऊली, संतांची ग्रंथावली म्हणजे विशाल वृक्षाची सावली आहे. या सवालीत कोठेही विसावा घेऊ शकतो. टाळ–मृदूंगांच्या तालावर देहभान विसरून विठ्ठल नामाचा गजर करून जीवनाचा आनंद लुटू शकतो.वास्तविक ज्ञानेश्वरांनी अखंड मानवतेला ज्ञान देणारी ज्ञानेश्वरी लिहली,रामदासांनी दासबोध तर तुकोबांनी गाथा लिहली,. ज्ञानदेव निवृत्तीनाथ सोपानदेव,मुक्ताबाई यांना समाजाने छळले तरी देखील संत साहित्यांचे मंदिर उभारतांना रामदासांनी पाया घातला, ज्ञानश्वरांनी भिंती उभारल्या, नामदेव पायरी

बनले,मुक्ताबाईनीं आपल्या ओव्यांनी शिखरांची रचना केली. तर तुकोबा कळस झाले.आणि याच मंदिरावर आपल्या सभ्य संस्कृतीचा ध्वज आजच्या तरूण पिढीला फडकवायचा आहे.

संतानी भोंदूगिरी,जादूटोणे,अंधश्रध्दा या सर्वा पासून समाजाला दूर ठेवून आधुनिकते कडे नेण्याचा व एक नविन विचारांचा समाज निर्माण करण्याचा प्रयत्न केला. म्हणूनच खऱ्या अर्थाने आज शिकले ल्या सुशिक्षित समाजाला संत साहित्याच्या अभ्यासाची गरज आहे.

माझं म्हणायचं असत....

माझं फक्त म्हणायचं असते
शेवटी कोणी ही कोणाचं नसतं
नातं फक्त आपलं असते
तेच शेवटी मनाला जाळतं
आयुष्यात प्रेम करायचं असतं
मिलन शेवटी नशिबी नसतं
त्यात आपलं काहीचं नसतं
माझं माझं म्हणायचं असतं
कर्ता करवता वेगळाच असतो
जीवनात मिळवून गमवायचं असतं
तेच शेवटी परकं असतं
वेळेला कोणी थांबत नसतं
माझं माझं म्हणायचं असतं
येताना कोणी काही आणत नसतं
येवू तसं जायचं असतं
या पलिकडे काहीच नसतं
माझं माझं म्हणायचं असतं

कोमल बाजीराव यादव
बी.ए.भाग-२

एक तरी मुलगी असावी

एक तरी मुलगी असावी
उमलताना बघावी
नाजूक नखरे करताना
न्याहाळायला मिळावी
एक तरी मुलगी असावी
साजरी गोजरी दिसावी
नाना मागण्या पुरवताना
ताराबंळ माझी उडावी
एकतरी मुलगी असावी
मॅचिंग करताना बघावी
नटता नटता आईला तिने
नात्यातील गंमत शिकवावी
एक तरी मुलगी असावी
मनातली गुपित तिने
हळूच कानात सांगावे
एक तरी मुलगी असावी
गालातल्या गालात हसावी
कधी तरी भावनेच्या भरात
गळा मिठी घालावी
एक तरी मुलगी असावी
निदान सुनेच्या रूपात मिळावी
लेकीची कसर तिने
थोडी भरून काढावी

नम्रता बजरंग मोहिते
बी.ए.भाग-३ (भूगोल)

आम्ही मराठी....

- पुजा वसंत पाटील
बी.ए. भाग-३

आम्ही मराठी म्हटलं की,आपल्या मनात आपली मायभूमी, मराठी लोक, मातृभाषा मराठी विषयीच्या संकल्पना येतील.मानवी जीवनात जन्मभूमी आणि कर्मभूमी या दोन गोष्टी खूप महत्वाच्या असतात.म्हणून तर महाराष्ट्रासारख्या पवित्र साधुसंतांच्या आणि शुरवीरांच्या भुमीत जन्माला आल्याचा आणि मराठी मातृभाषा असल्याचा मला खूप स्वाभिमान वाटतो हो. खरोखरंच आम्ही आमचं सर्वस्व मराठी मानतो. आणि मराठीच्या या अभिमानाबरोबर प्रत्येकाच्या डोळ्यासमोर मराठीचं हे अभिमान गीत येतं.

"लाभेल आम्हास भाग्य बोलतो मराठी,
जाहले खरेच धन्य ऐकतो मराठी,
धर्म,पंत,जात,एक जाणतो मराठी,
एवढ्या जगात माय मानतो मराठी"

आपल्या पायाला काटा टोचला की तोंडून "आई गं" असा उद्‌गार निघतो. समोर साप आला तर लगेच "बाप रें"असे शब्द पटकन तोंडातून निघतात .मनातील भावना सहजपणे बाहेर पडतात त्या माय बोलीतूनच. म्हणूनच माता मातृदेश याप्रमाणे मातृभाषाही वंदनीय आहे.

मराठी साहित्य विश्व खुप मोठे आहे, आपली ही परंपरा आजतागायत मराठीने जपली आहे मराठीबद्दल सांगायचे झाले तर ज्ञानेश्वरां पासून अनेक संतांनी मराठीमधून काव्य,अंभग, ओवी,यांची रचना केली व मराठी भाषेचा झेंडा त्रिलौक्यात फडकविला, काळाच्या ओघात अनेक परकीय भाषेची आक्रमणे मराठी भाषेवर झाली परंतु इतर भाषेला न जुमानता मराठीने स्वतःचे अस्तित्व ही टिकवले आहे.ज्ञानेश्वरांनी मराठीबद्दल लिहले आहे

"माझ्या मराठीची बोलू कौतुके
परि अमृतातेही पैजा जिंके...
ऐसी अक्षरे रसिके मिळविन"

महाराष्ट्रात मराठी भाषेबद्दल एक वेगळं असं मत निर्माण झालंय आज विविध क्षेत्रामध्ये मराठी माणूस म्हटल्याबरोबर एक वेगळीच शंका निर्माण करतात. आज मराठी माणसा-माणसांतच भांडण करत आहेत कारण त्यांना माहिती आहे की,जर,समजा मराठी माणूस एकत्र आला तर तो महाराष्ट्रातच काय तर संपूर्ण जगाचाही कायापालट करू शकतो. तसेच इतरांना काय वाटेल कोण काय म्हणेल असा विचार करणे म्हणजे 'भित्यापोठी ब्रम्हराक्षस ' हे विसरता कामा नये आणि आपण आपल्याला जे वाटेल तेच करावे, असं म्हणतात ना," ऐकावे जनाचे करावे मनाचे ' या बाण्याने आपण मराठी भाषेतच सर्व लिखाण केले पाहिजे, आणि मराठीतच बोलले पाहिजे, कोणी काय बोलेले तर,असा विचार करायचा नाही ' हसतील त्याचे दात दिसतील', असे म्हणतात ना की, फालतू टीकेला भीक न घालणेच बरे.

म्हणूनच मराठी माणसाने मराठीपण सोडून

चालणार नाही. शिवाय आपण छत्रपती शिवाजी महाराजांनी घडविलेल्या महाराष्ट्रात आपण जगत आहोत हे आपले फार मोठे भाग्यचं आहे. मराठी मायभूमी तुन मोठ्या झालेल्या माणसांबद्दल सांगायचे झाले तर भारतरत्न डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर एक मराठीच होते.ज्या चित्रपटसृष्टी मध्ये मराठी माणसाला कमी लेखलं जातं त्याच चित्रपटसृष्टीचे जनक दादासाहेब फाळके हे सुध्दा मराठीचं होते, क्रिक्रेटचा देव मानले जाणारे सचिन तेंडुलकर हे सुध्दा मराठीच आहेत. ऑलम्पिक मध्ये भारताला पहिल्यांदा पदक मिळवून देणारे खशाबा जाधव आणि गानकोकीळा भारतरत्न लता मंगेशकर या पण मराठीच आहेत.

महाराष्ट्र ही मराठी संताची भूमी आहे. महाराष्ट्र ही स्वराज्यासाठी लढलेल्या, शिवराय व त्यांच्या मावळ्यांची भूमी आहे.महाराष्ट्र ही शेतक ऱ्यांची, गरिबींची,प्रत्येक मराठी माणसाची भूमी आहे,आज मनात एक प्रकारची खंत निर्माण झाली आहे.की मराठी माणसाचा,मराठी बाणा कुठे तरी लोप पावताना दिसत आहे.आणि अन्याय होताना दिसत आहे व अन्याय थांबवण्याचे सामर्थ्य ही मराठी माणसांतच आहे.मराठी माणसांनीच या अन्याया विरोधात आवाज उठवला पाहिजे. तरच "आम्ही मराठी" असल्याचा सार्थ अभिमान आपल्याला जाणवेल.

"आम्ही मराठी आहोत आणि मराठीच राहणार"मराठी माणसाचे मातृभाषेवर अपार प्रेम आहे. मराठी गरीब जनतेबद्दल मला सहानुभुती वाटते. आज्ञाधारक व स्वातंत्र्यप्रिय महाराष्ट्राच्या बाबतीत दिल्ली पहिल्यापासून आज्ञाधारक राहिली तर महाराष्ट्र स्वातंत्रप्रिय, शिवाजी महाराजांनी या मराठी मुलखाला व सर्व देशाला स्वातंत्र्याचा 'स्वराज्यमंत्र' सर्वप्रथम दिला तो सर्वप्रथम स्वतः अंमलात आणून युक्ती शक्तीन स्वराज्य निर्माण केलं आज्ञाधारक दिल्ली आणि स्वातंत्र्य स्वराज्य प्रिय शिवाजी महाराज यांच्यात तेव्हा जो संघर्ष सुरू झाला होता.तो पुढील काळात आणि आजपर्यंत कमी जास्त प्रमाणात सुरूच आहे. मात्र शिवाजी महाराजांनीच शिकवला आम्हाला निर्धार साहस,स्वाभिमान,गनिमी कावा आणि त्यातील बारकावा ज्यांच्या युद्धनितीचा अभ्यास जगाला करावासा वाटला ज्यांच्या लढ्याचा डंका जगभर निनादला.ते शिवराय महाराष्ट्राची आणि देशाची आद्य प्रेरणा आहेत.

मराठी प्रांतीय माणसे संमिश्र स्वभावाची आहे त्यात संभाजी महाराजांचा आक्रमकपणा तर शिवाजी महाराजांची निती आहे.लोकमान्य टिळक व वि.दा.सावरकर क्रांतीकारक आहेत.आंबेडकर यांची समर्थनीय बंडखोरी आहे.तर यशवंतराव चव्हाण यांचा नेमस्तपणा आहे त्यात ज्ञानेश्वरांच्या अध्यात्माची लेखणी,रामदासांचे वैराग्य आहे,तुकारामांचा विद्रोह आहे तर विनोबांची विद्वत्ती आहे. असा प्रदीर्घ राजकीय,सामाजिक, सांस्कृतिक साहित्यिक वारसा लाभलेला महाराष्ट्रातील मराठी माणूस स्वाभिमानी व श्रेष्ठ असणार हे उघडच आहे. जर्मन कवी गटे म्हणतो की, श्रेष्ठांना शत्रु फार कमी असतात आणि त्याच प्रमाणे हेही महाराष्ट्राच्या बाबतीत खरे आहे.त्यामुळे महाराष्ट्रा बद्दल इतरांची मतं कधी संशयाची असतात तर कधी आकसाची महाराष्ट्रीय माणसाचा सन्मान केला गेला नाही तर चालेल ;पण मराठी माणसांचा अवमान झालेला त्याला चालणांर नाही. कारण

महाराष्ट्रातील मराठी जनतेला पांगळे करून तुम्ही भारतात धावायला शिकवू शकत नाही. कारण सेनापती बापट यांनी म्हटल्या प्रमाणे

"महाराष्ट्र मेला तरी राष्ट्र मेले
मराठ्यांविना राष्ट्रगाडा चाले
खरा वीर वैरी पराधिनतेचा,
महाराष्ट्र आधार ह्या भारताचा"

पूर्वीच्या काळी कोणत्याही सुविधा नसताना शिवाजी महाराजां सारख्या थोर व्यक्तींनी क्रांती घडवून दाखविली मात्र आज आपल्याकडं अनेक अत्याधुनिक सोई सुविधा असताना देखील आपण भारतीय जवळ जवळ सर्व क्षेत्रामध्ये मागे पडताना दिसतो आहोत.आणि मग जर असं सर्व विदारक चित्र असेल तर खऱ्या अर्थाने माझा भारत महा बलशाली किंवा महासत्ता बनेल का? असा एक प्रंचड दडपण आणणारा प्रश्न माझासारख्या अनेकांना हैराण करून सोडतो.

जेव्हा मी आपल्या युवकांचा, नवतरूणांचा किंवा तरूणाईचा विचार करते तेव्हा, खरंच आज आपल्या आजुबाजुला अनेक नवविचार घेऊन मातृभूमीसाठी काही करण्यासाठी,एक नव,चैतन्य निर्माण करणारी पिढी जन्म घेताना दिसत आहे. ज्ञानेश्वरांनी वयाच्या १६ व्या वर्षी ज्ञानेश्वरी लिहली. त्याचप्रमाणे वयाच्या १५व्या वर्षी संगणका साठी लागणारी कार्यप्रणाली लिहणारी मुलेही याच धरणीमाते वर आज आहेत

अस म्हणतात ना की, जरी एखाद्या गोष्टीची एक बाजू चकचकीत असली तर डाग असणारी दुसरी बाजू नक्कीच असते. खरंतर अशी उच्च दर्जाची विचारसरणी असणारी पिढी आज या महाराष्ट्रात पर्यायाने देशात आहे.होती मराठी मायभूमी,मराठी माणसे याच्याबद्दल जेवढं सांगांव तितकं कमीच आहे. म्हणूनच मराठी माणसांबद्दल त्यांच्या असणाऱ्या माणुसकीबद्दल असं म्हणावसं वाटतं...

"मराठी माणसातील माणुसकी
फक्त मराठी माणसातच दिसली
शब्दांना जागणारी मराठी माणसे
फक्त आदर्श नि आदर्शच दिसली"

म्हणी :- नोटा बंदीच्या....

* खात्यावर पैसा ATM ला वळसा
* बँकेत नाही तर ATM मध्ये कोठून येणार
* नकटीच्या लग्नाला नोटबंदीचे विघ्न
* पैसे थोडे रांगा फार
* दुकानदार उधारीला राजी
* सासू ATM वर सून PAYTM वर
* बँकवाल्याचे घर असावे शेजारी
* व्यवहाराला १०,२० रू. च्या नोटांचा आधार
* आडला हरी बँकवाल्याचे पाय धरी
* कॅश लेस व्यवहाराला नोटा कशाला
* उधारीच्या व्यवहाराला नविन नोटा कशाला
* घरोघरी दोन हजारांच्या नोटा
* नोटा उगळाव्या तितक्या गुलाबी
* चार दिवस उधारीचे चार दिवस उपवासाचे

ऋतुजा दिलीप पवार
बी.ए. भाग-१

ईलिक्षण...

– घेरडे अमोल बाळू
बी.ए. भाग–२

आहो इथुन तरी दर आर्ध्या तासाला आष्ट्याला जायला बस आहे म्हटले काका आणि मी इथं येवून एक तास झाला पन एक वडाप नाही मग बस तर लांबच. असे रवी काकुळतीला येवून बोलला.

तसा रव्या माझ्या कधी बघण्यातला सुध्दा नव्हता पण मीही त्याच्या या शब्दांना दुजोरा दिला. म्हटलं आर तुला तरी काही घाई नसलं पण मला तर लगा क्लास ला जायचं आणि क्लास तर सुरू हुन अर्धा तास झाला.

अशी गाडीची वाट बघणारी आम्ही दोघचं नव्हतो तर मायंदाळं माणसं व्हुती. मग काय हो सर्वाचा कालवा सुरू सर्वजण आपापली म्हणणं बोलू लागली. मी मनालाच म्हटलं आज ही स्टॅड वर गर्दी कशी काय? कायतर मोठा कार्यक्रम हाय काय की,तर थोड्या वेळान कळले की आज गावात ईलिक्षण हाय.

मला तर काय माहीत गावातल या गावात रहायला येवून फकस्त १ वरीस २ महिनं तर झाले होतं. मला काय वो गावात कधी काय कार्यक्रम असतात ही माहीतीच नव्हत. मग मी पण फक्त त्या गर्दीकडे पाहतच राहिलो. गावातल स्टॅड कसल वो,चार खांब उभा केलेलं नि वरती पत्रे मारलेलं अन् बसायला सिमेंटने बांधून एकच लांबलचक बाकडा मोठी होता. पणते स्टॅड जरा अडगळीत होत. ना गाडी आलेली दिसत होती ना गेलेली. म्हणून काय चारच ती माणसे स्टॅड मधी असायची. नायतर सगळी माणसं मयताला गेले सारखी रस्त्यावरच ओळीनं उभ राहायची असं दररोज होत. मी कॉलेजला जाताना दररोज बघायचो.गावाची लोकसंख्या भरपूर पण गावात दोन पार्ट्या म्हटंल की, गावाची सुधारणा लांबच राहते. फक्त प्रश्न उरतो तो पैशाचा थोड्या वेळान कळलं की विलिक्षण हाय पण कशाच तर... सोसायटीच गावात दोन पार्ट्या असतील तर ईलिक्षण घ्यायला लागतं नाहीतर बिनविरोधी निवड झाली असती की, पूर्ण पत्ता काढल्यावर कळलं की आम्ही राहतो ती जागा माळ्यांची आहे. ते खूप माठी पार्टी हाय. तिच्या विरूध्द गावात दुसरी पवारांची पार्टी हाय मग मला पण न कळत वाटू लागलं की माळ्याची पार्टी निवडून यावी,करण त्याची खावी भाकरी त्याची करावी चाकरी.त्यांच्या जागेवर राहतो म्हटल्यावर त्यांच्याबाजूने बोलायला पाहिजे.तसं काय मला राजकारण काय माहीत नाही पण जसं "शिवाजी महाराज की" म्हटल्यावर आपसुकच "जय" तोंडून निघतं त्यापध्दतीने मीही म्हटले माळी निवडून यायला पाहीजे लगा. मग काय मनाने पण गोष्टीला दुजोरा दिला

पण लगेचच या विचारांतून बाहेर निघालो

कारण नवीनच काहीतरी घडलं होत. ते म्हणजे जशी आपण खूप वेळ आकाशाकडे बघत रहाव नी नशिबाने एखाद्या तारा त्या क्षणी तुटावा काहीतर खुळचट मागावे.असंच कुठल्यातरी विचारात असताना एका अनोळखी मुलीच्या नजरेलामिळवी. तसी माझी नजर मिळाली मग मनात म्हटलं आता अजुन एक तास बस नाय आली तर काय बरं होईल.इथच आता लेक्चर समजायचं.पावसाची चाहूल लागताच जशी कोकीळा गायला सुरू करते तसच माझ झालं होत जस मी मनात गाण म्हणू लागलो की,दिस जातील दिस येतील भोग सरलं,सुख येईल.. अशाच पहिल्याच नजरेत आवडली ती आपल्याला मग काय सोसायटी कुठली न ईलिक्षण कुठल राहतय लक्षात थोडा वेळ खाली बघितलं की आणि तिला बघाव वाटायच.मग मन काय माझ ऐकतयं हुई तवा. ईलिक्षण म्हणटल्यावर पूर्ण गावातलं वातावरण बदलत.या ईलिक्षणाचा परिणाम लहान मोठ्याच्यावर पण पडतो,निवडणूक आली की गावात एक वेगळं वारं वाहत असत.कारण काही दोन–वार निवडणुका पूर्ण जवळून अनुभवल्यात लहान नकळती मुल पण म्हणतात मी मोठ झाल्यावर हे होणार कारण निरागसच नी शेवटी फक्त ती पध्दतीच माहिती ईलिक्षण म्हटल्यावर दारूड्यांची दिवाळी फुकटची अन् दारू विकणाऱ्यांचा शिमगा हो. पैसा मिळवत्यात दारू दुकानदार. दारू पिणाऱ्यांचा रात्रभर कार्यक्रम सुरू होतात, कोण गटारीत पडलेला असतो अन् त्यांचे भजन सुरू होते. कोण त्याची पाटराखन करायला गटरी जवळ पडलेला असतो त्यांचा शिव्यांचा कार्यक्रम चालू असतो. मग कोणाला उकिरड्याकडेला शेणात ओव्या चालू असतात. मग कोण काय तर कोण माय?कोण पिऊन आपल्या उमेदवाराचा प्रचार करत असतो त्याला आचार संहिता माहित नसते की काय नाय?

आता या गावात स्टँडला लागूनच मराठी जिल्हा परिषद शाळा होती. अन् प्रत्येक गावात ईलिक्षण हे मराठी शाळेतच घेत असतात. मग इथ पण सुरू होते. मी आत काय नाय बघितलं पण बाहेर गेटजवळ १८ उमेदवार उभे होते म्हणून गावाची लोकसंख्या दहा हजारांच्या वर होती असे दोन्ही बाजूचे मिळून उमेदवार उभे होते.

फक्त हा एकच दिवस असा असतो की, त्याला कुठेच म्हणजे घरात देखील किंमत नसते पण निवडणुकीत उमेदवार त्याला फुल किंमत देतात.पहिल्यांदा त्याला हात मिळवणी करतात नंतर मध्यंतरी कधीही गाठ झाली तर हिंगलत पण नाहीत त्याला कुत्र्यापेक्षा कमी किंमत दिली जाते.याची त्या मतदाराला थोडीसुध्दा माहिती नसते.त्याला फक्त प्यायला मिळाली बस मग जीव द्यायला पण तयार झाला. हे नऊ उमेदवार व ते नऊ उमेदवार देखील पायात पांढरी पँट अंगात पांढरा नेहरू शेरवाण नीट्न डोक्याला सस याची केस लावल्या सारखी पांढरीशुभ्र व मऊ गादीसारखी टोपी घातलेली हातात मोबाईल जणु काय आता तीरच मारणार आहेत.अशा पोज मध्ये जणु त्या दिवशी लोकांची अशी काळजी घेत होते की दास असल्यासारखे.माझ्या डोक्यातुन पायापर्यंत सर्व गावाचा पण उमेदवाराचा इतका राग होता. पण मी त्या गावाचा नागरिक नव्हतो व तसे पण काय माझे चालण्या सारखे नव्हतेच.इकडे लोकांना सर्व सोई सुविधा दिल्या गेल्या होत्या ज्याला कधी

चांगल पाणी मिळालं नाही जेवणात पण आता त्याला प्यायला बिसलरीची बाटली देत होते.ज्याला कधी स्कारपिओ मारूती ,अल्टोला हात लावायला मिळत नव्हते ते त्यांना आज न्यायला आणायला,सोडायला स्कारपिओ गाडी स्पेशल होती. पण त्याला उद्याची काडीमात्र शंका माहीत नव्हती की,उदया मला कुत्र्याची किंमत मिळणार आहे. तरीही ते शहाणं थोड्यापुरत विचार करत नव्हत. उमेदवारांना वाटत होत की,जणु काय मी राजाच होणार पण त्यांना माहित नव्हते की, 'हर कुत्तेका दिन आता है.! हम तो इन्सान है!. ही भामटी चोरटे पणाने गळाला मासा लावत होते, आणि हे मासे जणू अक्कल नसल्यासारखी राहत होती की, जणू जेव्हा लहान मुल जन्म घेत व त्या बिचाऱ्याला माहित नसत की आपण या जगात कशाला आलोय हे त्याच ध्येय ठरलेल नसंत या मतदात्यांच होतं असच मला वाटलं कारण त्यांना उद्याची पर्वा नव्हती व मी का मतदान करतोय याचे भान नव्हते. या विचारातुन जरा बाहेर आलो की,माझी नजरा-नजर चालू होतीच व लोकांची गर्दी वाढत होती. काही मित्रांनी पण मला वेढल व मला वाटंल कॉलेजच ईच्यारत्याली पण नाही, जसे परिक्षेच्या रिजल्टच्या दिवशी कोण किती पास झालं या पेक्षा जास्त कोण नापस झाले हे विचारतो त्या पध्दतीने फक्त निवडणुक बद्दल विचारत होते पण मला हे सर्व एकुण वीट आला होता पण मी जाऊ शकत नव्हतो करण मनाला कोणी तरी आडवलं होत मग गेलो तर नजरेचे कनेक्शन तुटणार म्हणून तसाच उभा होता कोणी तत्ववत्ते आगोदरच अंदाज लावत होते की हे निवडून येणार ते येणार पण मत कोणाला दिलंय हे फक्त त्या मशिनला न त्या मत देणाऱ्याला माहीत होतं कोण म्हणे याने एवढे पैसे वाटलेत त्याने एकढे पैसे वाटलेत पण मी मनात म्हटले हे अठरापैकी कोणीच माणुसकी वाटली नाय वाटंल हे उमेदवारीच्या लायकीचे नाहीत. मी गावातील काही मित्राकडून उमेदवारांची पात्रता काढली तर खूप वाईट वाटले की काही उमेदवार अंगठेबहाद्दर होते व काही थोडे मराठी वाचणारे होते कुठेतरी तांदळात साळी काढावा तसा एखादा कुठेतरी दहावी शिकलेला बऱ्या पैकी हिंदी बोलता व इंग्रजी वाचता येणारी होती. मी गावामध्ये निरिक्षण कलं होत की घरातील अंगठेबहाद्दुर व्यक्तीला उमेदवारीला उभे करायचे व निवडणुक झाल्यावार सर्व कारभार हा घरातील दुसऱ्यानेच बघायचा अशा खुप उदाहरणे आहेत काही गावात तर अशी स्थिती आहे की आंधळ दळतय कुत्र पीठ खातंय..याच विचारात गुढुन गेलोलो असताना अचानक काही आवाज कानावर पडला की आज दिवसभर एस.टी.बस,वडाप गावातुन जाण्यास बंदी घातली आहे तरी सर्व लोकांनी बायपास रोड हायवेला जावे हे ऐकल्यानंतर खूप वाईट वाटलं की हा माणुस इतक्या वेळाने सांगतोय आगोदर सांगितल असते तर आता लेक्चर मध्ये असतो... लेक्चर चुकल्याच वाईट वाटत नव्हत पण त्या मतदारांच कारण त्या खुळसट लोकांना लालुच दाखविली जात होती. ती पण एक दिवसापुरती ते मतदार शहाणे विश्वास ठेवत होते.इकडे उमेदवारांची रसत्याने झुंबड लागलेली कोण काय-कोण काय म्हणत होते. बायकांच्या तोंडून शिव्या ऐकायला मिळत होत्या.अशा प्रकारे हे सोसायटीचे ईलिक्षण मोठ्या धुमधडाक्यात पार पडले.

आधार..गरज की संस्कार

- सोनाली सुरेश देसावळे
बी.ए.भाग ३(इंग्रजी)

पात्र परिचय -

१) चिन्मय -जेमतेम १२ वर्षाचा इ. ६ वीत शिकणारा मुलगा (नायक) .

२) प्रिया -चिन्मयची आई (मम्मा).

३) समीर - चिन्मयचे वडिल (डॅडा).

४) रमामावशी - चिन्मयच्या घरी काम व चिन्मयचा संभाळ करणारी बाई

५) मालती पाटील -चिन्मयची आजी

६) तात्यासाहेब पाटील - चिन्मयच आजोबा.

(दृश्य क्रं १ समीरच्या घरी)

चिन्मय - मम्मा आज तु आणि डॅडा खरंच बाहेर जाणार आहात का? आज माझा हॉलीडे आहे, प्लीज थांबा ना घरी मला एकट्याला करमत नाही
गं प्लीज .....

प्रिया - एकटा कुठे आहेस बच्चा, रमामावशी येईलची इतक्यात, तीचं काम आवरली की ती थांबेल ना तुझ्या सोबत मग तू आणि ती दोघे मिळून गप्पा मारत बसा हवं तर ते अल्बम बघा दोघे मिळून.

चिन्मय - नको गं ! कंटाळा येईल,थांब ना एक दिवस माझ्यासाठी

प्रिया- थांबले असते,नक्कीच पण आज खुप इंर्पोटंट मिटिंग आहे ना?सॉरी.... आज फक्त मॅनेज कर नेक्स्ट हॉलीडेला मी,तु आणि डॅडा नक्की फिरायला जाऊ हं..........सॉरी

चिन्मय - बघ ! प्रमीस

प्रिया - पक्का प्रामिस(दरवाजाची बेल वाजते,प्रिया रूममधून)समीर बघ रे जरा,मी चिनूचे कपडे नीट लावतेय.

समीर -हो...हो बघतो (दरवाजा उघडतो) रमामावशी या या अग ! रमामावशी आल्या,त्या लावतील कपडे, तू चल मला तुला ड्रॉप करून पुढे मिटींग अटेंड करायची आहे.चल लवकर

रमामावशी - हो.. हो बाईसाहेब जा,मी आवरते इतक्यात सगळं आणि आज चिनूला सुट्टी आहे नां मग आम्ही दुपारी पार्कात जाईन खेळायला काय चिनू जायचे का नाय ?

चिन्मय - हे...आज मज्जाच मज्जा पण अगोदर अल्बम बघू नंतर जावू चालेल ?

रमामावशी - हो तर चालेल की...

प्रिया -बरं मी निघते किचन नीट आवरून घ्या, चिनू साठी जेवण बनवा,नाष्टा केलाय त्याने,आम्हाला यायला उशीर होईल चिनूची काळजी घ्या.चल समीर मी गाडीजवळ वाट बघते.

समीर - हो चल.बाय चिनू,टेक केअर बाहेर जाताना दरवाजा नीट लावा रमामावशी चल, बाय चिनू.

चिन्मय -बाय डॅडा,बाय मॉम रमामावशी - चल आता पहिले तुझी रूम आवरते,चल,चल पार्कात जायचंय की नाय चल लवकर (चिन्मयच्या रूममध्ये)

काय रे पसारा,आज उठल्यापास्न नुसत फोटो बघतुयास काय? आणि आंघोळ-पाणी तर आवरलस का नायस?

चिन्मय – अग आंघोळ केली,नाष्टा केला आणि नंतर हे फोटो फक्त बघायला घेणार इतक्यात तू आलीस आणि मम्मा – डॅडा गेले चल आता अल्बम बघूयात आपण दोघे

रमामावशी – मी काम करत करत बघते तू सांग कि मला काय बघतुयस ते चाललं (रमामावशी कामाला लागते,मध्येच चिनू सोबत फोटो बघते आणि त्याला पाहुण्यांची ओळख सांगते)

चिन्मय – हा बघ माझा पहिला वाढदिवस, मी केवढा छोटुकला आहे.हा डॅडा,ही मम्मा, हा मामा आणि..... हे गं कोण? मला मम्मा म्हणते हे माझे आजी-आजोबा पण हे फार दूरच्या गावी असतात खरंच का गं किती दूर आहे यांच गाव,मला भेटायच त्यांना,तुला माहीतीय ते गांव ?

रमामावशी – हो बाळ तुझे आजी-आजोबा खुप चांगली माणसं हायती प्रेमळ,दयाळु आणि साधी मी मोलकरीण असून सुध्दा मला मुलीवानी वागवायचे, आई तर कामात हातभार लावायच्या त्यांचा स्वभाव पण लय भारी,अगदी साधी भोळी माणसं ती (रमामावशीचे डोळे पाणावले,तीचा शब्द घशातच अडकला.)

चिन्मय – मग ते कोठे आहेत आत्ता? त्यांच्या गावाला फोन नाही का ?ट्रेन जात नाही का? आपण ममा डॅडा ला घेवून जाऊया ? तु सांग मम्माला ती ऐकेल तुझं आपण जाऊ सगळे तिकडे

रमामावशी – हो जावूया की पण ते आता आपल्या जवळ असून बी फार लांब गेल्यात...

चिन्मय – म्हणजे कुठे गं ?

रमामावशी – तुझ्या मम्मा आणि डॅडानं त्यांना आश्रमात ठेवलय कायमचं त्यांचा लई तरास होतो नव्हं तुझ्या मम्माला म्हणून

चिन्मय– आश्रमात म्हणजे कोठे ? हे कोणत्या गावाचे नांव आहे ?

रमामावशी – हे एक परकारचं गावचं हाय, त्या लाचार आई-बांच ज्यांच वझं होत त्यांच्याच पोरांस्नी आणि ते गांव हीत जवळचं हाय मार्केट शेजारी पर गाव निस्त जवळ हाय मनं पार दूर झाल्यात बघ समद्यांची,तिथ असले त्यांना कुणी सांबाळ करणारे नाहीत अशी समदी लोक एकत्रीत त्यात.

चिन्मय – हा म्हणजे अनाथ आश्रम परवाच मराठीच्या मिसनी आम्हाला एका आश्रमाला भेट देण्यासाठी नेले होते.आमची जुनी कपडे,चपला,पुस्तके देण्यासाठी ,आम्ही त्या लहान आई-वडिल नसलेल्या मुलांना दिली खुप छान होती ती मुले पण मला तेथे फक्त मुलेच भेटली आजी-आजोबा नाही भेटले,कोठे गेले होते का बाहेर ?

रमामावशी – तु पाहिलेली मुलं जशी आई वडिलांविना पोरकी होती आणि त्यांना त्या आश्रमात रहांव लागलं तस तुझ्या आजी-आजोबांच्यावानी लई आजी-आजोबा मुलाबाळां वाचून पोरके असतात आणि ते बी एका आश्रमात राहतात "वृध्दाश्रमात" ते वृध्दाश्रम जवळंच हाय भाजी मार्केट शेजारी,मी भाजी आणायला गेल्यावर भेटते त्यांना ते तुझी चौकशी करतात तुझ्या वाढदिवसाला मी जो शेटर (स्वेटर) तुला दिला होता ना त्यांनी तुझ्यासाठी, त्यांचा लई

जीव हाय तुझ्यावर आणि मालकांवरबी

चिन्मय – मग, मला पण ने ना एकदा भेटायला मला पहायचंय त्यांना,त्यांच्या मांडीवर झोपायच छान–छान गोष्टी ऐकायच्यात,खूप खेळायंचय,नेशील मला? मी मम्मा–डॅडाची परमिशन घेईन.

रमामावशी – नको, त्यांना अजिबात सांगू नको त्येनला नाही आवडणार त्ये तुला रागावतील आणि मला कामावरन काढतील,तु त्येनला कायच सांगू नको.

चिन्मय – बंर नाही सांगणार पण एका अटीवर,तु मला पार्क ऐवजी त्यांच्याकडे घेऊन जाशील. (रमामावशी गोंधळात पडते इकडे आड तिकडे विहिर अशी अवस्था होते)

रमामावशी – बरं चालतंय पण आपण गेलतो हे कुणालाच कळू द्यायंच नाही तुझ्या मम्माला सुध्दा तरच जायचं आपण

चिन्मय – हो प्रॉमिस मी कोणालाही सांगणार नाही चल आलोच फ्रीज मधली चॉकलेट घेतो त्यांच्यासाठी

रमामावशी – हो चल,पण जेवणार कवा, भूक नाय का लागली.

चिन्मय – टिफिन भर माझा, आपण तिथेच जेवण करू,चल लवकर मम्मा यायच्या अगोदर आल पाहिजे चल पटकन

रमामावशी – अरे थांब की,डबा तर घेऊ का नको,घर बंद करायला पाहिजे आणि मालकिण बाईंना फोन कर की आमी पार्कात जातोय,जेवण तिथंच करणार म्हणून

चिन्मय – केला,हा काय तिलाच फोन लावला होता इतक्यात, तू चल

(दृश्य क्रं – २ वृध्दाश्रम)

चिन्मय – बापरे केवढ जवळ आहे हे आपण इतक्यात पोहोचलो सुध्दा रमामावशी कुठं आहेत गं आजी–आजोबा मला त्यांना कधी भेटतोय आणि त्यांना सरप्राईज देतोय असं झालंय

रमामावशी – थांब त्या टेबलावर बाई आहेत ना त्यांना त्येंच नांव सांगायच,मग त्या बोलावत्यात त्यांस्नीं चल.

कर्मचारी – बोला कोणाला भेटायच,काय काम आहे.

रमामावशी – तात्यासाहेब पाटील आणि मालतीताई पाटील यांना भेटायंच त्यांचा नातू हा चिनू ,चिन्मय पाटील त्येला भेटायंच बोलावताय का त्येनला.

कर्मचारी – हो हो बसा इथे मी पाठवतो त्यांना,

चिन्मय – मला ओळखणार कसे माझे आजी–आजोबा,आणि मी कसा ओळखणार त्यांना?

रमामावशी – अरे ते आजी–आजोबा हायती तुझं, तुला लगेच वळकतील आणि मी परवा आले तवा तुझ्या पाचवीच्या गॅदरींगचा फोटो दिलाय त्येंनला,आणि न्हाईला प्रश्न तुझा तुझे आजोबा दिसायला मालकावानी रूबाबदार,काळाकोट , डोक्यावर टोपी,तीन बटनाचा सदरा, कपाळावर गंध आणि डोळ्यात प्रेम,अनं आजी दिसायला साधीबाधी कपाळावर ठसठशीत कुंकू आणि ओठावर सदा हसू अशी हाय पर दोघबी आता पार थकल्यात वयानबी आणि मनानबी. (इतक्यात चिन्मयला मागून अचानक कोणाचातरी स्पर्श होतो.)

आजी – चिनू,माझा चिनू म्हणत त्याला मिठी मारते,आणि घळाघळा रडायला लागते

आजोबा – आता काय म्हणायंच ह्या खुळ्यापनाला,

आजपर्यंत नातवाला बघायला मिळत नाही म्हणून रडत हुतासा आणि आता नातू स्वत:हून बघायला आला तरीपण रडतायसा अवं त्याला डोळभरून बघा तरी, रमाबाई खरंच लई उपकार झालेत बघ आमची एवढ्या वर्षाची इच्छा तु पर्ण केलीस पोरी आता आमी भरून पावलो.तुला द्यायला आमच्याकडे काय नाय पर आशीर्वाद सदैव आहेत पाठीवर तुझ्या.

रमामावशी – ल्येक बी म्हणताय आणि उपकाराची भाषा करताय ल्येक उपकार नाय करतीव्य पूर्ण करते समजलं का ?

चिन्मय–आजी–आजोबांनी तुमच्यासाठी काय आणलय ओळखा पाहू ? छान सरप्राईज आहे,चला आपण त्या झाडाखाली बसू आणि पाहू.

आजी – काय रे आणलस,आम्हाला नाही ओळखता येत तुच सांग बर

चिन्मय – बॅगेतून चॉकलेट काढतो आणि म्हणतो बघा किती गोड सरप्राईज आहे.

आजोबा – अरे वा इतक मोठ सरप्राईज छान छान आज आम्हाला आमच्या नातवामुळे पुन्हा एकदा चॉकलेट खाण्याचा योग आला.

आजी – आजोबा सावकाश हं तुम्ही पुन्हा तरूण झालात पण कवळी म्हातारींच आहे हो.काय ग रमा खराय की नाही ? (सगळे खूप हसतात.)

रमामावशी – हो तर,तर चिन्मयने जेवण आणलंय आपण सगळे जेवण करूया चला लवकर

आजोबा – बापरे आमचा नातू बराच तयारीने आलाय (इतक्यात सानेकाकू शेजारून जाताना त्यांचा संवाद ऐकतात)

साने काकू – काय आज पाटील फॅमिली खुप आनंदात वाटते,नातू आलाय ना भेटायला मज्जाच आहे मग आज, चला आज आम्हाला एकट्याला जेवावं लागणार असं वाटतयं

आजोबा – हो हो, हा आमचा नातू चिन्मय सहावीत शिकतो खूप हुशार आणि प्रेमळ आहे अगदी सम्या सारखा (आजोबा अचानक थांबतात)

साने काकू – चला पाटील वहीनी निघते,जेवण करायचय ना.(सगळे मिळून जेवण करतात)

चिन्मय – आजोबा तुम्ही दोघे आपल्या घरी चला आपण सगळे एकत्रच राहू ,तुम्ही,आजी मी,मम्मा–डॅडा मग आपण रोजंच एकत्र जेवण करू,तुम्ही मला छान–छान गोष्टी सांगा आणि रमामावशी आपल्याला हॉलीडेला पार्कमध्ये घेऊन जाईल हो ना ग रमामावशी

रमामावशी – चालल की, पर तुझ्या मम्मा–डॅडाला चालायंच नाय ते त्यास्नी असली जुनी माणसं नायत आवडत.

आजी – जाऊ दे ग रमा,हे बघ चिन्मय त्यापेक्षा आपण असं करू तुच रमामावशीला घेऊन येत जा आम्हाला भेटायला आणि चॉकलेट आणायला विसरायचं नाही हं

चिन्मय – नको मी समजावेन त्यांना ते ऐकतील माझं,तुम्ही कसं तुमच्या मुलाचं ऐकलं आणि इथे राहायला आला मग तेही त्यांच्या मुलाच नक्की ऐकतील

रमामावशी – देवच पावल असं झाल तर,बरं आता आमाला निघायला हवं मालकीन बाई घरी यायची वेळ झाली चल चिनू आपण पूना आणि येवू की इंथ.

चिन्मय – थांब ना गं,जराच वेळ अजून एक गोष्ट ऐकू आणि मला खूप गप्पा मारायच्या आहेत.

आजोबा – हे बघ बाळा पुढल्यावेळेस आलास की मी तुला दोन गोष्टी सांगेन आणि झोपाळ्यावर खेळायला नेईन आता जा आई–बाबा घरी आले असतील,शाहना बाळ माझा.

आजी – पुढच्या वेळेस येशील तेंव्हा माझ्यासाठी एक छानसा आपला सगळ्यांचा फोटो घेऊन येतोस काय रे ?

चिन्मय – तुम्ही आता माझ्याबरोबर घरी येणार आहात आणि नसेल तर मला येवून घ्या तुमच्यासोबत, मला माझे आजी–आजोबा माझ्या सोबत हवे आहेत घरी किंवा इथे (काही तरी विचार करतो आणि चौकशी टेबलाकडे पळत जातो.)

रमामावशी – चिनू....... थांब, थांब (सगळे चिनूकडे पळत जातात)

चिन्मय– मी जरा हा फोन वापरू शकतो का प्लीज

कर्मचारी – हो पण जास्त वेळ नाही

चिन्मय – थ्यँक्यू, नंबर डायल करतो फोनची रिंग वाजते हॅलो,हॅलो डॅडा मी चिन्मय बोलतोय.

समीर – फोनवरून हां बोल बच्चा,तु कुठे आहेस आणि घरी कधी येतोस रमामावशी सोबत आहे का ? आम्ही वाट पाहतोय या आता पार्कमधून घरी.

चिन्मय – हो डॅडा पण मम्मा कुठे आहे तीला दे ना मला बोलायचंय

समीर – (काळजीच्या स्वरात) प्रिया चिनूला काहीतरी बोलायचय तुझ्याशी

प्रिया – स्पीकरवर टाक ना मी कॉफी बनवतेय.

समीर –हां चिनू थांब हं मम्मा बालतेय

प्रिया – बोल बच्चा कुठे आहेस ? वाजले किती ,घरी कधी येतोस मी कधीची वाट बघतीय

चिन्मय – हां मम्मा तु मला सांगायचीस ना आपले आजी–आजोबा खूप दूरच्या गावी आहेत ते गाव मला सापडलय "आधार वृध्दाश्रम" असं नाव आहे त्या गावचं आणि माझे आजी–आजोबा सुध्दा सापडले आणि मी त्यांना आता घरी घेऊन येतोय खूप दूरच्या गावाहून येतोय आणि जेवण बनवायला विसरू नको,ठेवतो फोन बाय. (आजी–आजोबा,रमामावशी एकटे चिनूकडे बघत असतात)

(समीरच्या हृदयाचा ठोका अचानक चूकतो आणि त्याला चिन्मयचा अभिमान वाटतो मुलगा म्हणून नव्हे तर तात्या साहेब पाटलांचा नातू म्हणून)

माणसे अशी का वागतात?

माणसे अशी का वागतात
कळत नाही रे मला केवळ एका चुकेसाठी
दोष देतात आयुष्याला चौऱ्याएंशी लक्ष योनीतुन
मानव जन्म येतो एकदा छोटया छोट्या चुकांसाठी
दोष देती आयुष्या अनेकदा विचार आणि बुध्दी
सारे भगवंताने मानवा बहाल केले
त्या सर्वच सुंदरतेचे मानवा तू नुकसान केले
जन रडतील तुझ्यासाठी क्षणैक आणि पळभर
तू मात्र भोगणार तुझेच दुःख आयुष्यभर

मयुरी तानाजी घनवट
बी.ए. भाग–१

जैव विविधता आणि तिचे संवर्धन

-सोनाली आदिक हवालदार
एम.कॉम, भाग-१

माणसाच्या सभोवताली असणाऱ्या वनस्पती व प्राणी यांना सजीव असे म्हणतात.
प्रत्येक सजीवाला विशिष्ट रचना व कार्य पद्धती असते. हालचाल, चयापचय, प्रजननक्षमता इ. गुणधर्मामुळेच सजीव निर्जिवांपेक्षा वेगळे आहेत. सजीवांचे मुख्यत्वे तीन प्रकार आढळतात
१.वनस्पती,
२.पाणी
३.सुक्ष्मजीव
पर्यावरणाचा विचार करता.मानवाच्या सभोवताली वेगवेगळ्या प्रकारच्या सजीवांचे अस्तित्व ताणवते त्यात वेगवेगळ्या प्रकारच्या वनस्पती, निरनिराळे प्राणी आणि अनेक प्रकारचे सुक्ष्मजीव दिसून येतात.एका विशिष्ट वातावरणात वेगवेगळ्या प्रकारचे आणि वेगळ्या संख्येच्या सजीवांचां एकत्रित अधिवास म्हणजे जैवविविधता होय.

जैवविविधता हे नैसर्गिक संसाधन आहे. निसर्गाने मानवाला दिलेल्या अनेक देणग्यांपैकी एक असून मानवी जीवन सुखकर करण्यासाठी महत्वाच्या घटक आहे. मानवाच्या अस्तित्वासाठी प्रमुख घटक असणारी जैवविविधता आर्थिक प्रगतीचा मार्गही आहे.निसर्गात निरनिराळ्या प्रकारचे सजीव आढळतात.त्याचा आकार,प्रकार,संरचना वेगवेगळ्या प्रकारची भिन्नता आढळते,तरीही ते एकाच छत्राखाली कार्यरत राहतात.वेगवेगळ्या प्रकारचे जगभरात २० लाखाहून अधिक सजीव आढळतात,त्यात झाडांच्या वेगवेगळ्या जाती, वेगवेगळे प्रकार आहेत.तर प्राणाही अनेक जातींचे आहेत.सर्व ग्रहांमध्ये पृथ्वी हा एकमेव सजीव ग्रह आहे.पृथ्वीवरील अनुकूल वातावरण आणि पाण्याचा उपलब्धते मुळे वैशिष्ट्यपूर्ण जैवविविधता उद्यास आली आहे.येथे सजीवांच्या आणि वनस्पतीं च्या वैविध्यपूर्ण जाती आढळतात. मानवाची जडण -घडण याच जैवविविधेतेवर अवलंबुन आहे, मानवाच्या उत्क्रांतीच्या अगोदर पासून पृथ्वीवर परिपूर्ण अशी जैवविविधता ही अजून अस्तित्वात आहे. शास्त्रज्ञांच्या मते, पृथ्वी वर साडेतीन कोटी सजीवांच्या जाती अस्तित्वात आहेत. त्यापैकी आपणास केवळ कोणत्याही भूभागात एकाच प्रकारच्या वनस्पती व प्राणी आढळत नाहीत. जैवविविधता म्हणजे विविध प्राणी,वनस्पती व सुक्ष्म प्राणी व वनस्पती यांचा अभ्यास वरील सर्वांचे संरक्षण हे परिस्थिती साठी उपयोगी आहे. या सर्वांतूनच पर्यावरणीय स्थिरता येते. जग- भरातील जैवविविधतेचा अजून अभ्यास झालेला नाही आणखी कित्येक प्राणी,वनस्पती व सुक्ष्म जीवांची साधी माहितीही मिळविता आली नाही. पृथवीवर ३० ते ४० कोटी किटक असतील त्यातील एखादा कोटी किटक आपल्याला माहित आहेत.

भारत हा देश जैवविविधता असलेला १२ केंद्रापैकी एक म्हणून ओळखला जातो. भारताच्या जैविक संपत्तीमध्ये ४५,००० झाडे आणि ६५,००० प्राणी प्रजातींच्या समावेश होतो. भारतात भरपूर प्रकारच्या रानटी प्रजाती,प्राणी आणि वनस्पती आढळतात.अन्न पूरविणाऱ्या विविध प्रकारच्या वनस्पती भारतात आढळतात. त्यामध्ये डाळी, द्विदलीय वनस्पती, पालेभाजी,फळभाजी, तेलबिया, इ.आढळतात.त्यामध्येच वनस्पती जैवविविधतेच्या प्रमुख घटकांपैकी एक आहेत. वनस्पतींचे जागतिक वितरण विषम आहे. एवढेच नव्हे तर भारतात देखील विषम वितरण आहे. कन्याकुमारी पासून ते काश्मीर पर्यंत प्राणी आणि वनस्पती यांच्यात खूप विविधता आढळते. म्हणूनच तर भारतास बहू जैवविविधता असलेले राष्ट्र म्हणतात.

प्राचीन काळापासून भारतात शेती व्यवसाय चालतो. प्राचीन काळापासून आजच्या काळापर्यंत शेतीव्यवसायात अनेक परिवर्तन आली. कमी वेळात जास्त उत्पन्न देणाऱ्या विविध पिकांच्या जाती या शेतीमध्ये उपयोगात आणल्या जाऊ लागल्या आणि उत्पादनातही भरपूर वाढ झाली आणि त्याचा फायदा वाढत्या लोकसंख्येला झाला.रोग प्रतिकारक शक्ती असणाऱ्या पिकांच्या जाती लागवडीसाठी उपयोगात आणणे.पंधरा हजार वर्षापूर्वी भातशेतीची सुरूवात भारतातील हिमालयातील टेकड्यांच्या उतारावर झाली. भारत हा त्याच्या इतिहास,भूगोल आणि संस्कृतीने ओळखला जातो,इतिहास ,भूगोलात आणि संस्कृती मध्ये जसे वैविध्य आढळते.त्याचप्रमाणे भारतात जैवविविधते मध्येही बहू–विविधता आढळते.नैसर्गिक परिसंस्था विविधतेले नटलेल्या आहेत.भारतातील सदाहरित जंगले अंदबार निकोबार मधील जंगले पश्चिम घाट,पुर्वोत्तर भागातील पुर्वोत्तर पठारी प्रदेशात अर्ध सदाहरित जंगलेही आहेत.मान्सून जंगले,काटेरी जंगले,पाईनची जंगले, व इतर शुष्क वाळवंट प्रदेश इ. विविध प्रकारचे वनस्पतींचे वितरण भारतात आढळते. मानवी हस्तक्षेपामुळे सदाहरित जंगलांचे रूपांतरण अर्धसदाहरित जंगलामध्येही होत आहे. प्राणी वनस्पती जीवनावर त्याच्या परिणाम स्पष्टपणे दिसत आहे.अंदमार व निकोबारमध्ये सदाहरित जंगले आहेत.उष्णकटिबंधीय जंगले असलेल्या पुर्वोत्तर भारतामध्ये म्हणजेच आसाम, नागालँड,मणीपुर,मिझोरम,त्रिपुरा,मेघालय, अरूणाचल प्रदेशाचा पठारी प्रदेश यामध्ये सदाहरित व अर्ध– सदाहरित जंगले आढळतात.

भारत देशातील प्राणी वनस्पती जीवन विविधतेने परिपूर्ण आहेत. यात ७५,००० झाडांच्या ज्ञात जाती आहेत. अज्ञात झाडांच्या जातींची नोंदही नाही.२००० गोड्या व खऱ्या पाण्यातील माशांच्या जाती आहेत. पक्षी ७२००० जातींसह आहेत. त्यांना साथसगंत सस्तन, सरपटणारे,उभयचर प्राणी, किटके,व कृमीची आहे,शेतातील विविधता ही दिवसेंदिवस वाढत आहे. अधिकाधिक उत्पादन कमीत कमी जागेत व कमीत कमी वेळेत घेण्याची स्पर्धा आज लागली आहे, जैवविविधतेचा उत्पादनवाढी साठी वापर करून घेण्यात येत आहे. कृषी क्षेत्रात रासायनिक खते व किटकनाशके यांच्या वापराने उत्पादन वाढ दिसून येत आहे.

आपले कृषी व्यवस्थापन सुक्ष्मजीवांवर

अवलंबून आहे. सुक्ष्मजीव हे कृषी उत्पादनावर परिणाम करतात राष्ट्रीय उत्पादनावरही त्याचा परिणाम होतो.वनस्पतीतील विविधता आज नष्ट होत आहे. त्याला पुढील प्रमाणे कारणे आहेत परजिवी प्राणी व वनस्पती, वनस्पतींचे परागीकरण. वनस्पती वरील रोग इ. आहेत. प्रदूषणामुळेही वनस्पतींतील रोग प्रतिकारक शक्ती हळूहळू कमी होत असलेली दिसून येते.जमिनीच्या धूप होण्याने जंगले नष्ट होत आहेत.त्यामुळे वनपस्पतीतील विविधता धोक्यात आलेली आहे.

अनुवंशशास्त्रातील प्रयोगामुळे व झालेल्या प्रगतीमुळे जुन्या वनस्पतीतील जातींचे संवर्धन करण्यास येत आहे. जुन्या जातींच्या वनस्पतीतील काही गुणांचे संक्रमण पुढच्या पिढीत आणून त्या वनस्पतींचे जतन व रक्षण करण्यात येत आहे. अशा अनेक विविध वनस्पतींतील उत्पादकता कायम राखण्यात येत आहे. जुन्या पिढीतील गुणांचे कायम ठेवणे हे अनुवंश शास्त्राचे काम नवीन तंत्रज्ञानाद्वारे करण्यात येत आहे. हे तंत्रज्ञान पिकांच्या काही बाबतीत करण्यात येत आहे. .

उदा-भुईमुग,बटाटा वांगी,कापुस

जैवविविधतेचे संवर्धन-

मानवी लोकसख्येतील वाढ व विज्ञान तंत्रज्ञाना तील प्रगती यामुळे नैसर्गिक साधन संपत्तीचा वापर यातून अनेक प्रश्न निर्माण झाले हे प्रश्न पुढील प्रमाणे सोडवता येतील .

सध्याच्या परिस्थितीत लोक संख्येच्या उद्रकामुळे निर्माण झालेल्या समस्यांवर मात करताना झालेल्या अनेक मानवी क्रिया जैवविविधते च्या ऱ्हासास कारणीभूत ठरलेल्या दिसतात. जैवविविधता विकसीत होण्यासाठी लाखो वर्षे लागतात. परंतु आजमितीला रासायनिक ,भौतिक व वातावरणीय प्रदुषणामुळे अनेक जाती नष्ट होऊ लागल्या आहेत. म्हणजेच सजीवाच्या प्रजाती निर्मिती व वाढीचा दर वाढविला पाहिजे .

मूलस्थानी संरक्षण पद्धती मध्ये सजीवांच्या मुळ स्थानावर अर्थात,नैसर्गिक अधिवास अर्थात संरक्षण केले जाते. म्हणजेच वनस्पतींना जंगलामध्ये सरंक्षित केले जाते.अभयारण्यांची निर्मिती करून त्यात विशेष जातींना सरंक्षण दिले जाते, त्याठिकाणी त्या प्रजातींच्या वास्तव्यामुळेच प्रजननाद्वारे नवीन जीवांची निर्मीती होते व त्या सजिवांच्या संख्येत वाढ होते व जैविविधताही कायम राखण्यास मदत होते.

परस्थानी सरंक्षण या दुसऱ्या पदध्दतीमध्ये जैवविविधतेचे संवर्धन करताना सजीवांना मुळ स्थानापासून किंवा नैसर्गिक अधिवासापासून दूर म्हणजेच नव्याने तयार केलेल्या कृत्रिम जागेवर आणले जाते. जैविक उद्याने,वनस्पतीक उद्याने ,हरितगृहे,प्रयोगशाळा, जीनबँका इ. ची निर्मिती ही त्याचीच उदाहरणे आहेत. या ठिकाणी वेगवेगळे प्रयोग करून सजीव प्रजातींचे सरंक्षण करण्याचे प्रयत्न कले जातात. परंतू या पद्धतीत मात्र सजीव आपला नैसर्गिक अधिवास हरवून बसतात.नवीन प्रकारच्या कृत्रिम वातावरणात वेगवेगळ्या दुर्मिळ सजीवांचे सरंक्षण संगोपन ,वाढ प्रजनन,इ. बाबी या पद्धतीत शक्य होतात .वरील दोन्ही प्रकारा पैकी कोणत्याही प्रकारे सजींवांचे सरंक्षण केल्यास,जैवविविधतेचे संवर्धन करणे सहज शक्य आहे. .

जीवनातील परिक्रमा

-तृप्ती सुरेश काटकर
एम.ए-भाग-२ (मराठी)

"सुखाबरोबर वाट येते दुःखाची
असे जीवनाचे सुत्र
दुःखची रग पोहचता देहाला
मिळे मानवास शहाणपणाचा मंत्र
थोडे सुख,मोठे दुःख तयाची
मानव जीवनास लागे महासत्र"

दुःख-दुःख ही दोन अक्षरे सुध्दा विसर्गाने वेगळे होऊनी सुध्दा ती दोन अक्षरे एकत्र नांदतात आयुष्यात दुःखाची परिसीमा सांगावी तेवढी कमीच आहे. म्हणूनच समाजातील बुरसटलेल्या विचारांचा वाहणारा गाळ दूर करणारे, श्रीमंत घराण्यात जन्मलेले समाजातील दुःखितांवर आपल्या सुमधुर अंभंगांनी थोडेसा सुखाचा पाझर घालणारे,संसारिकांनी सुख-दुःखाचा पाढा समजून देणारे,गरिबांचा वाली विठ्ठलावर आईचा लेकरू म्हणून दुःखाची मागणी घालणारे आपले संतश्रेष्ठ तुकाराम महाराज म्हणतात.

" सुख पहावे जवापाडे
दुःख पाहता पर्वताऐवढे "

असे विचार करता आयुष्यात सुख-दुःखाला पर्याय नाही. सुखा मागूनी येती दुःख आणि अखंड दुःखा मागूनी येती सुख.असे म्हणावे लागलेच. आनंद,राग,लोभ,दया,करूणा, हे सर्व मानवाच्या जीवनाला चिकटलेल आहेत कधी आनंद कधी राग,कधी अधिक लोभ, माणसामध्ये असतोच त्यातूनच मानवाला जीवनात शहाणपणाचे डोस आपोआप मिळत जातात.जगामध्ये काय कमी सुख आहेत? की कमी दूःखे आहेत? पाठशिवणी प्रमाणे सुखाने जरी कितीही आडवळणे घेऊन स्वतःला वाचवण्याचा प्रयत्न केला तरी सुखाला दुःखाची साथ करावी लगतेच त्याशिवाय जीवनात सुख-दुःखाला महत्व प्राप्त होत नाही.जन्मापासून ईश्वराने प्रत्येक मानव जातीला प्रारंभीपासून कोणती ना कोणती सुख -दुःखाची देणगी दिली आहे. एखादे मुल जन्म घेतानासुध्दा रडत-रडत जन्म घेते तेथेही त्याच्या वाट्याला दुःख असते आणि पुन्हा ते अनंत यातनेतून जन्माला येते परंतू त्याचक्षणी थोड्याशा सेकंदात ते जगात डोळे उघडल्या नंतर हसत मुखाने येत असते.एक उदाहरण पहा... जोंधळा,गहू,तांदूळ, हरभरा अशा कडधान्यांनी भरल्या घरात एखादी स्त्री आपल्या मुखातून ओवी गात जात्यावर जोंधळे दळत असते. जात्याच्या शेजारी सुपात जोंधळे असतात पण ते मात्र धाय मोकलून रडत असतात, का तर जमिनीतून वर डोकावून जन्म घेतलेल्या त्या जोंधळ्याला वरून सूर्य वर वारा यांनी मायेंनी गोंजारून मोठे केलेले असते वाढवलेले असते जन्म घेताच मायेच्या छायेखाली आनंदाने वाऱ्याच्या झोतात डुलत झुलत आनंदाची गाणे गातच ती मोठी होतात. परंतू त्यांना माहिती नसते की पुढे भविष्यात आपणाला

दुःख पहावे लागेल एक दिवस असा येतो की सुखाच्या पाठीशी धाव आलेले दुःख काही केल्या जाणार नसते,हसणारे आनंदाने डोलणारे ते जोंधळाचे दाने सुपात आल्यानंतर रडगाणेगातच सहजपणे जात्यात जातात आणि त्यांच्या आयुष्याचे विधिलिखित पीठात रूपांतर होते यामध्ये जोंधळ्या सारख्या दाण्याला आपल्या आयुष्यात सुखा बरोबारीने दुःखाने अनंतात विलिन व्हावे लागते.आयुष्यात श्रीमंतांची काही कमी नाही परंतु अशा श्रीमंताला ही दुःखाच्या पारड्यातून कधी ना कधी जावे लागते.रडत-कुडत कष्टात,घाम गाळत श्रीमंत माणुस यश शिखराला पोहेचलेला असतो.

"दुःखाची झळ सोसल्या शिवाय सुखाची वाट मिळत नाही" मात्र गरीब गरिबीतच लोळण घेत असतो गरीब हा दुःखाच्या पारड्यातून जोंधळासारखे खळखळून आणखी दुःखाच्या पारड्यातच आयुष्याभर रडत बसतो. जरी त्याला पुढे यदाकदाचित सुखाची सावली मिळाली तरी कुठल्या तरी वाटेवरून जाताना दुःखाची झलक पाहावी जागते. म्हणून सुखाला दुःखाशिवाय अर्थ नाही. आणि सुखाने घायाळलेल्या सुखाला दुःखितांना आणखीच दुःख देण्याची गुर्मी असते. आणि सुखीतांना ही दुःखाची झळ कधी ना कधी मिळतच असते. पुण्याच्या वाटेवरून चालत असताना दुःखातून पाप घडते आणि सुखात माणसाला पुण्याईची शिदोरी मिळते. परंतु सुख-दुःखा प्रमाणे पाप-पुण्याचा पाढा हा मानवाला भोगावा लागतोच. आयुष्यभर जरी मानवाने पुण्याच्या वाटेवरून जायचे ठरवले तरी त्योच्या हातात कधीतरी पापाचा वाटा असतोच. त्यातुनच सुखाबरोबर दुःखाची खवचणी ही त्या मानवाला मिळतेच.

जन्म-मृत्यूच्या वाटेवरून जात असताना मानव सुख-दुःख पाप-पुण्य राग-लोभ हर्ष या वाटेला अनेक अडचणींना तोंड देतच आपली वाट चालत असतो. अशी या जन्म-मृत्युच्या फेऱ्यात देवाने प्रत्येक मानवाला सुखे व त्याबराबरीने दुःखे दिली आहेत. त्यामध्ये आंधळा,पांगळा,बहिरा ,रोगी,गरीब अशा लोकांचे दुःख सांगावे,ऐकावे चिंतनावे तेवढे कमीच आहेत.आंधळ्याला जग दिसत नाही म्हणून तो दुःखी, पांगळ्याला वाट चालण्याची उत्सुकता म्हणुन तो दुःखी,बहिऱ्याला दिसणाऱ्या जगात चालत जात असताना बोलणाऱ्या माणसाच्या शब्दाच्या चाहूलीची उत्सुकता म्हणून तो दुःख. परंतु त्यातुनही आंधळ्याला दिसत नाही तो सुखाच्या शोधासाठी मिळालेल्या पायांनी व हातांनी आपली कर्मे करण्यासाठी धडपडत असतो. पांगळ्याला चालण्यासाठी शक्ती नसते परंतू त्याला सुखाच्या शोधार्थ ध्येयमार्गी वाटेने जाण्यासाठी कशाचा तरी अधाराने तो वाटचाल करीत असतो.बहिऱ्याला चांगले किंवा वाईट शब्द ऐकण्याची क्षमता नसते. परंतू तो धडधाकट असलेल्या हाता पायांनी नि-डोळ्यांनी सहज सुखाची वाट मिळविण्यासाठी धडपडत असतो. अशा अपंग लोकांना देवाने काही ना काही थोडे फार सुख दिलेले असते. अशा सुखाचा जोरावरती आपली दुःखे विसरून अशी अपंग माणसे आपला मार्गक्रमण करतात.ज्याप्रमाणे ज्याच्याजवळ सुंदर विचार असतात तो कधीच एकटा नसतो. त्याच्या सुंदर विचाराने सुध्दा आपल्या जीवनात तो आपले आयुष्य असे सुंदर बनवतो म्हणूनच म्हणतात की.आयुष्य

सुंदर आहे त्याला आपण अजून सुंदर बनावायचे आहे.तरच दुःखाची भली मोठी वाटणारी वाट सहज सुखाच्या वाटेला लागेल. त्यासाठी माणसाला दुःखाला आपलेसे करूनच सुखाला आपलेसे करण्यात मोठे पणा आहे.माणसाबरोबर देवांना ही सारी दुःखे भोगावी लागली आहेत.आयोध्याचा राजा म्हणून जन्मलेला रामाला काय म्हणावे? त्याचे दुःख त्याला ही वनवास भोगावा लागला की? १४ वर्षे वनवास भोगून त्या रामाला आपले राज्य मिळाले.एकच होता

"शाम सावळा दोघींच्या जीवनी नांदतो राधे सवे रूक्मिणी"त्याचप्रमाणे राधा–रुक्मिणी सारख्या पतिव्रता असलेल्या स्त्रीच्या वाट्याला दुःख आलेच आणि पतिव्रता असलेल्या रामाच्या सीतेला एवढा मोठा अयोध्येचा राजा पती म्हणून लाभला परंतू अशा पतिव्रतेलाच शेवटी स्वतःला जमिनीत देहत्याग करावा लागला येथे तिलाही सुखा बरोबरीने दुःखाची वाट स्वीकारावीच लागली.साध्याभोळ्या मीरेला ही तिच्या सासरी दुःखाने होरपळून निघावे लागले. तसेच आयुष्यात प्रत्येकाला गुरू हा असतोच पण एकलव्यासारख्या शिष्याला सुध्दा गुरूचे ज्ञान मिळाले नाही म्हणून त्याने आपले दुःख बाजूला सारून स्वतःच्यी देहरूपी शरीरातून स्वतःचा शक्ती निर्माण करून आपली धनुर्विद्या अगदी गुरूपेक्षा ही जास्त शिकून घेतली देवांचा देव महादेव याला ही दोन बायकांच्या कचाट्यातून मानव जन्मीसुध्दा सुटका मिळालेली नाही. त्याला ही दुःखाची ओंजळ आपल्या वाट्यात द्यावी लागली.तसेच आपले गांधी बापू ,सुभाषचंद्र बोस,महात्मा फुले,महर्षी कर्वे, न्यायमुर्ती रानडे, डॉ,बाबासाहेब आंबेडकर यांना सुध्दा जातीय व्यवस्था वर्णव्यवस्था,हीन वागणूक, अंधश्रध्दा, रूढी परंपरा अशा दुःख भरी वाटेवरून चालतच जावे लागतेच त्याशिवाय आज त्यांना महात्मा, न्यायमुर्ती,महर्षी,भारतरत्न, महामानव अशा पदव्या मिळाल्या नाहीत समाजसुधारक म्हणून या साऱ्यांनी समाजलाच आपल्या ज्ञानरूपी अमृताचे थेंब देऊन अमृताहूनी गोड बनवण्याचे सामर्थ्य त्याच्यात अभिमानाने उभा राहण्याचे सामर्थ्याचे बळ त्यांनी स्वतःच्या सामर्थ्यरूपी बळाने,शक्तीने,युक्तीने दिले आहे.भारताला १९४७ रोजी स्वातंत्र्य मिळाले परंतू स्वातंत्र्य मिळालेल्या या भारतात प्रत्येक नागरीकाला भरभरून सुख मिळाले आहे का? दुःखाच्या खाईत लोटलेल्या भारतीय जनतेला प्रारंभीपासून इंग्रज गोऱ्या लोकांनी भारतीय गरीब लोकांना उघड्या पाठावर लाठीचा मार देऊन अशा गोरगरिबांना आणखीच दुःखाची धुरी देणाऱ्या गोऱ्याला जर त्याचवेळी गरिबांच्या अंगी काही जादू मिळाली असती की जेणेकरून या गोऱ्याला त्याचक्षणी पायदळी तुडवून आपल्या देशाला स्वातंत्र्य मिळायला हवे होते. परंतु तसे न होता दुःखाची वाट चालतच जावाची पर्वा न करता भगतसिंह चंद्रशेखर व राजगुरू सारख्या महान रत्नांना भारत देशासाठी आपले बलिदान द्यावे लागले नसते. म्हणूनच जीवनात शेवटपर्यंत मानवाला मरण ओढावले तरी मातीची राख झाली तरी त्याच्या नैवैद्याला कावळा शिवला नाही की तेथे ही मेलेल्या माणसाचे दुःख काही संपत नाही. शेवटपर्यंतची त्याची इच्छा काही पूर्ण झालेली नसते.मेल्यानंतर ही दुःखाची झलक ही असतेच म्हणूनच जीवनाची परिक्रमा मानवाच्या आयुष्यात कधीच संपत नाही.

पंचायतराज

- सौरभ गजानन साखरे
बी.ए-भाग-१

पंचायतराज हे महात्मा गांधी यांचे स्वप्न होते. त्याला पंचायत राज हे नांव पंडित नेहरू यांनी दिले. १९५२ साली राष्ट्रीय विस्तार कार्यक्रम भारत सरकार सुरू करण्यात आला. १९५२ मध्ये भारत शासनसने कुंटुंब नियोजन कार्यक्रम (मुंबई) सुरू केला व ह्या कार्यक्रम पुढे १९६५ मध्ये जि. प.कडे हस्तांतरीत करण्यात आला.१९५४ साली देशातील सर्वोच्च बहुमान असलेला भारतरत्न हा पुरस्कार सुरू करण्यात आला. तसेच १९५६ मध्ये भारतीय नागरिकत्व कायदा संमत करण्यात आला.१९५७ साली सामुदायिक विकास कार्यक्रम व राष्ट्रीय विस्तार कार्खक्रमाचचे अवलोकन करून शिफारस सुचवण्या करीता बलवंतराय मेहता समिती नेमण्यात आली. बलवंतराय मेहता समितीने आपला अहवाल १९५८ साली सादर केला. अहवालामध्ये बलवंतराय मेहता समितिने त्रिस्तरीय पंचायतराजची शिफारस केली होती व पंचायत समितीला सर्वोच्च दर्जा सुचवला होता. त्यानुसारच २ ऑक्टो १९५९ रोजी पंचायतराज व्यवस्था सर्वप्रथम राज्यस्थान हा राज्यातील गोर या जिल्हयात स्विकारण्यात आले. या योजनेचे उद्घाटन भारतरचे पहिले पंतप्रधान पंडित नेहरू यांचे हस्ते करण्यात आले.

महाराष्ट्र शासनाने कमाल जमीन धारणा कायदा-१९६२ मध्ये अमंलात आणला. या कायद्याबाबत १९७६ मध्ये सुधारणा करण्यात आल्या बलवंतराय मेहता समितीने अहवाला मध्ये जिल्हा परिषद,पंचायत समिती,ग्रामपंचायत असे तीनस्तर सुचवले, त्यानुसार जिल्हा स्तरावर जिल्हापरिषद, पंचायत समिती, स्थानिक ग्रामिण स्तरावर ग्रामपंचायत काम करील असे सुचवले. स्थानिक स्वराज्य संस्थेत सर्वात निम्न स्तरावर ग्रामपंचायत काम करते. ग्रामपंचायत स्थापन करण्या करीता कमीत कमी ६०० लाकसंख्या असणे आवश्यक आहे.डोंगरी भागात ४५० लोकसंख्या असणे आवश्यक आहे. जिल्हा नियोजन आयोगाची स्थापना १९७४ साली झाली.त्यानुसार या आयोगाचे अध्यक्ष,पालकमंत्री, उपाध्यक्ष विभागमंत्री,आयुक्त, सचिव, जिल्हाधिकारी हे असतात.

१८८२ मध्ये लॉर्ड रिपन या व्हाईसरॉय ने स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा कायदा केला. त्यानेच तालुका बोर्ड व जिल्हा लोकल बोर्ड ची सथापना केली. या बोर्डवर जनतेने निवडून दिलेल्या प्रतिनिधी नियुक्त करण्यात आला म्हणून लॉर्ड रिवन यास स्थानिक स्वराज्य संस्थेचा जनक असे म्हणतात. १९३५ च्या भारत प्रशासन कायद्यानुसार देशामध्ये १९३७ मध्ये प्रतीक सरकारच्या निवडणुका घेण्यात आल्या.१९४७ मध्ये मुंबई हे राज्य अस्तीत्वात आले. बाळ गंगाधर खरे या मुंबई राज्याचे पहिले मुख्यमंत्री

होते. महाराष्ट्रातील ग्रामपंचायत व मुंबई ग्रामपंचायत अधिनियम १९५८ नुसार ग्रामपंचायती अस्तित्वात आल्या आहेत.१९६५ मध्ये महाराष्ट्र जिल्हा परिषदेच्या पहिल्या सार्वत्रिक निवडणूक झाल्या

१९६५ मध्ये महानगरपालिकेच्या व पालिका अधिनियम अस्तित्वात आल्या आहेत. १९६६ मध्ये जमीन महसुल आधिनियम हा राज्यात अस्तित्वात आला, १९६७ मध्ये ग्राम पोलिस अधिनियम हा कायदा अस्तित्वात आला. अशा प्रकारे पंचायतराज त्रिस्तरीय अधिनियम १९९३ साली ७३ वी घटनादुरूस्ती करून घटनात्मक दर्जा प्राप्त झाला आहे. म्हणूनच ग्रामीण भागातील नेतृत्व निर्माण करणे, ग्रामीण भागातील , ग्रामीण प्रश्न सोडवणे,लोकशाही तसेच महिला आरक्षण,विकेंद्रिकरण करणे इत्यादी हेतू साध्य करण्यासाठी पंचायतराज हा कायदा अत्यंत महत्वाचे आहे.

मैत्री

अवाचित एखाद्या कातर क्षणी

सहज ओळखीचे होती कोणी

नसतो कुठलाही ऋणानुबंध

तरीही बांधला जातो बंध

आवडी निवडी जुळतात कधी

मतमतांतरे ही घडतात कधी

तरीही अलगत पडतात रेशीमगाठी

गुणादोषांसह स्वीकारावे मैत्रीसाठी

मैत्रीत कसले आलेत राग लोभ

मैत्रीत हक्काचे असावेत लोक

न सांगता मनीचे गुज उमजते ती मैत्री

न मागता सुखाची वाट दाखवते ती मैत्री

इवल्याशा सुखात मनभर आनंद देते मैत्री

नकळत चुकीला क्षमा करते ती मैत्री

न भेटता ही दृढबंध होत जाते मैत्री

जीवनाला निखळ,आनंद देते मैत्री

प्रणाली बाळासो मगदुम

बी.ए. भाग-३

जगातील दुःखच नाहीसे झाले तर..

-निशिगंधा विष्णु पवार
एम.ए-भाग-२

तुकाराम महाराजांनी सांगून ठेवलेआहे..

"सुख पाहता जवापाडे
दुःख पर्वता ऐवढे......."

आणि या दुःखाच्या तऱ्हा तरी किती ! कधी दुःख अपयशाचे असते,तर कधी विश्वासघाताचे असते,कधी अल्पकालीन विरहाचे दुःख असते,तर कधी चिरवियोगाचे दुःख असते, विविध प्रसंगी दुःखाची तीव्रता कमी-जास्त असते. पण कोणतेही दुःख मनाला पोळते, जीवाजी तगमग करते आणि डोळ्यांतून अश्रू आणतेच आणते. असे हे दुःख जगातून नाहीसे झाले तर....

तर ...तर...दारिद्र्याचा लवलेश उरणार नाही. पोटातील भूक कोणाच्या डोळ्यांतून पाणी काढणार नाही. जगातील दुःखच नाहीसे झाले तर कोणाला विरह सहन करावा लागणार नाही. वृध्द माता-पितांना आपल्या एकुलत्या एक मुलाचा करूण कर्तृबगार पुत्राचा अंत पहावा लागणार नाही.आईच्या विरहाचे लहान मुलाला दुःख होणार नाही.पण त्यासाठी माणसाला अमर व्हावे लागेल. माणसामाणसां मधील विषमता नष्ट झाली तरच कदाचित मत्सराचे दुःख संपुष्टात येईल पण हे सारे कसे शक्य आहे?

अशा क्षणी मला महाभारतातील कुंतीची आठवण येते. तिने भगवंता कडे मागणी केली होती. 'परमेश्वरा तु मला दुःख दे...' भगवंतांनाही नवल वाटले. त्याने विचारले का दुःख हवे.... तेव्हा कुंतीने स्पष्ट केले की. देवा माणसाला जेव्हा दुःख असते तेव्हाच त्याला परमेश्वरांची आठवण येते.. उद्या जगातील दुःख खरोखरच नाहीसे झाले तर माणसे उद्दाम होतील. अपयशाचे भय राहीले नाही तर माणसे प्रयत्न करणार नाहीत. जीवनात स्पर्धा उरली नाही तर धडपड संपले; माणूस आळशी बनेल.

दुःखाच्या धक्क्याने माणूस खचतो . काही काळ आपले सर्वस्व हरपले म्हणून हतबल होतो. पण शेवटी काळच औषधाचे काम करतो एखाद्या वर्षी एखाद्या आघातात वठलेले झाडही पुन्हा मोहरते, माणसाचे स्थिती अगदी तशीच आहे. दुःखाने खचलेली माणसे कालांतराने हसू,बोलू लागतात व अनेक अनाथ पोरक्यांचे पालक होतात. आणि आपल्या दत्तक बालकांच्या संगोपनात आपले सारे शल्य विसरून जातात.दुःखाच्या परिभाषा अनेक आहेत. प्रत्येक व्यक्ती कोणत्या ना कोणत्या दुःख असतो. जेव्हा माणूस दुःखी असतो. तेव्हा तो एकटा असतो. माणुस हा असा प्राणी आहे जो त्याला या जगातील सर्व सुख मिळाले तरी तो कधी स्वतःला सुखी समजत नाही.

प्रत्येक व्यक्ती हा दुसरा मनुष्य कसा सुखी आहे. याचा विचार करतो. पण तो आपण त्याच्या पेक्षा किती आनंदी राहून सुखी होईन याचा विचार करत नाही,प्रत्येक व्यक्ती हा दुसऱ्याला पाहून किती

सुखी व समाधानी आहे. याचा विचार करतो. त्यामुळे त्याला मिळालेले सुख किती कमीच आहे असे वाटते.

एक श्रीमंत व्यक्ती असते. त्याच्याकडे खुप पैसे असतात. पण त्याला कधीही शांत झोप लागत नाही. एक दिवशी एक भिकारी त्याच्या कडे भीक मागतो. व तो त्याला ५०० रूपये देतो तेव्हा ती व्यक्ती पैसे घेऊन निघून जाते. व रात्री तो झोपतो पण तो झोपेत देखील सारखे –सारखे उठून ५०० रूपये आहेत का नाही याची खात्री करून घेत राहतो. त्यामुळे त्याला रात्रभर झोप लागत नाही.व तो दुसऱ्या दिवशी त्या श्रीमंत व्यक्तीला भेटतो व त्याचे ते ५०० रूपये परत करतो.तेव्हा ती व्यक्ती त्या गरीब व्यक्तीला विचारतो तुम्ही हे ५०० रुपये का परत करत आहात, तेव्हा भिकारी सांगतो की, या ५०० रूपये मुळे मला रात्र भर झोप लागली नाही, व ते ५०० रूपये कोणी चोरी करू नये याच्या भिती मुळे मला रात्र भर झोप लागली नाही. अशा प्रकारे एक व्यक्ती सुखी असून ही सुखी नसल्यासारखा आहे. अशा प्रकारचे माणसाचे दुःख आहे

दुःख नसेल तर सुखाची गोडी राहणार नाही. दुःखानंतर लाभलेले सुख अधिक सुखावते. सतत गोडाचे जेवण मिळाणाऱ्याला कधीतरी तिखट झणझणीत खावेसे वाटतेच....

आयुष्य..

स्वप्नात पाहिले ते सत्यात उतरल नाही म्हणुन
स्वप्न बघणं सोडायचं नसतं...
कष्ट करून सुध्दा फळ मिळालं नाही म्हणून
प्रयत्न करणं सोडायचं नसतं.....
दुसऱ्याचं दुःख आपण घेऊन
दुसऱ्याला हसत ठेवायचं असतं........
वेळ आली तरी कोणासाठी
तरी मरायचं असतं....नेहमीच जिंकण्यासाची जिद्द
ठेवून कधीतरी कोणासाठी हरायचं असतं
जीवनात सुख–दुःख येत असतं
दुःखात खचायचं नसतं....संकटे कितीही आली
तरी माणसानं जगणं सोडायचं नसतं.....

सारिका कृष्णा सलगर
बी.ए. भाग–१

सलाम शहिद वीरांनी

अंधश्रध्देला ते जाळत होते
भामट्या बुवांचा खेळ बंद पाडत होते
खरे वीर दाभोळकर विवेकावर त्यांच्या भर
पुन्हा पानसरेंसारखा हल्ला नको पोलिसांच्या नुसत्या
बाता नको.साथीने लढणारे कलबुर्गी होते
त्यांना मारणारे भामटे होते.दाभोळकरांनी कमाल
केली अंधश्रध्देवर धडे देऊन धमाल केली
लढता–लढता शहीद झाले इतिहासात अजरामर
झाले नमन तुमच्या कार्याला सलाम तुमच्या
शौर्याला

प्रणाली बाळासो मगदुम
बी.ए. भाग–१ (मराठी)

मराठा म्हणावे अशा वाघराला...

- नेताजी सर्जेराव माने
एम.कॉम -भाग-१

१ मे २०१७ रोजी महाराष्ट्राला स्वतंत्र राज्याचा दर्जा मिळून ५८ वर्षे पूर्ण झाली त्यातच राज्यासह देशभरात घोंघावत असलेले "मराठी क्रांती" मोर्चाचे वादळ आणि पुन्हा एकदा देशाच्या पटलावर उभा राहिलेला मराठी अभिमानाचा गजर.या सर्व घडामोडीचे महत्व लक्षात घेता कला,क्रिडा,साहित्य ,शैक्षणिक,सांस्कृतिक,राजकीय,प्रशासकीय,क्षेत्रातील महाराष्ट्राची घोडदौड शब्दरूपी रेखाटनणे. औचित्याचे ठरते.

प्रस्तुत लेखात 'मराठा'हा शब्द राष्ट्रगीतातील मराठा या अर्थाने म्हणजेच 'महाराष्ट्र राज्य' म्हणून प्रयुक्त केला आहे.

राम गणेश गडकरींनी अर्थातच गोविंदाग्रजांनी महाराष्ट्राचे वर्णन अगदी दोन ओळींतच केले आहे.

"राकट देशा,कणखर देशा दगडांच्या देशा" "प्रमाण घ्यावा माझा हा महाराष्ट्र देशा" हीच भूमिका मध्यवर्ती ठेवून शिवबाने सांगावा धाडलाय रे.... या एका ओळीच्या निमंत्रणापाई लाखो मावळे विविध गडकोटांची महती, त्यांनी केलेली कामगिरी तरूण पिढी समोर ठेवण्याकरीता राबवण्यात येत असलेल्या गडकोट मोहिमेला देशभरातून प्रंचड प्रतिसाद मिळत आहे. त्यातच राज्यसरकारने छत्रपतींचे जगातील अत्युच्च्य उंचीचे "शिवस्मारक" उभारण्यास प्रारंभ करून मराठ्यांच्या शिरपेचात मनाला तुरा खोवला आहे.संयुक्त महाराष्ट्र लढ्यामध्ये.

"सहस्त्राधी शत्रु दिसता समोर
तरीही खचेना उरातील धीर
उफळून धावे अरि मारण्याला
मराठा म्हणावे अशा वाघराला......"

अशी भूमिका वठवून अनेक हुतात्म्यांनी प्राणांची आहुती दिल्यानंतर मिळालेली मुंबई ही संबंध हिंदुस्थानची आर्थिक राजधानी बनली आहे. याच मुंबईतून मराठे आपले कौशल्य देशासाठी व निर्यातीसाठी विविध प्रकारचे औद्योगिक उत्पादन बनवण्याचे कामी करत आहोत.तसेच टिळक-आगरकरां पासून चालत आलेल्या ज्वलंत पत्रकारितेच्या धर्माला जागून प्र.के.अत्रे प्रबोधनकार ठाकरे, नरहर कुरुंदकर या मराठ्यांनी निर्भिड व निपक्ष पत्रकारिता करून देशात वैचारिक बीजे रूजवण्याचे काम केले.

यशवंतराव चव्हाण,वसंतदादा पाटील यांचा आदर्श ठेवून याच मराठी मातीने हिंदुस्थानला सुशिलकुमार शिंदे,शरद पवार,सुरेश प्रभु,नितीन गडकरी, डॉ.सुभाष भामरें,सारखे दिग्गज व अभ्यासू नेते बहाल केले आणि संबंध मराठ्यांच्या दृष्टीने गौरवाची बाब म्हणजे "दिल्लीचेही तख्त राखितो महाराष्ट्र माझा " या उक्तीला जागत हिंदस्थानातील पहिली महिला राष्ट्रपती होण्याचा मान प्रतिभाताई

पाटील यांनी पटकविला आहे.त्याचप्रमाणे प्रशासकीय क्षेत्रात श्रीकर परदेशी सारखे मराठे कार्यकर्ता अधिकारी बनून काम करत आहेत.तसेच राजकारणाविरहित समाजकारण करून हिंदुस्थान प्रगतिपथावर नेण्यासाठी बाबा आमटे,आण्णा हजारे, प्रा.एन. डी. पाटील,पोपटराव पवार यांसारखी समाजरत्ने मराठ्यांनी देशाला सुपूर्द केली आहेत. त्याचप्रमाणे महाराष्ट्रात मूळ धरून असलेली वैचारिक परंपरा मराठ्यांना मिळणाऱ्या अनेक पुरस्कारांतून व्यक्त होते.हिंदुस्थानातील सर्वोच्च पुरस्कार असलेल्या व साहित्य,सामाजिक,कला,क्रिडा, वैज्ञानिक,इ. क्षेत्रासाठी दिला जाणारा, भारत-रत्न पुरस्कार विजेत्यांत ८ जण महाराष्ट्रातील आहेत.तसेच साहित्यातील सर्वोच्च ज्ञानपीठ पुरस्कार विजेत्यांत ४ मराठी साहित्यिक आहेत. विकासात्मक, सुरक्षात्मक संशोधन करून राष्ट्राला वेगवेगळ्या उंचीवर नेऊन ठेवण्यात डॉ,जयंत नारळीकर, डॉ.अनिल काकोडकर, डॉ.विजय भटकर, या मराठी वैज्ञानिकांचा सिंहाचा वाटा आहे,तसेच कितीही संकटे,समस्या आल्या तरी "लाख संकट झेलून घेईल,अशी पहाडी छाती" म्हणत चोवीस तास राबणारे महाराष्ट्र पोलिस दल हे देशातील सर्वोत्कृष्ट पोलिस दल आहे.

"असे देह तगडा चिवट ताठ बळकट
उभट रूंद छाती ग्रीवा घट्ट मनगट
फडामाती कुस्ती करे ततक्षणाला
मराठा म्हणावे अशा वाघराला...."

हिंदुस्थानातील कलाक्षेत्रात तर मराठ्यांचे नाव घेतल्या शिवाय पूर्णत्वच येऊ शकत नाही.

चित्रपटसृष्टीचे जनक दादासाहेब फाळके,नागराज मंजुळे,महेश मांजरेकर, 'नाम' संस्थेच्या माध्यमातुन समाजउद्धार करणारे नाना पाटेकर सह मकरंद अनासपुरे हे आपल्या कलेच्या माध्यमातुन रसिकांना मंत्रमुग्ध करत आहेत. तसेच आपल्या गीतातून प्रधानमंत्र्यांच्या डोळ्यात आसू आणणाऱ्या गानसाम्राज्ञी लताताई मंगेशकर. आशा भोसले, अजय-अतुल, सुरेश वाडकर, आपल्या मधुर,सुरांनी श्रोत्यांची मने जिंकत आहेत. असे हे सर्व सुरळीत चालू असताना, मराठ्यांच्या अस्मितेचा, हक्काचा प्रश्न मात्र बहुप्रलंबित आहे.तो म्हणजे कर्नाटक-महाराष्ट्र सीमावाद. मराठी म्हणून जगण्याची इच्छा असतानाही हे कन्नडगी त्यांच्यावर जुलूम,जबरदस्ती करून अत्याचार करतात,तेव्हा विं,दा,करंदीकरांच्या कवितेते रमणाऱ्या मराठ्यांना वि,दा, सावरकरांच्या जाज्वल्याचे स्मरण होते.व खालील उद्‌गार कृतीतुन उमटतात.

"कुणी वीट मारे दगड हेच उत्तर...
दगड कोणी मारे तडक गोळी उत्तर....
स्वये होई वणवा गिळाया आगीला....
मराठा म्हणावे अशा वाघराला....." तर

हा प्रश्न लोकशाही व्यव्यस्थेत मान्य अशा मार्गातून सोडवावा अशी समस्त मराठ्यांची ईच्छा आहे.

अशापद्धतीने हिंदुस्थानच्या सकल वृद्धीत मराठ्यांचा असणारा सिंहाचा वाटा सेनापती बापटच्या वाक्यातून सिद्ध होतो. सेपानती बापट म्हणतात....

"महाराष्ट्र मेला तर राष्ट्र मेले
मराठ्यांविना राष्ट्रगाडा न चाले
खरा वीर वैरी पराधीनतेचा
महाराष्ट्र आधार या भारताचा...."

माध्यमांची मोडतोड

- आशुमती विजय झांबरे
एम.कॉम -भाग-२

देशाच्या लोकशाहीची उभारणी चार स्तंभावर झाली आहे.असे आपण मानतो ते म्हणजे संसद, कायदेमंडळ,न्यायमंडळ आणि माध्यम,प्रस्तुत लेखात आपण माध्यमा विषयी चर्चा करणार आहोत. लेख लिहण्याचे कारण म्हणजे देशातील एका कार्यज्येष्ठ नेत्याचे 'अलिकडे फार कमी वृत्तपत्रात विचार करण्यास प्रवृत्त करणारे दूरदृष्टीचे लेखन असलेले अग्रलेख असतात'. हे विधान,. तर अमेरिकेचे नवनिर्वाचित अध्यक्षांचे पत्रकार ही पृथ्वीतलावरची सर्वांत खोटारडी जमात आहे. हे वक्तत्व सद्य स्थितीचा विचार करता माध्यमावर परखड मत मांडणे हे अगत्याचे ठरते. त्यादृष्टीने केलेला हा तटस्थ प्रयत्न.

देशाला विशेषतः महाराष्ट्राला ज्वलंत,. निर्भिड आणि निःपक्ष पत्रकरितेचा समृध्द वारसा लाभला आहे. त्यात प्रथमच डोळ्यासमोर येतात ते 'केसरीकार', लाकमान्य टिळक, आणाबाणीच्या काळ्या कालखंडात सुध्दा जे आपल्या पत्रकारी धर्माला जागले ते रामनाथ गोंएंका,त्याचप्रमाणे प्रबोधनकार ठाकरे,. गोविंदराव तळवळकर,. प्र,के, अत्रे, यांनी सुध्दा आदर्श पत्रकारितेचा नमुना आपणासामोर ठेवला आहे, कोणत्याही विषयाचे प्रकारणाचे परिपुर्ण ,निर्भिडपणे,तटस्थ पणे,विश्लेषण करून समाज प्रबोधनाद्वारे राष्ट्राला उज्वलतेकडे घेऊन जाणे, हे माध्यमांचे आद्य कर्तृत्व.त्यासाठी जनतेच्या समस्येचा अभ्यास करणे शासननिर्णयांचा बारकाईने अभ्यास करणे. न्यायपालिकेचे निर्णय सुक्ष्मपणे अवलोकने, आंतरराष्ट्रीय घडामोडींचा संदर्भ ठेवणे,माहिती अधिकाराचा वापर करून सत्यता तपासणे हेही ओघाने आलेच.

माध्यमाचे आपणांस तीन भाग करता येतील, मुद्रित माध्यम,इलेक्ट्रॉनिक माध्यम आणि अलिकडचे समाजमाध्यम,प्रथमतः मुद्रित माध्यमातून वर्तमानपत्र आणि नियतकालिकांचा समावेश होतो.सद्यस्थितीचे, त्यादृष्टीने होऊ घातलेल्या भविष्यकालीन घडामोंडींचे आपला अभ्यास,अनुभव तसेच कौशल्य पणाला लावून सत्य,परखड आणि द्वेषमुक्त लेखन करून वाचकांच्या वैचारिकतेते वृध्दी करणे हे यांचे काम. मात्र सांप्रतकाळातही परखडता अभ्यासूपणा कुठेतरी लोप पावला आहे.असे मनोमनी वाटते. कुठलीतरी टीनपाट बातमी द्यायची आणि पेपर भरण्याचे काम करायचे. घटनेमागची पार्श्वभुमी,त्याचे होणारे परिणाम समजून न घेता केलेल्या अतिताई वार्तांकनामुळे कायदा सुव्यवस्थेची परिस्थिती निर्माण झाल्याची आपणास वेळोवेळी पहावयास मिळते.एखाद्या शहरात आमचे वृत्तपत्र नं १ वर अशी छाती बडवून घेणे, महसूलवाढी साठी तथ्यहिन,बेभरवश्याच्या जाहिराती प्रसिध्द करणे, तथाकाथित युवा,उगवत्या नेत्यांच्या वाढदिवसाच्या शुभेच्छांच्या पेजमधून पत्करलेले राजकीय

मांडलिकत्व,कधीही विविध वर्तमानपत्रांत समान नसलेले भविष्य,निवडणूकीच्या काळात पत्करलेली स्वीकारलेली पॅकेज संस्कृती आणि त्यामाध्यमातून केलेल राजकीय पंक्षाचे लांगूलचालन हे काही केसरीकारांना अपेक्षित ज्वलंत व निर्भिड पत्रकारितेची लक्षणे नाहीत. स्वतःच्या संरक्षण कायदा निर्मिती साठी आंदोलन,आवाज उठवणारे, पत्रकार बांधव माहिती अधिकार(आर.आय.टी) अधिपत्त्या खाली येण्यासाठी उत्सुक नसतात. येथेच यांच्या वैचारिक दिवाळखोरीचे दर्शन घडते.दुसरा भाग इलेक्ट्रोनिक माध्यम,दैनंदिन घडणाऱ्या घडामोडींचे गाऊंड लेव्हल वर जाऊन वार्तांकन करणे,विविध विषयांचे चर्चासत्र आयोजित करणे, गटचर्चेतून समस्या निवारण्या साठी मार्ग शोधणे हे यांचे काम, मात्र चोविसतास बातम्यांचा भडिमार करून फालतू बातम्यांना देण्यात येणारे 'हेडलाईन' स्वरून दिवसातील त्यापैकी बरी बातमी ब्रेकिंग न्युज च्या नावाखाली खपवणे,एखाद्या अद्वितीय प्रसंगाचे अंतिरंजित चित्रीकरण करून राष्ट्राच्या सुरक्षेला, अखंडतेला व सार्वभौमत्वाला तिलांजली देणे,सायंकाळच्या गटचर्चेतून प्रश्नांच्या उत्तरापेक्षा चित्रपटांचे केले जाणारे चरित्र्यहनन,'फिल्मी सेट' मधून चित्रपटांचे केले जाणारे अर्थपूर्ण प्रमोशन, हे सर्व माध्यम या व्याख्येला अपेक्षाभंग करतात, असे आम्हास वाटते.

तिसरा भाग समाजमाध्यम, या माध्यमाचे खास वैशिष्ट्च म्हणजे येथे लिखाणासाठी,व्यक्त होण्यासाठी कोणत्याही पत्रकारितेची पदवी लागत नाही. लागते ते फक्त इंटरनेट आणि फेसबूक,व्हॉट्स ॲप, ट्विटर यांसारखी खाती.त्यामुळे समाजातील अप्रगल्भ उपटसुंभाना आयती संधी मिळते. घटना एका गावातील संदर्भ दुसरीकडे छायाचित्रण/संभाषण तिसरीकडे आणि कायदा–सुव्यवस्थेची स्थिती अखंड राज्यात निर्माण होते.असे 'हे विश्वची माझे घर' या ज्ञानेश्वरांच्या वचनाला खऱ्या अर्थाने जागणारे समाजमाध्यम आणि यावर अंकुश ठेवणारी व्यवस्थाही अपुरी. मग तर काय समाजकंटकता फोफावण्यास आयते व्यासपीठ उपलब्ध होते. चालू प्रकार हा काही ज्ञानवृध्दी वैचारिक प्रगल्भता, दुरदृष्टी करिता माध्यम ठरू शकत नाही.

उपरोक्त सर्व गोष्टींना रामबाण उपाय म्हणून वृत्तपत्रातून निर्भिड व वैचारिक अग्रलेख वाचवयास मिळावे.वार्ताहारांवर संपादकीय वजन असू नये संपादकांनी नेहमी एक लक्षात ठेवावे की, संपादकांवर एखादा शिक्का बसला की,त्याच्या पत्रकारितेचा ऱ्हास सुरू होतो. दुरचित्रवाणी वरील गटचर्चेतून प्रश्नांची विधायक उत्तरे मिळावीत. समाज प्रबोधनात्मक मनोरंजनाचे कार्यक्रम ठेवणे राष्ट्र उद्धारासाठी उपयुक्त ठरेल.समाजमाध्यमातुन दोन राजकीय, धार्मिक,सामाजिक, घटकांत सखोल राहिल असे संदेश माहिती पुढे सरकावी, व्हॉट्सॲप. ग्रुपमधुन शैक्षणिक,आर्थिक उन्नती,समाजकारणात्मक राजकारण जोपासले जात असेल,तर त्यास कोणचेही दुमत नाही.अशा प्रकारे समाजातील चांगल्या प्रवृत्तीचे,मतभेदांचे घडामोडींचे सद्सद्विवेक बुध्दीने अवलोकन करून ते समाजाच्या निदर्शनास आणून देऊन देशात वैचारिक क्रांतीची इतिश्री करावी हीच काही ती अपेक्षा.

देशासाठी बलिदान दिलेला थोर वीरपुरूष

-सोनाली विजयकुमार कोळी
एम.कॉम -भाग-२

आपल्या देशासाठी म्हणजेच देशाचे रक्षण सैन्य करत असते. देश रक्षणासाठी ना झोप,ना विश्रांती असे जवान रात्रदिवस सीमा रेषेजवळ जागत असतात. छत्रपतींचा वारसा घेऊन देशासाठी लढणाऱ्या या वीर सैनिकांना आपल्या सर्वाकडून सलाम करूया, अशा पैकीच आपल्या जवळच्या गावातील शहीद नितीन सुभाष कोळी मु.पो. दुधगांव या शहीद वीराची कहाणी अंगावर शहारे आणणारी आहे. व त्यांच्या चरीत्राचे आपल्या देश बांधवांनी देश प्रेमाचे, देशरक्षणाचे आजीव स्मरण करणे असेच आहे.

वडील श्री.सुभाष मारूती कोळी हे शेतमजुर यांच्या पोटी नितीनचा जन्म झाला २ जुलै १९८८ या दिवशी जन्म झाला.अठरा विश्वे द्रारिद्य पाचवीला पुजलेले होते. घरची परिस्थिती हालखीची होती. गावात एक गुंठा देखील जमिन नाही त्यामुळे आई,वडील दुसऱ्याच्या शेतात मजुरीसाठी जातात.पण इतके असून देखील दोन मुलांचे शिक्षण चांगले व्हावे, यासाठी आई,वडील रात्रंदिवस दुसऱ्याच्या शेतात काबाडकष्ट करतात हे स्वतः डोळ्यांनी नितिन पाहत होता.त्यामुळे त्यालाही आई-वडीलांच्या कष्टांचे चीज करावे असे सतत वाटत होते.

गावातील शाळेमध्ये प्राथमिक शिक्षण घेतले शिक्षण घेत असताना दुसऱ्याच्या शेतामध्ये काम करण्याचे आई-वडीलांना मदत करण्याचे मनामध्ये ठरवून जिद्दीने अभ्यास व काम करत असे. इ. ७ वी चांगल्या प्रकारे पास झाल्यावर पुढे दुधगांवमध्ये रयत शिक्षण संस्थेचे हायस्कुल आहे. त्यामध्ये शिकण्यास सुरूवात केली. परंतु, माध्यमिक शिक्षण घेत असताना सैन्यात जाण्याचा त्याचा ध्यास होता. व नंतर त्याने १२ वी पर्यंत शिक्षण घेतले. आपण सैन्यामध्ये भरती होऊन देश सेवा करावी असे वारंवार वाटत होते. म्हणतात ना " मनी वसे ते स्वप्नी दिसे" तोच ध्यास मनात घेऊन ते सैन्य भरतीसाठी गेले. व सुदैवाने पहिल्याच वेळेला भरती झाले. आनंद स्वतःला पण झालाच पण आई वडीलांना पण झाला.

सैन्य भरती झाल्यानंतर बेळगांव येथे २ वर्षाचे ट्रेनींग पुर्ण करून मराठा बटालियन-मध्ये सामील झाले. २००८ ला नितीन बी.एस.एफ भरती झाला. त्याच्या नशिबी पुन्हा खडतर जीवनच जिथ पशुपक्षी रहाणार नाहीत अशा स्थळी तो सध्या देश सेवा करीत होता.सैन्यात भरती झाल्यावर त्याच्या आई-वडीलांनी त्याचे दोहोचे चार हात म्हणजेच लग्न केले. त्यावेळी स्वतःचे शिक्षण कमी असतानाही पत्नीमात्र एम.ए,बी,एड्‌ झालेली मिळाली हा एक दैवाचा सुयोग म्हणावे लागेल. पत्नी सुशिक्षीत उच्चशिक्षित आहे तीने कोठेतरी नोकरी करावी ही मनोमनी आशा होती कि त्यामुळे आपले कुटुंब सुशिक्षित होईल घरचे दारिद्र्य

दोघांच्या सेवेमुळे कमी होऊन आई–वडीलांना सुख देता येईल ही अपेक्षा होती. तिकडे देश सेवा व इकडे पत्नी नोकरी करून घरचे व मुलांचे बरे होईल ही जिद्द होती. पत्नीने पण आपण उच्चशिक्षित आहोत म्हणून कधी घरच्या दारिद्र्याला विरोध केला नाही व स्वतः घरकाम,शेतातील काम आनंदाने करत होती. सुदैवाने दोन मुले झाली त्यांचे तरी उच्च शिक्षण करावे म्हणून आहोरात्र कष्ट करीत होती. तिकडे पती देशसेवासाठी जीवाची तमा न करता कर्तव्य करीत होते तो ही अभिमान पत्नीला होताच.

श्री नितीन कोळी यांची कर्तव्यदक्षता व जिद्द पाहून गेल्याच वर्षी त्याला जम्मु काश्मीर सीमा रेषेजवळ पाठवले होते तिथेच त्यांनी जीवाची तमा न बाळगता देश सेवेचे कर्तव्य बजावत होता. इकडे पत्नी,दोन मुलांचे शिक्षण सासू –सासऱ्यांची सेवा व दीर, सर्व काही सुखात शांततेत व समाधानात चालले होतेण पण हे सर्व सुख हा आनंद देवाला पहावला नाही आणि देशसेवा बजावत असताना ३० ऑक्टोंबर २०१६ रोजी शत्रु सैन्याच्या हल्लयामध्ये ते शहिद झाले. दुसऱ्या दिवशी त्याच्या भावाला सैन्यदलाकडून दुःखाचा फोन आला हे मोठे सहन न होणारे दुःख आपल्या वहिनीला फार मोठा धक्का देईल म्हणून भावाने मित्रांना व गावातील लोंकांना सांगितले. त्यावेळी सर्व गांव दोन दिवस घरी चुल न पेटवता त्यांच्या दुःखात सहभागी झाले तरीसुध्दा भावाने वहिनीला कळू दिले नाही. आई – वडीलांना दुःखात आधार दिला. तिसऱ्या दिवशी गावात सैन्य दलासह नितीनचे देह आले. त्यावेळी अख्खा गाव शोकात बुडाला. त्यावेळेचे नितिनच्या पत्नीचे व आईचे रडणे हृदय पिळवटून टाकणारे होते. दोन छोटी मुले आपल्या वडीलांचे पार्थिव डोळ्यांनी पाहून दुःखाश्रु गाळत होती.

वीर जवानाचा मृतदेह वारणानदीकाठी सैन्य दलाच्या सलामीसह व पंचक्रोशीतील भव्य जनसमुदायाच्या साक्षीने आनंदात विलीन झाला. त्यानंतर सर्व गावांनी दोन मुलांचे सर्व शिक्षण पूर्ण करण्याची जबाबदारी स्वीकारली व श्रीमती संपत्ती नितीन कोळी या वीरपत्नीला दुधगावमधील कुदळे हायस्कुलमध्ये नोकरी मिळाली नितिनच्या कष्टाला यश मिळाले हे नितीनचे स्वप्न पुरे झाले असेच म्हणावे लागेल.शहिद जवान तुमच्या रक्ताचा थेंब–थेंब पुन्हा जिवंत होईल देश प्रेमाची शपथ घेवून तरुणाच्या नसानसातुन वाहिले पाहिजे..."

असा थोर वीरपुरुष सर्वांच्या पोटी जन्मास यावा अशी ईश्वर चरणी प्रार्थना

जय हिंद........

अनुक्रमणिका

१) भगवंतसिंह एक तारा ....प्रा.विकास पाटील,हिंदी विभाग

२) मेहनत सार .... कु.कणेरे एश्वर्या चंद्रकांत, बी.ए भाग ३

३) कहाँ (कविता) ....कु.आपुगडे मोनिका रविंद्र, बी.ए भाग ३

४) जिंदगी...कु.झेंडे प्रियांका दिनेश, बी.ए भाग ३

५) दोस्त (कविता).. कु.खोत आनंदी विश्वास, बी.ए भाग १

६) दुनिया (कविता)...................................... कु.खोत आनंदी विश्वास, बी.ए भाग १

७) प्यारे लब्ज (कविता) .... कु.कोळी ज्योती कुमार, एम.ए.भाग १

८) दलित समाज का एक अंग ....कु.साळुंखे दिपाली पांडुरंग, बी.ए.भाग ३

९) भारतीय स्त्रियों की स्थिती तब और अब.............कु.पवार निशिगंधा विष्णू, बी.ए.भाग ३

१०) राजभाषा ....देसाई शाहिन मौला, बी.ए.भाग २

११) तु ही हो (कविता) ....कु.आपुगडे मोनिका रविंद्र, बी.ए.भाग ३

१२) उपन्यास सम्राट-प्रेमचंद .... कु.आपुगडे मोनिका रविंद्र, बी.ए.भाग ३

१३) जी रही हू सिर्फ तुम्हारे लिए (कविता) ....कु.यादव कोमल बाजीराव,बी.ए.भाग २

१४) दुआ (कविता)...कु.भुजुगडे रंजिता बाबासो, बी.ए.भाग ३

१५) मोटापा सेहत का दुश्मन ....कु.पवार अमृता तानाजी, बी.ए.भाग २

१६) माँ (कविता)...कु.आपुगडे मोनिका रविंद्र, बी.ए.भाग ३

१७) मनुष्य का जीवन (कविता)..................कु.यादव-पाटील श्वेता कृष्णात, बी.ए.भाग २

१८) गर्मी के ये पाँच फूल रहे कुल कुल .... कु.कुकडे प्रिती प्रशांत, बी.ए.भाग २

१९) माँ (कविता) .... कु.कोळी ज्योती कुमार, एम.ए.भाग १

२०) स्त्री (कविता)..कु.साळुंखे दिपाली पांडुरंग, बी.ए.भाग ३

२१) मेरी लाडली भाषा है...हिंदी (कविता) .... कु.माळी अनुराधा दिलीप, बी.ए.भाग ३

२२) नगदी रहित भारत .... गंगथडे द्विग्विजय दिलीप, एम.ए.भाग १

२३) सपने (कविता)..कु.साळुंखे दिपाली पांडुरंग, बी.ए.भाग ३

२४) मेक इन इंडिया ....मोरे अर्जुन कुंडलिक,एम.ए.भाग १

२५) इन्सान (कविता) ....देसाई शाहिन मौला, बी.ए.भाग २

भगवंतसिंह एक तारा

प्रा.विकास पाटील
हिंदी विभाग

चारों ओर भयान अंधकार
अज्ञान के तिमिर में डूबा था परिवार
ईश्वर के प्रति था श्रध्दा और अनुराग
माता-पिता के भाग्य का जल चिराग

गाँव और परिवार में मुस्कुराहट छाई
जीवन में नई पुर्वाई आई
जिन्हे देखकर दुःख मिटतें हैं
पल के लिए समस्याएँ छिपती हैं
दिलों में उम्मीद चमकती हैं
इसलिए आपका नाम भगवंतसिंह रखते हैं
ईश्वर ने बनाया दिल से खूबसूरत
सभी के दिल पर छाई इनकी मासूमीयत

गाँव में नहीं थी पाठशाला
किंचड में चलकर बनाया अपना रास्ता
खुद पढे और साथियों को पढाया
जीवन के सही मार्ग पर आगे बढाया
स्वंयम प्रकाशित बनकर तारा बने
साथियों के जीवन को उज्वलित कर सितारा बने

गरिबी पिछडेपण का कारण जान लिया
उच्च शिक्षा अर्जित कर समाज में सम्मान पाया
आदत थी समाज में घुल-मिल जाने की
अज्ञान अंधकार को शिक्षा से मिटाने की
समाज में शिक्षा का महत्तव जान लिया
समाज हित पढाने का व्रत धारण कर लिया

दिल था खूबसूरत दर्पण
स्वभाव में था त्याग और समर्पण
सभी को समझाने की थी अपनी शैली
अरे वेडा आहे का? कहते चेहरे पर आती लाली
सभी के दिल के करीब रहते
दोस्त या भाई बनकर मन पर राज करते

आपके आने से माहौल बनता
खामोशियाँ उत्साह बनती
हसतें-हँसाते फूट जाता हँसी का बम
व्यक्तित्व को भूलकर बनते 'हम'
'हम' को ईश्वर की नजर लग गई
व्यक्तित्व को हम से दूर लेकर गई

ईश्वर कभी-कभी पागलपन करता है
दिलदार लोंगों को जुदा करता हैं
पूछने पर कहता है
जिस पर आपको नाज है
वह भी मेरा खास है
शाम को देख लेना आसमान में
वह तारा बनकर हमेशा आपके साथ हैं।

मेहनत सार

- कणेरे ऐश्वर्या चंद्रकांत
बी.ए.भाग-३

एक बार भोले शंकर ने दुनिया पर बडा भारी कोप किया। प्रण किया कि जब तक यह दुष्ट दुनिया सुधरेगी नही तब तक शंख नहीं बजाऊंगा । शंकर भगवान शंख बजाएँ तो बरसात हो। अकाल पर अकाल पडे, पानी की बूँद तक न बरसी। क्लेश व सन्ताप की सीमा न रही, दुनिया ने खूब ही प्रायश्चित किया, किन्तु महादेव अपने प्रण से तनिक भी नहीं डिगे। संयोग की बात ऐसी बनी कि एक दफा शंका-पार्वती गगन में उडते जा रहे थे। उन्हें एक अजीब ही दृश्य देखने को मिला। एक किसान भरी दुपहरिया सुखे में ही खेत की जुताई कर रहा है। पसीनें में सराबोर किन्तु अपनी धुन में मग्न । भोले शं क र को बडा आश्यर्य हुआ कि पानी बरसे तो एक युग बीत गया, तब यह मुर्ख क्या पागलपन कर रहा है। शंकर-पार्वती विमान से नीचे उतरे। किसान से पूछा-अरे बावले क्यों बेकार कष्ट उठा रहा है। सूखी धरती में केवल पसीना बहाने से ही खेती नहीं होती। बरसात का तो अब सपना भी दूभर है।

किसान ने हल चलाते-चलाते ही उत्तर दिया सही कह रहें हैं आप। किन्तु हल चालाने की आदत भूल न जाऊँ इसलिंए में हर साल इसी भाँति पूरी लगन के साथ जुताई करना भूल गया तो केवल वर्षा से ही क्या गरज सरेगी ?

किसान के ये बोल कलेजे को पार करते हुए शंकर भगवान के मन में बैठ गये । सोचने लगे-मुझे भी शंख बजाये बरस बीत गये। कहीं शंख बजाना भूला तो नहीं गयौ। खेत में खडें ही झोली सें शंख निकाला और जोर से फूँका । चारों और घटाएँ उमड पडी मतवाले हाथियों के समान। आकाश में गुडगडाहट पर गडगडाहट गुंजने लगी । बेशुमार पानी बरसा-बेशुमार।

कहाँ

कहाँ है सुन्दर सुख-लोक ।
जहाँ अमर-ज्योति का होता,सदारम्य-अलोक ।
वह अनंत जाग्रत सद्-लोक ।
कहाँ हैं वह सुन्दर सुख-लोक।।
हो जाते है वह दास भी, निज बन्धन से मुक्त ।
और पीडित भी हो जाते है, वैभव,सुख-संयुक्त।।
वेदना-मुक्त-सुखद निःशोक ।
कहाँ है वह सुन्दर सुख-लोक ।।
मैं तेरा हूँ ,तू मेरा है,होवे इसी भाँति व्यवहार ।
या प्रियजन सब इसको जाने,निज जीवन का सार।।
किसी की हो न जहाँ कुछ रोक ।
कहाँ है वह सुन्दर सुख-लोक ।।

आपुगडे मोनिका रविंद्र
बी.ए.भाग-३

जिंदगी...

- प्रियांका दिनेश झेंडे
बी.ए.भाग-३

जिंदगी.....कितना छोटासा लब्ज है। लेकीन ये एक ही चीज है। जिसकी इन्सान हर रोज ईश्वर से दुवा माँगता हैं। पर ये ईश्वर भी अजीब हैं, जो जिना चाहता हैं उसे जिंदगी नहीं देता। और जो मरना चाहता है उन्हें मौत नहीं देता।

जिंदगी क्या होती हैं? उसपे जितना सोचे उतना कम लगेगा। जिंदगी में हमे कभी पलभर के लिए खुशी मिलती है तो कभी गम। दुनिया में ऐसें भी लोग होते है जो अपने सपने पुरे ना होने कि वजह सें अपनी जिंदगी से नाराज होते हैं। और अपने आप को खत्म करते हैं। सपने पुरे ना होने की वजह से सुसायड करना यह कहाँ की सोच हैं यह खैर एक गाना तो आपने सुना ही होगा

जिंदगी हर कदम एक नई जंग है।

इसी गाने की तरह हमारी जिंदगी भी एक जंग है। जिसे हमे जीतना है।

कई लोग तो ऐसे होते है जो हमेशा दुसरों की जिंदगी अपने जिंदगी से कंपेअर करते रहते है। हमारे पास वो नहीं हैं। जो उसके पास हैं। हम ऐसे क्यूँ है। मेरे पास वो है। मुझे बहुत नॉलेज हैं। मैं ये हूँ, मैं वो हूँ, मेरे जैसा कोई नहीं। पर इन बातो को दुसरों की जिंदगी की जिंदगी से कुछ लेना देना नहीं होता। हम जो भी है हमारे लिए है, दुसरों को दिखाने के लिए नहीं।

जब भी इन्सान अपनी जिंदगी में आयी कठिनाईयों का सामना करता है तो ९०% उसकी जीत पक्की होती है। देर होती है बस एक कदम आगे जाने की। बस इन्सान अपने आप पर भरोसा नहीं करता और हर मुश्किल से डरता है।

एक ॲडव्हरटाइज तो आपको पता होगा,

डर से मत डरो
डर के आगे बढों
डर के आगे जीत है।

यह कहते हुए जिंदगी का हर पल इन्जॉय करो। जो भी हमे मिलता है, वो हमे हमेशा कम लगता हैं, हमे हमेशा उससे ज्यादा पाने की आस अगर १% मिल जाता तो मेरा फस्ट क्लास हो जाता इस गम में हम क्लिअर होने की खुशी खो देते हैं जो भी मिला हैं अगर उसमें खुश रहना आए, तो खुशी हमेशा साथ रहेगी।

हमे हमेशा कल की,फिक्र लगी रहती है। मेरा करिअर कैसा होगा। मुझे पेमेंट कितना होगा! पर इन सब की फिक्र में हम अपना आज इन्जॉय करना खो बैठतें है। पैसा तो ऐसी चीज है। जिससे हमारा दिल कभी नहीं भरता जिंदगी में सभी पैसे के पीछे भागते हैं। एक सचाई ये है की, पैसा इन्सानियत कम कर रहा है।

जिंदगी में दोस्त ना हो जिंदगी अधूरी

रहती हैं। हमें तो दोस्त बहुत मिल जाते हैं । पर इनसे कुछ ही दिल के पास रहा करते है । दोस्त हमसे जुदा भी होते है पर हमेशा तो कोई किसी के साथ नहीं रह सकता क्योंकि हम अकेले ही आए है और अकेले ही जाऐगें।

अपने लिए जिंदगी जीते-जीते यह भूल जाते है कि हम दुसरों कों अपनी वहज से खुशियाँ दे सकते है, किसीका दर्द बाट सकते हर किसीकी मदद कर सकते है। किसीकी मदद करने की जो खुशी मिलती है वो अलग होती है। किसी को खुशी देनी आनी चाहिए। क्योंकि दुसरों के लिए थोंडा बहुत जीना यह अलग ही बात है।

Have a beter & Precioius life !!

जिंदगी का हर पल इन्जॉय करो। जो कुछ करना है आज, अभी कर दो, क्या पता "कल हो ना हो"

Enjoy every moment in your life & be happy.............

ये रास्ते कब खत्म हो, पता नहीं । मरना तो सभी को है, पर जब तक जिंदा है तब तक जिंदगी का हर लम्हा खुल के जीना है। क्योंकि जिंदगी एक बार मिलती है बार-बार नहीं ।

DOST का अर्थ

D दूर रहकर भी जो पास हो

O औरों से जादा खास हो

S सबसे बडा जिसका एहसास हो

T तकदीर को जिसकी तलाश हो

प्यारे लब्ज

खुदा से क्या मांगु तेरे वास्ते
सदा खुशियों से भरे हो तेरें रास्तें।
हँसी तेरे चेहरे पे रहे इस तरह,
खुशबू फूल का साथ निभाती है जिस तरह ।
सुख इतना मिले की तु दुःख को तरसे,
पैसे, शोहरत इज्जत रात दिन बरसे,
आसमान हो या जमीन हर तरफ तेरा नाम हो,
महकती हुई सुबह और लहराती शाम हो,
मेरी कोशीश को कामयाबी की आदत हो जाये,
सारा जग थम जाये तु तब भी गाए ।
कभी कोई परेशानी तुझे न सताए,
रात के अंधेरे में भी तु सदा चमचमाए ।
खुशियाँ तेरे दर से न जाए ।

कु.ज्योती कुमार कोळी

एम.ए. भाग-१

दुनिया

हसने के बाद भी रूलाती हैं दुनिया
जाने के बाद क्यो भुलाती हैं दुनिया
बाकी रह जाती हैं क्या कसर जिंदगी में
जो मरने के बाद भी जलाती हैं दुनिया...।

कु.खाडे आनंदी विश्वास
बी.ए. भाग-१

दलित समाज का एक अंग...

- साळुंखे दिपाली पांडुरंग
बी.ए.भाग - ३

आज हमारे सम्मुख कई तरह के खतरे है । कुछ लोग हमारी जागृती से भयभीत है। अतः जहाँ-जहाँ भी दलित अपने हक के लिए संघर्ष कर रहा है वही उस पर अत्याचार हो रहे है। दलित का अर्थ है, जिसका दलन,शोषन और उत्पीडन किया गया हैं। सामाजिक,आर्थिक और मानसिक धरातल पर संपूर्ण दलित साहित्य ऐसें ही उत्पीडीत और शोषित लोंगों की बेहतरी के लिए लिखा गया साहित्य हैं। जिस तरह संतो द्वारा लिखा गया साहित्य है, उसी तरह दलित के द्वारा दलितों के लिए लिखा गया साहित्य दलित साहित्य हैं।

प्राचीन समय में शास्त्रों की व्यवस्था के अनुसार दलित व्यक्तियों के लिए पाठशाला के दरवाजे बन्द थे। चुंकि वह अनपढ था इसलिए धन कमाने के रास्ते बंद थे और यदि किसी तरह उसने धन कमा भी लिया तो शास्त्र की व्यवस्था के अनुसार यह राजा के द्वारा छीन लिया जाता था। इसके अलावा महिलाओं के साथ बदसलूकी की जाती है। उनके स्वाभिमान को सवर्ण समाज कुचलता है।

हिंदी कथा साहित्य में प्रेमचंद का पदार्पण एक अभूतपुर्व घटना है। प्रेमचंद अपने समय के एकमात्र ऐसे साहित्यकार थे, जिनके कारण हिंदी साहित्य देश की सीमाएँ लांघकर विदेशीं तक जा पहूँचा। प्रेमचंदजी ने पहली बार भारतीय समाज में नरक भोगते दलित को अपनी कहानियों का विषय बनाया। जब १९३६ में प्रगतशील आन्दोलन उभरा तब उत्पीडन का कारण आर्थिक विषमता के साथ-साथ सामाजिक विषमता भी माना और सामाजिक चेतना को भी अपने साहित्य में अभिव्यक्त किया। प्रेमचंद गांधी युग की देन है। मगर गांधी और प्रेमचंद की दृष्टी में भी अन्तर है । सामाजिक समानता के लिए उन्होनें दलित के लिए मंदिरों के द्वार खुलवाए मगर रोटी की समस्या हल नहीं हो पाई। यह बात प्रेमचंद समझते थे.......। याने प्रेमचंद ने धन और धर्म के उस गठजोड को भी समझा जिसके कारण दलितों का उत्पीडंन हुआ।

डॉ.चंद्रकुमार वरठे जी का कविता-संग्रह "अधुरी चिठ्ठी रोशनी की" दलित चेतना की कविताओं से परिपूर्ण है। शताब्दियों से उसकी जाति के लोग अंधेरों के विरूध्द लढते आए हैं। इस प्रकार अभिव्यक्ति दी है।

"सुरज का बेटा हूँ, मिठ्ठी का दिया सदियों से
अंधेरे की तानाशाही के खिलाफ लडता आया"

मुझे लगता है कि हिंदी की समकालीन दलित कविता अपने दर्द भरे अतीत को आज के समय संदर्भो में रखकर विश्लेषित कर रही है, जो भविष्य की राह को हमवार करने का प्रयास ही है। और दलितों का जो दलन, शोषण और उत्पीडन हो रहा है वह खत्म हो जाए।

भारतीय स्त्रियों की स्थिती तब और अब

-निशीगंधा विष्णु पवार
बी.ए. भाग-३

आज से साठ-सत्तर वर्ष पहिले भारतीय समाज पूरी तरह पुरूषप्रधान था। परिवार में पुरूष की इच्छा के अनुसार सबकुछ होता था। परिवार के मुखिया का आदेश सबको पालन करना पडता था। स्त्रियों को पुरूषो की अहवेलना झेलनी पडती थी।

हमारे देश की स्त्रिंया शिक्षा के क्षेत्र में बहुत पिछडी हुई थी। उनका जीवन घर की जिम्मेंदारियाँ निभाने में ही बीत जाता था। पिंजरे के पक्षी की तरह उनकी कोई बाहरी जिंदगी नहीं थीं । लोक लडकियों को स्कूल नहीं भेजते थे। पाँचवी - छटी कक्षा के बाद उनकी पढाई बंद हो जाती थी। रसोई, कढाई, बुनाई में प्रवीणता ही लडकियों के लिए पर्याप्त मानी जाती थी। लडकियों की शादी बुर्जुग ही तय करते थे। उनको उनके जीवन के फैसले भी लेने नहीं देते थे।

परंतु आज शिक्षा के प्रचार-प्रसार के कारण स्त्रियों की स्थिति में बहुत बदलाव आ गया है। आज भारतीय स्त्रिंया हर मामले में अपनी पसंद को महत्व देती है। वो उच्च शिक्षा प्राप्त कर रही है। वह लगभग प्रत्येक क्षेत्र में पुरूषो की बराबरी कर रही है।

वो कॉलेज में प्रोफेसर और प्रिंसिपल है। वह न्यायालयों में वकील है और जज है। वह जल-थल और वायु सेना में भी काम कर रही है। क्रिकेट फुटबॉल,टेनिस जैसे खेंलो में भी महिलाओ की टीमें धूम मचा रही है । आज स्त्री हर क्षेत्र में बहुत अच्छी तरह सें काम कर रही है। स्त्री घर का काम करके अपनी नोकरी भी बहुत अच्छी तरह से करती है। और अपने घर परिवार का भी बहुत अच्छी तरह से ध्यान रखती है।

राजनीति के क्षेत्र में भी स्त्रिंया पुरूषो से पीछे नहीं है। वे विधानसभा और लोकसभा तथा राज्यसभा की सदस्या हैं। वह मंत्री,मुख्यमंत्री और राज्यपाल है। श्रीमती प्रतिभा पाटील राष्ट्रपति पद को सुशोभित कर चुकी है। विदेशों में भी भारतीय नारियाँ उँचे पदो पर आसीन है।

इस प्रकार स्वतंत्रता के बाद भारतीय नारी पिंजरे से निकलकर खुले आकाश की सैर कर रही है। ऐसा लगता है। लेकीन वह पिंजरे से निकलकर खुले आकाश में सैर करना चाहती पर उनके पैंर अभी भी बंदे है। और स्त्री की तब की और अब की स्थितियों में जमीन आसमान का अंतर आ गया है। ऐसा लगता है। पर यह बात तो हर किस के देखने की बात है। आज स्त्री तो हमें आझाद और स्वतंत्र लगती है। पर ऐसा नहीं है। भारतीय स्त्रियों की स्थिति तब और अब की वैसी की वैसी है। और मुझे लगता है। की वह स्थिती कभी भी चाहकर बदल नही सकती है।

राजभाषा

-देसाई शाहीन मौला
बी.ए.भाग २

सरल रसिली एवं सुंदर
माथेपर है जिसकी बिंदी।
ऐसी है राजभाषा हमारी
नाम है जिसका सुरस हिंदी।

जी हाँ! हमारी हिंदी राजभाषा है। १४ सितंबर १९४९ यह भारत की गौरव पूर्ण तिथि है। इस दिन भारत के संविधान में हिंदी का राजभाषा का मुकुट चढाया और देवनागरी लिपि का साज चढाया।

विविध प्रांतों के लोगो का आपस में मेल-मिलाफ नही हो पाता। इस कारण भारत सरकारने १४ सितंबर को सब प्रांतो में प्रचलित भाषा हिंदी को राजभाषा का दर्जा दिया है।

राजभाषा हिंदी बहुत पहले से देश की संपर्क भाषा रही है। वह देश की सबसे प्रचलित भाषा है। भारत में भ्रमण करनेवाले साधू-संत इसी भाषा का प्रयोग करते है। इस देश के अधिकतर भागों के लोग हिंदी को भली -भाँती समझ लेते हैं। सरलता,सुस्पष्टता तथा रोचकता आदि गुणों के कारण प्राचीन काल से आंतर प्रांतीय व्यवहार के लिए यह भाषा उपयोग में लाई। जनभाषा के रूप में अपनाई गयी। इस कारण तो अनपढ आदमी भी उसे समझ सकता है। और टुटी-फुटी हिंदी बोल सकता है।

माँ,बच्चे,भाई बहनों की प्यारी
हिंदी राजभाषा हमारी।

हमारे देश में अभी भी अंग्रेजी का महत्व है। अच्छी नोकरी या उँचा पद पाने के लिए अंग्रेजी का ज्ञान अनिवार्य माना गया पर अंग्रेजी हमारे देश की राष्ट्रभाषा कभी बन नही सकती। क्योंकी इस विदेश भाषा को बहुत कम लोक समजते है। इस भाषा में आत्मा और संस्कृति की वास्तविक अभिव्यक्ति नहीं हो सकती निसंदेह सच्चे अर्थ में हमारी राजभाषा हिंदी ही है।

गया जमाना अंग्रेजी का
बदल रही है सदी-सदी
हम सब हिंदी के प्रेमी
हिंदी बोले सभी......!

तुम ही हो..

मेरे गूँगे दिनों की आवाज,
मेरी सारी अन कही बात,
मेरे भीतर के ऋतु-रंग,
मेरे जीने का अनन्त मृदंग,
मेरे शब्दों का मधुमास,
मेरे आँसू का विश्वास,
मेरे मरू की सिक्त प्यास,
मेरे ढले दिनों का अवकाश
बस तुम ही हो,तुम ही हो ।

आपुगडे मोनिका रविंद्र
बी.ए.भाग-३

उपन्यास सम्राट-प्रेमचंद

-आपुगडे मोनिका रविंद्र
बी.ए.भाग २

हिंदी उपन्यास जगत को उचित दिशा दिखानेवाले उपन्यास सम्राट प्रेमचंद के नाम से भला कौन परिचित नहीं? वे वस्तुतः हिंदी के प्रथम मौलिक उपन्यास कार तथा युगप्रवर्तक है। प्रेमचंद के उपन्यासों में पहलीबार जनसामान्य को वाणी मिली, इसी कारण वे मेरे प्रिय उपन्यासकार है।

मुंशी प्रेमचंद्र ने उपन्यास को तिलिस्म और प्रेमाख्यान के दलदल से निकाल कर मानव जीवन के सदृढ धरातल पर खडा किया। प्रेमचंद ने उपन्यासों की रचना भारतीय परिप्रेक्ष्य में अत्यंत रोचक मार्मिक ढंग से कि और उन्होनें जीवन के यथार्थ को कल्पना के मार्मिक रंगो से रंगा। समाज में फैली विषमताओं की कलात्मक बाना पहनाकर प्रस्तुत किया। यही व्यापकता उन्हें अन्य भारतीय उपन्यासकारों से श्रेष्ठ सिद्ध करती हैं।

मुंशी प्रेमचंद का जन्म ३१ जुलाई सन १८८० को वाराणसी के लमही नामक गाँव में हुआ। इनके पिता अजायजराज डाकखाने में लिपिक थे। इनकी माता आनंदी इन्हें 'धनपतराय' पुकारती थी। धनपत की माता अक्सर बीमार रहती थी। जब वे सात वर्ष के थे, तब सन १८८७ में इनकी माता का स्वर्गवास हो गया। इनके पिताजी ने शीघ्र ही दुसरा विवाह कर लिया। धनपत का सारा बचपन विमाता के क्रोध, लाँछन तथा डाँट सहते हुए बीता।

धनपत की पढाई अभी चल रही थी कि उनका विवाह हो गया। धनपत के पिता चल बसे। परिवार की जिम्मेदारी ने धनपतराय को अत्यंत संवेदनशील बना डाला।

प्रेमचंद ने जीवन सागर में अपने इन दिनों की दुर्दशा का वर्णन किया हैं। पाँव में जुते न थे, दो पहर साबुत कपडे न थे। महँगाई अलग थी। इन विषमतओं में उन्होने इंटरमिडिएट की परिक्षा दी। कई बार असफल हुए तथा कई वर्ष बाद यह परिक्षा पास की। घर का खर्च चलना कठिन हो रहा था। तब स्कूल में दस रूपए मासिक वेतनपर नौकरी की। धनपत को कहानियाँ किस्से पढनें का काफी शौक था। जो कुछ समय मिलता वे उसमें किस्से-कहानियाँ पढते तथा उनमें अपनी कल्पना का समावेश कर एक नई कहानी लिख डालते। १९०१-१९०२ के बीच उनकी रचनाएँ 'नवाबराय' के नाम से 'जमाना' जैसी पत्रिकाओं में छपने लगी। प्रेमचंद के पिता उन्हें प्यार से नवाब पुकारते थे। 'हंस', 'मर्यादा', 'जमाना' आदि पत्रिकाओं में इनका लेखन कार्य चलता रहा।

प्रेमचंद ने दो प्रकार के उपन्यास लिखे राजनैतिक और सामाजिक। इन सभी उपन्यासों की विषयवस्तु भारतीय जनजीवन से जुडी हुई है। उनके 'सेवासदन' उपन्यास में मध्यम वर्ग की विडंबनाओं का चित्रण किया गया हैं। 'प्रेमाश्रय' में ग्राम्य जीवन सेवासदन में वेश्या के कृतिजन्य समस्याओं का वर्णन हैं। 'रंगभूमी' इनका महान उपन्यास है। इसका

कथासार व्यापक है, तथा इसमें शासक वर्ग के अत्याचार तथा जनसाधारण की बेबसी का कथानक है। आम व्यक्ति इनके उपन्यासों में अपने जीवन के किस्से घटित होते हुए पाता है।

प्रेमचंद्र के उपन्यासें में यथार्थ के अधिक तथा आदर्श के कम दर्शन होते है। उन्होंने आम व्यक्ति के जीवन की घटनाओं को अपने कथा के तानें-बानें में अत्यंत कलात्मक रूपसे गढा है। यही सरल कलात्मकता तथा यथार्थ बाधित उनकी रचनाओं को अमर बनाती है। प्रेमचंद के पास सरल,सजीव साधारण मानव पात्र है। उनके चरित्र में अच्छाईयों का तथा बुराईयों का समावेश है। राजा से रंक वर्ग को प्रेमचंद ने लेखनीबद्ध किया है।

प्रेमचंद की कहानियाँ झोपडियों से लेकर महलों, खोमचेवाले से लेकर बँकों, गाँव से लेकर घाट सभाओं तक फैली थी। वे अपने आप को किसान मानते थे। उन्होंने अन्याय,अत्याचार, असफलता तथा व्याप्त शोषण पर प्रकाश डाला। १८ अक्टूबर १९३६ के दिन इस महान साहित्यकार का देहांत हो गया। उपन्यास के 'बादशाह' ने साहित्य को अभूतपूर्व अमर कृतियाँ प्रदान की।

जी रही हूँ सिर्फ तुम्हारे लिए

जी रही हूँ आज तक
मैं सिर्फ तुम्हारे लिए
निकल जाता है सूरज
कल फिर आने के लिए
मैं सिर्फ तडफती हूँ दिनरात
सिर्फ तुम्हारे लिए
मैं क्या हूँ हृदय के सागर में
इसे सिर्फ किस्मत ही आजमायें
लगता था मेरे जैसी बदनसीब कोई नही
लेकिन हमें क्या मालूम था की,
मेरी जैसी खुशनसीब कोई नही,
किस्मत ने मुझे आजमाया तभी
तुम मुझे मिल गये
हाँ, जी रही हूँ आज तक
मैं सिर्फ तुम्हारे लिए ।

कु.कोमल बाजीराव यादव
बी.ए. भाग-२

दुआ

हर मुश्किल के पीछे,
रब की भी प्रीत होती है,
मानो या ना मानो,
हार के आगे जीत होती हैं...।
फुलों की तरह महकती रहो
सितारों की तरह चमकती रहो
बस हमारी यही दुआ है
तुम हमेशा मुस्कुराती रहो....।

कु.भुजूगडे रंजिता बाबासो
बी.कॉम-भाग-३

मोटापा सेहद का-दुश्मन

-अमृता तानाजी पवार
बी.ए.भाग २

आपकी सेहत यानी आपका शरीर आपके व्यक्तित्व का अहम हिस्सा होता है। शरीर भी एक मशीन है जो आपको जीवन जीनें में मदद करता हैं। अत एवम् इस मशीन की देखभाल अपने दिनचर्या में दृढता से शामिल करें। बलिष्ठ भोजन थोडे समय के लिए आपका दिल बहला सकता हैं। आपको सुखद अनुभूति से लबालब भर सकता हैं। मगर भोजन,वह भी बलिष्ठ आपकी किसी समस्या का हल नहीं हैं। बल्कि वह मोटापे को नियंत्रण देने का बाध्य रहता हैं।

ध्यान रहें छरहरा होने या दिखने का मतलब सीक सरीखा होना नहीं हैं। ऐसा न हो कि पीछे से देखने में शरीर की उम्र १६ की लगे और सामने चेहरा ६१ का नजर आये। पुरूष जब मन से निढाल होता है। तो इस सोच में डूब जाता है कि उसने जीवन में क्या पाया,. क्या खोया, क्या कमाया, क्या गवायाँ। महिलाएँ जब मन से बोझिल होने के दौर से गुजरती है। तो वे सबसे पहले अपने आपने शरीर को ही भूल बैठती है। और सीधे मोटापे और बेडौल ढाँचे का रूख करती हैं।

आज सच्चाई यह हैं कि मोटापा २१वी सदी को सबसे गंभीर समस्या बन गया है। हर किसी की जिन्दगी में एक समय आता हैं। जब उसका पेट निकल जाता हैं। और उसकी कमर कहीं खो जाती हैं। जैसे -जैसे उम्र बढती है और मोटापा चढता हैं। मोटापा अदृश्य तनाव देने लगता है और सुडोल सेहत का लुत्फ उठाने के सभी रास्ते बंद होने शुरू हो जाते हैं। विशेषज्ञों का मानना हैं कि मोटापे की जड वसा और चर्बी में निहित रहती हैं। अध्ययन यह बताता हैं कि जिन व्यक्तियों के शरीर के मध्यम भाग पर चर्बी अधिक चढी होती हैं वे सभी हृदय रोग, डायबिटिज और अन्य गंभीर बीमारियों की चपेट में जल्दी आते है। पेट पर चर्बी का जमाव दिल की बिमारियाँ डायबिटीज और आँतों के रोगों का मुख्य कारण बनता है। ऐसी हालत में मोटापा का आगमन और विस्तार न हो इस पर ध्यान केंन्द्रित करना स्वस्थ सेहत के लिए अनिवार्य है।

विश्व की तुलना में मोटापे की समस्या अपने देश में भी तेजी से विकराल रूप धारण कर चुकी है। हाल के एक सर्वेक्षण के अनुसार भारत,चीन और अमेरिका के बाद तिसरा ऐसा देश है। जहाँ मोटापे से ग्रस्त है। इसे तिसरा ही कहेगें कि हमारे देश में करोंडों लोग गरीब रेखा के नीचे है। तो कई करोंड लोग मोटापे से ग्रस्त है। यह स्थिति क्दाचित सामाजिक विसंगतियों और भौतिकवादी का नतीजा है। मोटापा क्या है तथा मोटापे का कारण क्या हैं,इसे अच्छी तरह से जान लेना जरूरी हैं। शरीर में जरूरत से ज्यादा वसा यानी चर्बी के धीरे-धीरे संचित होने का मोटापे के रूप मे परिभाषित किया जाता है। मोटापे का आकलन बी.एम.आय.सूत्र से किया जाता हैं ।

बी.एम.आय. की बधना शरीर की वजन और उँचाई के एक फार्मुला से की जाती है। अगर बी.एम.आय २३.५ से ज्यादा है। तो इस स्थिती को मोटापा कहते है। अगर बी ,एम,आई ३५ के ऊपर है तो इसे अत्याधिक मोटपे की स्थिति कही जाती हैं । मोटापे किस कारण होता हैं,उसका उल्लेख निम्न है।

१. ज्यादा तैलीय, मीठा,फास्ट फुडस् जंक फुडस् और प्रोसस्ट फुडस् खाने से।

२. आरामतलबी जीवन जीने नियमित व्यायाम नहीं करने,एवं शारिरीक गतिविधियों से दूर रहने से।

३. आनुवंशिक कारणों से हमारे पेट के असपास ज्यादा वसा संचित होने से ।

४. अनुमानित पौष्टिक तत्वों की जानकारी नही रखने और दिग भ्रमित विज्ञानों को देखकर खाद्य पदार्थो को खरीदने और खाने से तथा

५.मोटापे को बीमारी नहीं समझने और मैं स्वस्थ तथा समृद्ध हूँ की खुशफहमी में जीवन जीने से।

वैसे मोटापे से बचने और निजात पाने के लिए कई रास्ते या उपचार है, पर मोटापे से उत्पन्न कुछ मुख्य बीमारियों और परेशानियों को एक बार पुनः जान लेना श्रेष्कर होगा क्योंकि यही मोटापा कई बीमारियों और परेशानियों को बुलावा देता हैं। जैसे

१.हृदय सम्बन्धी समस्या जैसे–हार्ट अँटैक, हाई बी.पी,एजाइना और हार्अ कोलेस्ट्रॉल आदि
२.डायबिटीज–जैसे –जैसे देश में मोटापे की समस्या बढ रही है वैसे –वैसे डायबिटिज की बीमारी भी बढ रही हैं। ऐसा इसलिए के मोटापे के कारण इंसुलिन शरीर में ठीक से काम नही कर पाती। इस स्थिति को इंसुलिन इेटिस्टेट कहतें हैं।

३.अर्थराइटस–हड्डी के जोंडों में अर्थराइटस की समस्या कम उम्र में ही शुरू हो जाती है। मोटे लोंगो में यह समस्या ज्यादा हुआ करती हैं।

४.महिलाओं की परेशानियाँ–मोटापे के कारण महिलाओं के माहवारी का अनियमित होना प्रारम्भ हो जाता है । पी.सी.ओ.डी नामक बीमारी का होना,जिससे महिलाओं में गर्भधारण की समस्या हो सकती हैं।

५.साँस की समस्या– मोटापें से ग्रस्त लोंगो को अक्सर ऑब्सइकिटव स्लीप एप्निया नामक बीमारी के होने की सम्भावना काफी जाती हैं।

मोटापे से बचने और उससे निजात पाने के लिए कुछ उपाय है जिसका अनुपालन नियमित रुप से होते रहणा अनिवार्य हैं।

उम्र वजन एवं सादगी रहन–सहन के अनुसार हमारे शरीर को अपेक्षित कैलरीयुक्त पौष्ठिक आहार का सेवन करते रहना चाहिए।

१.समुचित कैलरी के लिए आहार चार्ट को खाने की जगह पर केलेन्डर की तरह टाँग दे। एक अनुमान के अनुसार कमशः स्त्री के लिए २२०० और पुरुष के लिए २४०० कैलरी ऊर्जा की जरूरत पडती हैं। ठोस खाद्यान्न की तुलना तरल खाद्यान्न में ८० कैलरी अधिक हुआ करती हैं। चावल और रोटी में ८० कैलरी,मटन और मछली में क्रमशः ११० और ५५ कैलरी रहता है। चिमन पाई में ४९५ कैलरी औरी

राजमा में २३० है। तरल खाद्यान्न में दाल । जूस और सक्ती का सुप आदि को शामिल किया है। वैसे दालिया और खिचडी ठोस एवं तरल दोनो प्रतिविधित्व करती है। दालों का भी संभल कर इस्तेमाल करने से हुई कैलरी से दुरी बरती जा सकती है। मसूर, चना और अरहर की दाल बदला-बदला कर खाना उतम रहता है। कोशिश यह रहें कि मुंग की दाल की एक कटोरी में ३०० कैलरी से अधिक कैलरी होती है। जबकि एक कटोरी मसूर की दाल में ८० कैलरी होती है। कैलरी और एक कटोरी चना दाल में १२५ कैलरी होती है। कैलरी चार्ट किसी डायटेशियन की सलाह से तैयार करना चाहिए वैसे फलों के जूस में अनानास फल श्रेयस्कर साबित हुआ है।

२.मोटापा जिस तरह तेजी से बढता है। उस तेजी से घटता नही है। व्यायाम और योगाभ्यास मोटापा को घटने में समय लगता है। साथ ही इसे नियमित भी करना पडता है।

३.आजकल तेजी से मोटापा को घटाने के लिए बैरिराट्रिक सर्जरी का सहरा लिया जा रहा है। जो लोग बहुत मोठे है और तमाम प्रयासो के बावजुद जिन लोंगों का मोटापा कम नही होता उन्हें विशेषज्ञ चिकित्सक से बैरिराट्रिक सर्जरी के बारें में जानना चाहिए यह सर्जरी मोटापे से ग्रस्त लोंगां की समाधान में सहायक है । इस संदर्भ में हमारे सामने पॉप गायक सेमी मोटापा का उदाहरण है जिसने इस सर्जरी से अपने शरीर को छरहरा बना लिया है। महानगरो में बैरिराट्रिक सर्जरी के अस्पताल स्थापित हो चुके है।

माँ

माँ उठती थी सुबह
और पकडकर बैठती थी कुछ देर अपना माथा
मलती थी कमर, कभी कंधा
कभी घुटना दाया और बायां,
वह भूलने का यत्न करती
रात भर करवटों में कहराती हाड्डियाँ,
फिर वह ढूँढती अखबार, निकलती बाहर
खोजती अपना चश्मा, या जाती रसोई के अंदर
और इस तरह शुरू होता था एक और दिन
टेढे मेढे पैरों पर डगमग करता गिरने से डरता ।

आपुगडे मोनिका रविंद्र
बी.ए.भाग-३

मनुष्य का जीवन

मनुष्य का जीवन बहती नदी के समान
नदी शांत बहना प्रतिक है शांतता का
खल-खल बहना ,प्रतिक है उत्साह का,
सभी पदार्थ को समाना प्रतिक अपनेपनका,
बाढ का आना प्रतिक है विनाश का,
समंदर में समाना प्रतिक है समर्पण का,
मनुष्य का जीवन बहती नदी के समान

श्वेता कृष्णांत यादव-पाटील
बी.ए.भाग-२

गर्मी के ये पाँच फुल रखे कुल कुल

- प्रिती प्रशांत कुकडे
बी.ए.भाग २

यों तो प्रकृति मे सभी जीवित तथा अजीवित व स्तुओं का समावेश रहता है ,लेकिन प्रकृती की सुन्दरता और सौम्यता में चार चाँद लगा देते हैं पेड पौंधे, खासकर पुष्पधारी पेड पौंधे की कई लाख प्रजातियाँ पाई जाती हैं, जो मौसम के अनुसार अपने फुल और फूलों से मानव के मन को मोहित करते हैं, वैसे तो पेड पौंधे का उपभोग गृह सज्ञा के लिए लम्बे समय से होता चला आ रहा है। कमरे या उसमें उपस्थित प्रदुषकों को हटाकर प्राण-वायु ऑक्सीजन की वृध्दी करता है। यहीं नहीं इस तरह के प्रयुक्त होनवाले पौंधे घर के अन्दर के पर्यावरण को स्वच्छ भी कर दिया कर घर के अन्दर के पर्यावरण को स्वच्छ भी कर दिया करतें हैं । फूलों की रंग -बिरंगी आभाएँ तन-मन की थकान को भी दुर करने में सार्थक सिद्ध पायी गयी है।

गर्मी के मौसम चल रहा है। इसबार गर्मी अैप्रिल में ही शुरू हो गई है। जाडें के मौसम में लगायें गये फूल अब क्यारियों और गमलों मे मुरझा चुके है,ऐसें में अब गर्मी के मौसमवाले वैसे फूल के पौंधे लगासे जा सकते हैं। जिसमें से ३० से ४५ दिनों में फूल निकलनें लगते हैं। गमलें या क्यारियों में फूल निकलने लगतें हैं। या क्यारियाँ में फूल लगाने के पहलें मिट्टी की निराई गंडाई अवश्य कर लेना चाहिए। इसके साथ ही मिट्टी को दो-तीन दिनों तक धूप लगने दिया जाए ताकी मिट्टी मेव्याप्त कीटाणु खत्म हो जाए । इससे बाद ही फूल के पौंधे लगाना श्रेयस्कर होता है। प्रथम चरण में चाँच पुष्पधारी पौंधे यथा, सुर्यमुखी, जीनिया,पोटुलाका,कॉस्मस और ग्लाडिया के बारें मे जान लिया जाए। सुर्यमुखी को छोड बाकी नाम लेटिन भाषा के हैं।

सुर्यमुखी-

सुर्यमुखी, जिसे अँग्रेजी में सनफ्लावर कहा ज ा त ा हैं। गर्मी के मौसम का सर्वाधिक मशहूर और पीले रंग के खूबसूरत फुल हैं। इसके खिले फूल सुर्य के मुख की तरह आकर्षित रहते है इसलिए यह सुर्यमुखी नाम से नामित हुआ हैं। सुर्य की गति के साथ ही यह दिशा भी बदलता रहता हैं। इसे जमीन के साथ ही गमले में भी लगाया जा सकता है। इसका पौंधा १४ से १६ इंच का होता हैं। इसके बीज से तेल बनाया जाता हैं। इस तरह सुर्यमुखी आँगन और खेतों की शोभा के साथ-साथ कुछ नगद राशि भी प्रदान करता है।

जिलिया-

जिलिया फुल को जमिन के साथ ही गमलें में भी लगाया जा सकता हैं। दस पोंधे की उँचाई १० से १६ ईच तक होती हैं। इसमें रंग-बिरंगे फूल निकलते है। फूल गदिदार होते है। जो देखने में बहुत आकर्षक लगते है। इसका आकार गेंद के फूल जितना होता है लेकिन इसमे भी सुगन्ध नहीं होती हैं। पोंधे को लगाने के बाद एक या दो दिन धूप से बचाना जरूरी होता

है। इसके साथ ही सुबह –शाम पानी डालत रहना चाहिए।

पोटुलका–

पोटुलका फूल को भी जमीन के साथ साथ गमले में लगाया जा सकता हैं। इसे बोलचाल की भाषा में नाइनोक्लॉक या ऑफिस टाईम कहते हैं। अैप्रिल माह मे असे लगाना चाहिए। इसका पौंधे जमिन से चिपका रहता है और फैलता जाता है। यह क्यारी को हरा–भरा कर देता है। इसकी पतियाँ हरी और नुकीली होती है। इसमें रंग–बिरंग छोटे छोटे फुल निकलतें है। यह पौंधे जमिन पर कश्मिरी गलीचा जैसा शोभा देते रहता है। इसके पौंधे लगाने के ३० से ४० दिनों के उन्दर फुल निकलने लगते है।

कॉस्मस–

कॉस्मस को जमीन के साथ गमलें में भी लगाया जा सकता है। इस पौंधे से ३० से ४५ दिनों के अन्दर फुल निकलने लगता है। इसके भी फुलों में सुगन्ध नही होती है। लेकिन फुल मनोहर और लुभावने होते है। इसमें भी छोटे छोटे फुल रंग–बिरंगी फुल निकलते है। दुर से देखने मे ये गुच्छो की तरह दिखाई देते है। इस पौंधे से जुलाई माह तक फुल प्राप्त किये जा सकते हैं।

ग्लाडिया–

ग्लाडिया को भी जमीन के साथ –साथ गमलें में लगाया जा सकता है।यह जमीन पर फैलनेवाला फुल होता है। इसका पौंधा करीब ८ से १० इंच का होता है।इसमें कॉफी रंग के फुल निकलते है। जो लुभावने होते है। छोटे छोटे गेंदो जैसे फुल होते है। फुल ३० से ४५ दिनों के अन्दर निकलने लगते है। इससे जुलाई माह तक फुल लिया जा सकता है। इसके फुलों में भी सुगन्ध नहीं होती हैं।उकत पाँच फुलों मे सुगन्ध नहीं होती है। पर इनके लुभावने चेहरे सभी को ठंडा अहसास दिलातें होते है। ये सभी सजावटी फुल हैं। परिसर की खुबसुरती मे चार चाँद लगा देते है।इससें घरेलू वातावरण भी सौम्य और मनभावन रहा करता है ।

माँ

माँ एक अनमोल हिरा हैं,
माँ कुदरत का नया तोफा हैं.
माँ के बिना,घर कबरस्तान हैं,
माँ एक नगमा हैं,
माँ एक तराना हैं. ।

माँ के ममता का कोई सानी
नहीं है, चांदणी रात से भी
जादा पूरक चीज हैं वो माँ है,
जिस तरह फुल के बिना गुलशन अधुरी हैं
उसी तरह माँ के बिना औलाद अधुरी है,

जिंदगी धुप है तो माँ धाव हैं.
आसमान से भी उँची,
सागर से भी गहरी माँ की ममता हैं
बाप जन्नत का दरवाजा है,
तो माँ के कदमों तले जन्नत हैं.
माँ ईश्वर की मुरत हैं.....

ज्योति कुमार कोळी
एम.ए. भाग–१

स्त्री

घर के भीतर
एक और घर है
और घर नाचता है
एक औरत के इशारे पर
औरत बसती है, पुरे घर में
और घर बसता है
औरत में

औरत न हो
घर मे, तो घर
सुना सुना बन जाता है,
और दीवारें
कोपभवन में चली जाती है

औरत हो घर में
तो घर ठहाकों सें गूंजता हैं,
छोटी-छोटी चीजें
सिलाईमशीन, सिलबट्टा
दीवारों में फ्रेंम मे लगी तस्वीरें
उडनखटोला बन जाती है

घर का कोना-कोना
स्त्री को ही पुकारता है
उसके कदमों की हर आहट
का पलके बिछाए
अगवानी करता है

साळुंखे दिपाली पांडुरंग
बी.ए.भाग ३

मेरी लाडली भाषा है..हिंदी

मेरी लाडली भाषा हैं, हिंदी,
जो विविधता में एकता बनाती है,
सभी को अपनाती है,
पग-पग पर साथ देती हैं।
समस्या का समाधान कराती हैं,
मेरी लाडली भाषा हैं हिंदी......
जो कठिणता से सुलभता की और जाती है,
हर काम आसान बनाती हैं,
करोडो लोंगा की जान हैं,
भारत की शान हैं, ।
मेरी लाडली भाषा हिंदी हैं......
जो राष्ट्रभाषा हैं,
भारत की पहचान हैं,
माँ की बोली हैं,
फुलों की खुशबु हैं।
मेरी लाडली भाषा हैं हिंदी......
जो हिंदुस्थान की आवाज हैं,
हम सभी को उसपर नाज हैं,
हर किसी का अभिमान हैं,
सभी का स्वाभिमान हैं,।

कु.माळी अनुराधा दिलीप
बी.ए. भाग-३

नकदी रहित भारत

– दिग्विजय दिलीप गंगथडे
एम.ए.भाग १

प्रधानमंत्री नरेंद्र मोदी की अध्यक्षता में केंद्र सरकार ने ८ नवंबर, २०१६ को ५०० रूपये एवं १००० रूपये की पुरानी मुद्रा का अवमुल्यन कर दिया और साथ ही नकदी रहित भारत (कॅशलेस भारत) के स्वप्न को साकार करने की दिशा में सरकार सतत प्रयासरत है। यह जानते हुए भी कि भारत की अर्थव्यवस्था विश्व की कई अन्य देशों की अर्थव्यवस्था की तुलना में नकदी पर अधिक निर्भर हैं। सरकार द्वारा उच्च मुल्य वर्ग की मुद्रा का अचानक लिए गए इस निर्णय की वजह से बाजार में नकदी की भारी कमी हो गई और लोंगो को आवश्यक वस्तुएं खरीदने में भारी परेशानियों का सामना करना पडा क्योंकि बैंकों एवं ए.टी.एम से नई मुद्रा बहुत ही कम मात्रा में उपलब्ध हो पा रही थी उसे भी पाने के लिए लोंगों कों रात–दिन लंबी–लंबी कतारों में खडा रहना पडा।

निष्कर्ष –

हालांकि, इस कदम का लाभ अब प्राप्त होना शुरू हो गया है और ज्यादा से ज्यादा लोंगों ने डिजिटल मुद्रा में लेने देने शुरू भी कर दिया है। भारत धीरे–धीरे नकदी केंद्रित अर्थव्यवस्था से नकदी रहित अर्थव्यवस्था (Cashles Economy) की तरह लगातार बढ रहा है डिजिटल लेनदेन का पता आसानी से चल जाता है। जिस वजह से सबके के लिए करों का भुगतान के सभी रास्तें बंद हो जाएंगें। पुरा देश लेनदेन के प्रक्रिया के आधुनीकिकरण के दौर से गुजर रहा और इस वजह से ई–भुगतान सेवांओं में अभुतपुर्व प्रगती हो सही है। कारों बारियाँ की एक बडी संख्या और यहाँ तक कि सडक के किनारे सामान बेचने वाले. फुटकर विक्रेताओं ने भी अब इलेक्ट्रॉनिक भुगतान स्वीकार करना शुरू किया है. इस तरह से वे भी सभी लोंगों को तेजी से नकदी रहित लेन देन प्रणाली अपनाने के लिए प्रेरणादायक सिध्द हुए है।

सपने

सपने तो आखिर,
सपने ही होते है।
फिर भी न जाने क्यों ?
हम उन्ही के लिए जीते है।
हर एक को कहाँ जिन्दगी में
मंजिले नसीब होती है,
लेकिन सपने ही तो,
हर एक का सहारा होते है।
यदी सपने ना होते
तो जीने की उम्मीदे ना होती।
मरने के सिवा और कोई,
मंजिल ना होती।
पता नहि सपने हमें,
या हम सपनों को जिन्दा रखते है।
लेकिन यकिनन यह सच है।
की सपने ही जिंदगी है।

दिपाली पांडुरंग साळुंखे – बी.ए.भाग ३

मेक इन इंडिया

अर्जुन कुंडलिक मोरे
एम.ए.भाग १

नई दिल्ली में २५ सिंतबर २०१४ को भारत में मेक इन इंडिया नाम से एक पहल की शुरूवात के प्रधानमंत्री नरेंन्द्र मोदी द्वारा की गयी. इस अभियान का मुख्य लक्ष्य भारत को आर्थिक वैश्विक पहचान दिलाना है। इस कार्यक्रम के आरंभ के दौरान,पीएम ने कहा कि,निवेशको इसे एक अवसर के रूप में देखना चाहिए ना कि भारत में बाजार के रूप में सेवा चलित वृध्दि मॉडल सेश्रम वृध्दिकर उत्पादन चलित वृध्दि से भारतीय अर्थव्यवस्था को नया रूप देना इस अभियान का लक्ष्य है। इस कार्यक्रम को सफलतापुर्वक लागू करना भारत में १० मिलियन लोंगों से ज्यादा के लिए रोजगार का कारण बनेगा। ये एक असरदार योजना है। जो यहाँ भारत में अपने व्यवसाय को लगाने के लिए प्रमुख विदेशी कंपनियों को आकर्षित करगी ।

विदेशी निवेश आकर्षित करेने के लिए रक्षा उत्पादन और बीमा क्षेत्रों में बहुत बडा बदलाव किया गया है, हालाकि विश्लेषकों के अनुसार इसे और असरदार तरीके सें करने की जरूरत है। देश में ज्यादा रोजगार आम आदमी की क्रय शक्ती को बढाएगा भारत एक ऐसा देश है जिसके पास अलग तरह की जनसांख्यिकी लोकतंत्र और माँग है जो निवेशको को फायदा पहूँचा सकता है।

नितीगत मुद्दों पर स्पष्टता और संसाधनों की कमी के कारण, भारतीय व्यापारी भी भारत को छोडतें और अपना व्यापार कही और जमाने की योजना बना रहे थे । अगर ऐसा होता तो ये और खराब अर्थव्यवस्था का कारण बनता विभिन्न अभियान संसाधनो के साथ मेक इन इंडिया के लिए विश्व के प्रमुख उद्योगपतीयो का ध्यान खीचेगा , दुसरें देशों से भारतीय कारोबार की अनिवार्यता से बचने के लिए पी.एम मोदी ने इस आकर्षित योजना की शुरूवात की,अपने असरदार शासन द्वारा वृध्दी केंद्रित रोजगार और विकास लाने के द्वारा पी.एम मोदी का सपना इस देश को बरोजगारी की समस्या का सामाधान करने के द्वारा भारत में बडे स्तर पर गरीबी को घटाया जा सकता है। जिसकी वजह से कई सामाजिक मुद्दे सुलझ सकते हैं ।

इन्सान

घर बदलता है ,
लिबास बदलता है ।
रिश्ते बदलता है ,
फिर भी परेशान क्यों रहता है.... ।
क्यों की वे खुद को नही बदलता
इसलिए तो......,
मिर्झा गालीब ने कहा था.....,
उमर भर गालीब यही भूल करता रहा,
धूल चेहरेपर थी,और आयना साफ करता रहा ।

कु. शाहीन मौला देसाई
बी.ए.-भाग २

INDEX

1) Environmental Issues In Indian Context .... Nirmale Aaditi A.,M.A.-II

2) Impact Of Demonetization .... Hawaldar Sonali A.,M.Com.I

3) Where We Are? India At A Glance .... Desai Shahin M.,B.A.III

4) Amazing Truth (Poem) .... Desai Shahin M.,B.A.III

5) What You Want To Achieve .... Koli Jyoti K.,M.A.I

6) Education And Employment Of Girls .... Desai Shahin M.,B.A.III

7) Friendship .... Koli Sonali K.,B.A.II

8) Gratitude Can Change Destiny .... Mali-Patil Dhanashri L.,M.A.I

9) Wisdom Pearls (Poem) .... Naik Kavita S.,B.A.I

10) Nobody (Poem) .... Desai Shahin M.,B.A.III

11) Bharati Mukharjee - Writer Of Immigrant Life .... Aiwale Sangita R.,B.A.III

12) English...Where It Happens .... Patil Pragati G.,B.A.III

13) Interesting Facts About English .... Yadav Komal B.,B.A.II

14) Importance Of English Language .... Desai Shahin M.,B.A.III

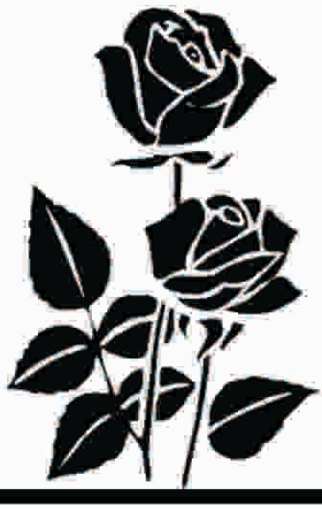

Environmental Issues in Indian Context

- Aaditi Anil Nirmale
M.A.II (English)

In the early nineties the seeds of environmental studies were sown with the publication of O. waage's book Teaching Environmental literature Materials, Methods,Resources which included Course descriptions from nineteen different scholars and sought to foster " a greater presence of disciplines." In 1989 , Alicia Nitecki founded The American nature Writing Newsletter, whose purpose was to public brief essays,book reviews, class- room, notes,and information Pertaining to the study of writing on nature and the environment. A few group of environmentalists started literary journals and many universities began to introduce envrionmental studies in curricula at graduate and post graduate courses.In 1990 the university of Nevada, Reno,created the first acadmic position in Literature and Environment.

During these years, special sessions on nature writing were conducted and quite a few annual literary conference. were held. The Greening of Literary studies" Organized by Harold Fromm,in 1991, a symposium was held under the auspices of American Literature Association. Symposium, and guidance of Glen Love entitled "American Nature Writing : Contexts, Association for the study of Literature and Environment (ASLE)" was formd with Scott Slovic as its first president. ASLE's mission is "To Promote the exchange of ideas and information pertainning to literature that considers the relationship between human beings and the natural world" and to encourage new nature writing'traditional and innovative and Interdisciplinary environmental research Interdisciplinary studies in Literature and Environment' to "provide to forum for critical studies of the literary and performing arts proceeding from or addressing envirnmental issues. This included ecological theory, environmentalism, conception of nature and their depictions,the human/nature dichotomy and related concerns

Natural environment has always been depicted since ancient time in various forms of literature. Even the religious scriptures, holy books are full of such references about natural surroundings

Environmental crisis has become a universal issue. Some ecocritics think that by rejecting the western religious (Jadaism

and christianity)and culture with their anthropocentric view this crisis can be resolved. Instead, ecocritics suggest that there is a need of ecocentric religion which will have reverence for all forms of life. On the contrary, there are other enviromental critics who insist that there is no need to accept any such new or alien religion,because they feel that it is possible to protect environment by identifying and developing the human-centered ethics,trends and philosophy of the west which will recognize human not as masters of the natural world,but as morally responsible living being in the ecosystem.

In Indian culture animals are very important parts of Nature and human life in Indian culture human worship animal because Cow's are woman celebrating festival of "Vatapornima", Indian people are very religious and believe in God....

All of us share a common belief that we have reached the age of environmental crisis as a consequence of our acts againts nature damaging it to such an extent that the planet's basic life supports system have come under tremendous pressure causing global catastrophe, destroying much beauty and extermination of countless species. The current environmental problems are products our cultures. We are facing a global crisis today not because of ethical system function. Getting through the crisis requires understanding our impact on nature as precisely as possible but even more. Historians, along with literary scholars, anthropologists, and philosophers, can not do the reforming, of course, but they can help with the understanding.

Humanities are trying to add environmental dimension to their respective disciplines. Connections are being explored between nature, culture and history between geography and culture particularly the primary culture that survived in the close vicinity of nature by adopting to the value system and ritual from nature itself

Phychologists are also trying to explore the linkages between environmental conditions and their impact on mental health. In philosophy, various subfields like environmental ethics,deep ecology, ecofemenism, and social ecology have emerged. Theologians too are recognizing the sanctity of earth and worshipping it as a Earth Goddess.

Literary scholars specialize in questions of value, meaning, tradition, point of view and language . In these areas they are making a substantial contribution to environmental thinking...

Impact of Demonetization

Sonali Adhik Hawaldar
(M.Com-I)

Today we are mostly talking about demonetization in India. On 8th Nov.2016 sharp on 8 p.m. The Prime Minister of India Hon. Mr. Narendra Modi had announced demoentization ocurrency from midnigh 12.00 a.m. After declaration of this policy the side effect and good effect of this policy the whole India people started to dismonetization in India. For over 15 days there had been crowds in the bank. The news papers had been full of stories every day of hardships faced by the common man, particularly aged and woman.

Every country has its own currency to smooth functioning its economy. India had rupee currency. In India we have Rs.1,000/- Rs500/ Rs100 Rs.20/-. Rs.20/ -. Rs.10/-. Rs.5/-, currency These currenay circulation is controlled and monitored by RBI in Indis All thiser currencie are printing by the security printing and minting corporation of Indai which is controlled by reserve Bank of India. Till 8th nov. 2016 upto 12.00a.m all these currency have legal tender. However from 9th Nov.2016 all Rs.1,000/-, Rs.500/-, currency looses thire legal tender because of demonetization of currency. So it is interestingg to know what is demonetization.

Demonetization means loosing legal tender of currency in a country. After demonetization we can't use demonetized currency in our any economic activity. As per hon. Prime Minister the main object of demonetization of currency was to control counterfeit currency and to control over terrorist funding. After this decision many people went againts and many people support this decision. In such situation it is important to finout that really people are in panic situation or feeling happy with this decision

White, the finance claims that things are going accordring to plan and that the execution has been very smooth, few by this argument. The reality is that the new currency notes have been printed in sufficient quantities. The all new notes bear the signature of the new RBI Governor Dr. Urjit Patel, who was appointed on 5th Stepember. The most bad thing was the govenment had given priority to printing 2,000/- rupees notes which people found difficult to use, as only a few notes in smaller monesation were available in

change.

But in spite of all these hard ships there has been huge public support for this spectacular move, particularly amongst the poor and daily wage earners, at least in this cities The attitude had been that while there has been significant inconvenience to the public this has been a small price to pay for the attacking black money and control corruption there is no doubt that modi's bold gamble will flush out a significant amount of money. Several person in trades like real estate will lose a chunk of their holding. The counterfeit money in circulation will also be eliminated and the most important thing terrorist funding will be hit.

With this above information we can conclude that, the decision is most important to minimize corruption, eradicate black money, eradicate fake currency and control over terrorist funding

Though, the Indian people are facing sime problems about the hard cash or currency availability, change and queue but the feel it is short term pain and long term gain decision. And if proper digital education is provided, this problem will be solved in future.

Where we are? India at a glance

Capital -New Delhi
Largest State - Rajasthan
Smallest State - Goa
National Park - 102
Largest City - Mumbai
National Motto - Satyameva Jayte
National Anthem - Jana GanaMana
National Song - Vande Mataram
Highest Point - Mount Godvin
Austen 28,251 ft
National Days - 26th January
(Republic Day)
15th August (Independence Day)
National Bird - Indian Peacock
National Flower - Lotus
National Tree - Bunyan Tree
National River - The Ganga
National Aquatic Animal - Rive Dolphin
National Heritage Animal - Elephant
National Animal - Tiger
National Fruit - Mango

Shahin M.Desai,
(B.A. II)

Amazing Truth

Mandir – 6 letters
Masjid – 6 letters
Church – 6 letters
Geeta – 5 letters
Quran - 5 letters
Bible – 5 letters
They all preach the same 6 – 5= 1; GOD IS ONE...

Shahin M.Desai,
(B.A. II)

What You Want to Achieve

Jyoti Kumar Koli
M.A.I (English)

Success is not in the achievement but in the achieving. All of us are not born genius but we all have some hidden treasure and accordingly set a goal to achieve, We can surely achieve it.

Before starting for a journey, one must know the destination. Similarly, it you are working hard to achieve something, you must be sure what you want to achieve. An ancient Indian sage was teaching his disciples the art of archery. He asked them to aim at the eye of the bird he had kept as a target. He asked the first disciple to describe what he saw. The disciple said, " I see the trees, the branches, the leaves, the sky, the bird and its eye". Luck is not in your hand, but work is in your hand. Your work can make your luck. But luck can't make your work. So always trust yourself than your luck. Then the sage asked the same question to the second disciple and he replied, " I only see the eye of the bird." The sage asked the second disciple to shoot and the arrow went straight and hit the eye of the bird. This small story tells us how important is to focus on the goal before trying to achieve it. A life without a goal is like a ship which has no harbor to reach. At any stage of life, you ought to know what you want. For instance, in college, you should know what subjects you have to choose, after college you have to know what career would satisfy you and in a business you should know the target you want to achieve.

" Winning horse doesn't know it runs in race, it runs because of beats and pains. Life is like a race. God is rider. So, if you are in a pain then think that God wants you to win the race." Goals should be high enough to mitigate, yet realistic enough to avoid discouragement.

Florence Chadwick was the first woman to swim the catalina channel. She had already conquered the English channel. She could not complete it because she did not see the shore due to dense fog. After quitting, she realized that she was just half a mile fri\om the coast. Two months later, she swim the Chalina channel; in spite of bad weather. She accomplished it because she had a goal in her mind.

Success is not in achievement but in the achieving. All of us are not born genius. So I want to say, " We are all born in this world for some special purpose…., none of us are waste. So, don't be a prisoner of past, be an architect of your future."

Education and Employment of Girls

Shahin M. Desai,
B.A. II

The government of Maharashtra has declared January 3, the birth anniversary of Savitribai Phule, Women's liberation day. Savitribai Phule had pioneered women's education in 1852.

The same legacy of social reform. Focusing women's education has been motivating factor for women's formal and non-formal education which are promoted by the state government.

Maharashtra state education policy has made provision of free education for girls upto class XII. This is a boon for the development of the state.

The unique features adopted by Maharashtra state government are :

1.State has evolved various models for women's education that are suitable for different life situations, and cultural backgrounds.

2. Distance education department of university in the state attracts thousands of women to pursue higher education.

In a nutshell, we can say that Maharashtra government has helped women by-

a) Lowering direct/ indirect cost of girl's education for parents.

b) Developing relevant gender sensitive curricula.

c) Promoting training and recruitment of women teachers.

d) Providing safe transport to improve the access to school.

Developing a flexible school calendars proving crèche for girls to keep their younger siblings.

Friendship

Friendship is the sunshine.
That turns the sky to gold
Friendship is fragrance
A thousand blessing hold
Friendship is the pathway
That leads to dreams come true
Friendship is like a beautiful
Flower in the garden of love.

Sonali Kumar Koli,
B.A. II

GRATITUDE CAN CHANGE DESTINY

Dhanashri Laxman Patil-Mali,
M.A.I (English)

There was a small bird living in a desert. With no sign of greenery the bird uses to hop around on the hot sand through the day.

An angel while on his way to God saw the little bird and felt pity.

He went and asked, "O little bird! What are you doing in this hot desert? Can I do something for you?"

The little bird said, "I am very pleased with my life, but this heat is unbearable. Both my feet are getting burnt. Only if there was a tree here, I'd be delighted".

Angel said, "Growing a tree in the middle of desert is beyond my scope. I am going to meet God, let me speak to Him and ask if He could fulfill your desire".

Angel asked God, if he could help the bird. God said, "I could grow a tree, but her destiny doesn't allow it. And I can't change that. However, you can give her my message, which will help her survive the heat. Ask her to hop with one foot at a time. That way she can rest the other one for a while and change foot often. This way only one of her foot will have to bear the heat and other one will be able to rest and recover. Also tell her to remember all the good

things that have happened in her life and be thankful to God for that.

Angel came back to where the bird was and gave her this message from God.

The bird was delighted by the idea and thanked him for the effort he made to make her comfortable.

After a few days,

Angel was crossing the same desert and thought of checking on the little bird.

He saw the bird sitting on big green tree, right in the middle of the desert.

Angel was happy to see the bird in comfort but was very disappointed with God who suggested that there was no tree in this bird's destiny.

He went to meet God and told Him the whole story.

God replied,

"I never lied to you. There was no tree in the bird's destiny. However, after you gave her my message, which asked her to be grateful to God for the kind things, she did put those words to action. She re-

membered every possible thing from her life and thanked God with a pure heart. I was moved with her feeling of gratitude and that's what made me change her destiny". Angel was pleased with the answer.

A small gratitude can bring so much in our live Always thank God & Stay blessed

---

Nobody

Nobody likes you,
Nobody cares for you,
Nobody misses you,
Nobody wants to see you good,
Nobody is your best friend,
Nobody is happy with you..... don't be upset My name is Nobody.

Shahin M.Desai
(B.A.II)

Wisdom Pearls

1) "Never play with the feelings of others, because you may win the game,.. but the risk is that you will surely lose the person for a life time".- William Shakespeare

2) "The world suffers a lot, not because of the violence of bad people, but because of the silence of good people!"- Napoleon

3) "I am thankful to all those who said NO to me, as it's because of them I did itmyself".-Einstein

4) "If friendship is your weakest point, then, you are thestrongest person in theworld".
- Abraham Lincoln

5) "Laughing faces do not mean that there is absence of sorrow!,... but it means that they have the ability to deal with it".-Shakespeare

6) "Opportunities are like Sunrises, if you wait far too long you can miss them".-William Arthur

7) "When you are in the light, everything follows you,...butwhen you enter into the dark,...even your own shadow leaves you".-Hitler

Kavita Shashikant Naik
(B.A.I)

Bharati Mukharjee : Writer of Immigrant Life

Sangita Revappa Aiwale
(B.A.III)

This is a special article written in the memory of a great icon in English Literature Bharati Mukharjee who passed away on January, 28, 2017. I call it a special article because we forget the writers who are born in India and make a valuable contribution to English Literature as a citizen of another country. I came across an article in the newspaper and resolved to write few words about her past existence.

Bharati Mukharjee was an Indian born American writer who explored the internal culture clashes of her immigrant characters in the award winning collection ' The Middleman and Other Stories' and in the novels like 'Jasmine'. Mukharjee was born in Kolkata , West Bengal on July 27, 1940. Bharati Mukherjee was born on July 27, 1940, in Calcutta, where her father, Sudhirlal Mukherjee, ran a successful pharmaceutical company and supported, in a large compound, an extended family of nearly 50 relatives. Her mother, the former Bina Banerjee, was a homemaker.

Bharati attended an English-style school until she was 8, when her father, after a falling-out with his business partner, took the family abroad. She studied at private schools in London and Basel for the next three years. When the family returned to Calcutta, she was enrolled in Loreto House, an elite Roman Catholic school run by an order of Irish nuns.

The world of her childhood was tightly restricted. When she left the family compound, she was accompanied by bodyguards. Until she left for the United States, she had never attended a party with boys. At the same time, she roamed freely through the vast storehouse of Indian folk tales and epics and made a close study of the endless family dramas around her.

She earned a bachelor's degree in English from the University of Calcutta in 1959 and a master's degree from the University of Baroda, in Gujarat, in 1961.

Bharati Mukharjee earned advanced degrees in creative writing in the United States of America and lived for more than a decade in Canada. She earned an M.F.A. in 1963 and a doctorate in comparative literature in 1969 at Iowa. "I blossomed, because people didn't have preconceived notions of who I was and what I could do."

Ms. Mukherjee told The Boston Globe in 1993. "It was a great transformation in my life."

She married Mr. Blaise, a fellow student, in 1963. Besides her husband, she is survived by their son, Bernard; two sisters, Mira Bakhle and RanuVanikar; and two granddaughters. Another son, Bart, died in 2015. In 1966 Ms. Mukherjee and her husband moved to Montreal, where she taught at McGill University. They moved to Toronto in the late 1970s, but, fed up with the racial tensions she encountered there, they moved again, in 1980, this time to the United States, with Ms. Mukherjee firing a parting shot in a blistering essay, "An Invisible Woman," published in the magazine Saturday Night.By then she had published her first two novels. "The Tiger's Daughter" (1972), the most autobiographical of her works, told the story of an American-educated Indian woman who returns home to an India she no longer recognizes. She moved into less familiar territory with "Wife" (1975), taking as her main character a young Bengali woman who rebels against her arranged marriage after moving to New York.

With the story collection "Darkness" (1985), Mukherjee began to attract critical notice for her discerning portraits of immigrants struggling to cast off the bonds of tradition and remake their lives. In "Jasmine," her breakthrough novel, she painted a portrait of a character dear to her heart.

"I think of Jasmine, and many of my characters, as being people who are pulling themselves out of the very traditional world in which their fate is predetermined, their destiny resigned to the stars," she told the magazine 'Bomb' in 1989. "Traditionally, a good person accepts this. But Jasmine says, 'I'm going to reposition the stars.'"

After years of short-term academic appointments, Mukherjee was hired in 1989 to teach postcolonial and world literature at the University of California, Berkeley. She then embarked on a series of expansive novels, with multiple plots and generations, starting with "The Holder of the World" (1993), a novel within a novel based in part on Hawthorne's "The Scarlet Letter." "Desirable Daughters" (2002), which traced the different fortunes of three sisters from Calcutta, was the first in a loosely joined trilogy of novels, the others being "The Tree Bride" (2004) and "Miss New India" (2011).

Throughout, the restless, hopeful surge of immigration, and the mutability of cultures, gripped her imagination. "While I have changed in my 30 years in

this country, it has also had to change because of the hundreds of thousands of people like me, forcing the culture, moment by moment, into something new," Ms. Mukherjee told The Globe. "I am looking for that new, constantly evolving thing."

"The story of immigration is the epic story of this Millennium", she wrote in 'Contemporary Authors', as an autobiographical statement in 2005. In many of her novels and stories, a young woman shaped by patriarchal culture strikes out for unknown. In the existential crisis that begins, a new self emerges or a series of selves with multiple answers to the questions, 'Who am I?'

In 'The Middleman and the Other Stories' (1988), which won the National Book Critics Circle Award for fiction, Mukharjee explored the immigrant experience in all its rich variety, told through the voices of newcomers from the Caribbean, the Middle East, the Philippines and Sri Lanka. The title character and narrator of "Jasmine" (1989) is a poor Punjabi who makes her way to Florida and undergoes a series of transformations. Taking on a new identity and a new name as she moves from one job to the next, "greedy with wants and reckless from hope," she draws ever closer to the dream of shedding her old identity and achieving the American dream of self-definition.

Mukharjee passed away calmly at the age of 76, on January 28, of this year. Her husband told that the cause of death was complications of arthritis and a stress-induced heart condition. However, the world of literature felt a great loss after her death. Time can never stale the freshness of her writings. May her soul rest in peace...

English..Where it happens.

INDIA - Independent Nation Declared In August_

Newspaper - North East West South past and present events report

Chess - Chariot, Horse, Elephant, Soldiers

Cold - Chronic Obstructive Lung Disease

Joke - Joy of Kids Entertainment

Aim - Ambition in Mind

Date -Day and Time Evolution

Eat - Energy and Taste

Tea - Taste and Energy Admitted

Pen - Power Enriched in Nib

Smile- Sweet Memories in Lips Expression

SIM - Subscriber Identity Module

etc. - End of Thinking Capacity

OK - Objection Killed

Or - Orl Korec (Greek Word)

Bye- Be with you Everytime

Pragati Ganpati Patil,

B.A.III

Interesting Facts about English

Komal Bajirao Yadav
(B.A.II)

No words in the English language rhyme with "month", "orange", "silver" or "purple".

"Hungry" and "Angry" are the only words in the English language that end in "-gry.

The number 4 is the only number that has the same number of letters in it - FOUR

Did you know the word 'Underground' is the only word that begins and ends with the letters 'und'.

The word 'Uncopyrightable' is the is the only 15 letter word that can be spelled without repeating any letter.

The word 'Typewriter' is the longest word that can be typed using only the top row of a keyboard.

Did you know the sentence "The quick brown fox jumps over the lazy dog" uses every letter in the English alphabet.
The word 'Rhythm' is the longest word without a vowel.

"Dreamt" is the only word that ends in mt.

Did you know there are only 3 sets of letters on a keyboard which are in alphabetical order - 'F G H', 'J K L', 'O P'

"queue" - The word "queue" is the only word in the English Language that is still pronounced the same way when the last four letters are removed.

"Dammit I'm mad" is the same spelt backwards.

"Set" of all the words in the English Language, the word "set" has the most definitions.

"Bookkeeper" & "Bookkeeping" are only words in English language with three consecutive double letters.

The least used letter in the alphabet is Q.

The most commonly used word in English conversation is 'I'
The dot on top of the letter 'i' is called a tittle.

There are only 4 words in the English language which end in 'dous' (they are: hazardous, horrendous, stupendous and tremendous)

The oldest word in the English language is 'town'.

The word 'Strengths' is the longest word in the English language with just one vowel.

The past tense for the English word 'dare' is 'durst'.

The first English dictionary was written in 1755

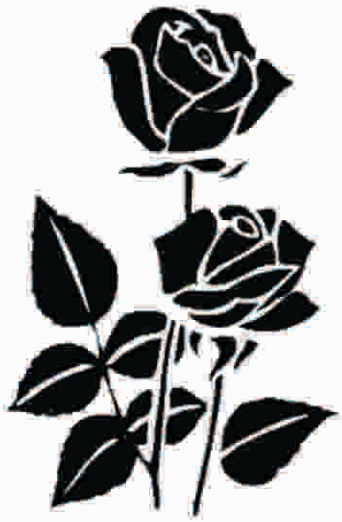

Importance of English Language

Shahin M.Desai
(B.A.II)

Our mother tongue is Marathi. It is our first language but, English is an important language in the world. It is medium of everyday communication . The power of expression in language is a matter of skill, rather than of knowledge. English language can be positively learnt like music, dancing or painting.

Language is a familiar element in our daily life. Without language human society will not communicate to others. Language is a flesh and blood of our culture and human life. So, it is necessary to preserve our tradition and civilization from one generation to another.

Constant practice is necessary in the process of learning English language. It is a window to enter the world of science and technology. Thus, English language is useful in the world. The technique and learning of English is a significant factor in the process of developing the status of an individual as well as a group of learners. Anyone who can read English can keep himself in touch with the progress of modern era in any part and corner of the world.

राज्य महिला आयोग मुंबई आणि आर्टस् ॲण्ड कॉमर्स् कॉलेज आष्टा.
आयोजित PUSH अंतर्गत चर्चासत्रात मार्गदर्शन करताना
ॲड.संगीता बामणे

अग्रणी महाविद्यालय अंतर्गत अभिनय कार्यशाळा
आयोजित वऱ्हाड निघालयं लंडनला या एकपात्री कार्यक्रमात
डॉ.मिलिंद जोशीचे स्वागत करताना प्राचार्य

अग्रणी महाविद्यालय व लैंगिक छळ प्रतिबंध समितीच्या वतीने
आयोजित महिला विषयक कायदे व आरोग्य समस्या या
कार्यशाळेत मार्गदर्शन करताना ॲड.के.डी.शिंदे

लैंगिक छळ प्रतिबंध समिती व सेव्ह द चिल्ड्रन्स इंडिया मुंबई
आयोजित मानवी व्यापार प्रतिबंध याविषयावर
मार्गदर्शन करताना श्री.अनिल परिट

IQAC अंतर्गत संशोधन कार्यशाळेत
प्रमुख पाहुणे प्राचार्य डॉ.व्ही.बी.कोडग यांचे स्वागत करताना
महाविद्यालयाचे प्राचार्य

सांगली विभागीय व्हॉलीबॉल स्पर्धेच्या उद्घाटन प्रसंगी
पोलिस निरिक्षक जयश्री पाटील यांचे स्वागत करताना
मा.प्राचार्य.

वार्षीक पारितोषीक वितरण समारंभ

वार्षिक पारितोषीक वितरण समारंभाचे प्रमुख पाहुणे
प्रा.व.बा.बोधे दिपप्रज्वलन करताना

वार्षिक पारितोषीक वितरण समारंभामध्ये प्रेरणा पुरस्कार
कु.प्रणाली आवटी यांना प्रदान करताना मान्यवर

वार्षिक पारितोषीक वितरण समारंभात स्वागत करताना
महाविद्यालयाचे प्राचार्य डॉ.विलास काळे

वार्षिक पारितोषीक वितरण समारंभात प्रमुख पाहुणे
प्रा.व.बा.बोधे मार्गदर्शन करताना

भूगोल विषयाच्या राष्ट्रीय परिषदेच्या चर्चासत्रामध्ये पुस्तक प्रकाशन करताना संस्थेचे अध्यक्ष,शामराव पाटील (काका)
सचिव,प्राचार्य आर.डी.सावंत,डॉ.व्ही.एन.शिंदे, डॉ.प्रविण सप्तर्षी, शेतीनिष्ठ संजीव माने व इतर मान्यवर